

53282

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİVRİĞİ HALK MÜZİĞİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CENGİZ ÖZKAN

T. 53282

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 15 Ocak 1996

Tezin Savunulduğu Tarih : 1 Şubat 1996

Tez Danışmanı

: Yrd.Doç.Afşin EMİRALİOĞLU

Diğer Jüri Üyeleri

: Doç. Can ETİLİ

Doç. Şenel ÖNALDI

OCAK 1996

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	II
ÖNSÖZ	VII
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Seçiliş Nedenleri ve Faydaları	1
1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yaratılan Ortam	1
1.3. Kullanılan Metot	2
1.4. Yazım Biçimi	2
BÖLÜM 2. DİVRİĞİ TARİHİ	3
2.1. İlçenin Adı	3
2.2. İlçenin Tarihi	4
2.3. İlçenin Coğrafi Durumu	9
2.3.1. İlçenin Yeri	9
2.3.2. Yeryüzü Şekilleri	10
2.3.3. Akarsuları	10
2.3.4. İklim ve Bitki Örtüsü	11
2.4. İlçenin Nüfusu	11
2.4.1. İlçenin Başlıca Geçim Kaynakları	11
2.4.2. İlçeye Bağlı Mahalle ve Köyler	12
2.5. İlçenin Ulaşımı	18
2.6. İlçenin Tarihi Eserleri	19
2.6.1. İlçedeki Kaleler	20
2.6.2. İlçedeki Türbeler	20
2.6.3. İlçedeki Camiler	23
2.6.4. Divriği'deki Diğer Tarihi Eserlerden Bazıları	24

BÖLÜM 3. DİVRİĞİ AĞZI	26
3.1. Sözcükler	26
3.1.1. Divriği’de Kullanılan Atasözü ve Deyimler	98
3.1.2. İlenmeler-Beddualar	103
3.1.3. Divriği’de Batıl İtikat ve İnanışlar	105
3.2. Divriği Şairleri	106
3.2.1. Deli Derviş Feryâdî	106
3.2.2. Kul Himmet Üstadım	108
3.2.3. Ağa	109
3.2.4. Dertli Gulâm	110
3.2.5. Er Mustafa	110
3.2.6. Fahrettin Mehmet	111
3.2.7. Fakir Edna	111
3.2.8. Fedâyî	112
3.2.9. Hafız Kamil	112
3.2.10. Gedayî	113
3.2.11. Hatice Mihrap	114
3.2.12. Kurbanî	114
3.2.13. Ahmet Miktad Poyraz	114
3.2.14. Sıdkı	115
3.2.15. Süleyman Giryanî	115
3.2.16. Aşık Mahmut Erdal	116
BÖLÜM 4. ELE ALINAN EZGİLERDE İNCELEME PLANI	119
4.1. Ezgilerin Notası	119
4.1.1. Ezgilerin Edebi Yapısının İncelenmesi	119
4.1.2. Ezgilerin Ritmik Yapılarının İncelenmesi	119
4.1.3. Ezgilerin Melodik Yapılarının İncelenmesi	120
4.1.4. Ezgilerin Biçim İncelenmesi	120
4.2. Kara Duta Yaslandım	121
4.2.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	121
4.2.2. Ezginin Ritmik Yapısı	122

4.2.3. Ezginin Melodik Yapısı	122
4.2.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	123
4.3. Ulu Tanrı Seni Övmüş Yaratmış	125
4.3.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	125
4.3.2. Ezginin Ritmik Yapısı	126
4.3.3. Ezginin Melodik Yapısı	126
4.3.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	127
4.4. İpek Mendil Dane Dane	130
4.4.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	130
4.4.2. Ezginin Ritmik Yapısı	131
4.4.3. Ezginin Melodik Yapısı	131
4.4.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	133
4.5. İzzet'i Çağırın	135
4.5.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	135
4.5.2. Ezginin Ritmik Yapısı	135
4.5.3. Ezginin Melodik Yapısı	136
4.5.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	137
4.6. Osandım Senin Elinden	139
4.6.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	139
4.6.2. Ezginin Ritmik Yapısı	140
4.6.3. Ezginin Melodik Yapısı	140
4.6.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	140
4.7. Açıl Mor Menevşem	142
4.7.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	142
4.7.2. Ezginin Ritmik Yapısı	143
4.7.3. Ezginin Melodik Yapısı	143
4.7.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	144
4.8. Katı Havadan Uçarsın	146
4.8.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	146
4.8.2. Ezginin Ritmik Yapısı	147
4.8.3. Ezginin Melodik Yapısı	147

4.8.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	148
4.9. Dumlucan'ın Bayırına	151
4.9.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	151
4.9.2. Ezginin Ritmik Yapısı	151
4.9.3. Ezginin Melodik Yapısı	152
4.9.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	153
4.10. Beni Görüp Yüzün Öte Dönderme	155
4.10.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	155
4.10.2. Ezginin Ritmik Yapısı	156
4.10.3. Ezginin Melodik Yapısı	156
4.10.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	157
4.11. Mursal'dan Çıktım Hekme'ye Doğru (Barabar)	159
4.11.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	159
4.11.2. Ezginin Ritmik Yapısı	160
4.11.3. Ezginin Melodik Yapısı	161
4.11.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	162
4.12. Kahpe Felek Sana Netti Neyledim	166
4.12.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	166
4.12.2. Ezginin Ritmik Yapısı	167
4.12.3. Ezginin Melodik Yapısı	167
4.12.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	168
4.13. Yandım Allak	170
4.13.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	170
4.13.2. Ezginin Ritmik Yapısı	171
4.13.3. Ezginin Melodik Yapısı	171
4.13.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	172
4.14. Yine Gam Yükünün Kervanı Geldi	175
4.14.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	175
4.14.2. Ezginin Ritmik Yapısı	175
4.14.3. Ezginin Melodik Yapısı	176
4.14.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	177

4.15. Dere Geçit Vermezse	179
4.15.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	179
4.15.2. Ezginin Ritmik Yapısı	180
4.15.3. Ezginin Melodik Yapısı	180
4.15.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	181
4.16. Kırat	183
4.16.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi	183
4.16.2. Ezginin Ritmik Yapısı	186
4.16.3. Ezginin Melodik Yapısı	186
4.16.4. Ezginin Biçim İncelenmesi	188
SONUÇ	196
KAYNAKLAR	200
EKLER	201
ÖZGEÇMİŞ	233

ÖNSÖZ

Divriği Yöresi Halk Müziğinin İncelenmesi konulu bu çalışma; İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Müziği Bölümünde tez olarak hazırlanmıştır.

Divriği; Malatya, Erzincan, Sivas gibi önemli il merkezlerinin arasında bulunmasına rağmen gelenek, göreneklerinde, folklor ve müziğinde kendine özgünlüğünü korumuş bir yöremizdir. Tarihi geçmişi çok eskilere dayanan Divriği ayrı özellikler taşıyan bir yöremizdir.

Bu çalışmada beni bu konuyu seçmeme iten nedenlerden biri bu konu hakkında yapılan araştırmaların az ve dağınık bir biçimde olmasıdır.

Bu yüzden araştırma, inceleme, röportajlar, gözlem ve daha başka metodlardan sonra masa başı çalışmalarıyla sonuca varmaya çalıştım. Araştırma konum Divriği Halk Müziğinin incelenmesi ile ilgili olsa da; müziği etkileyen oluşumların bir çoğu hakkında detaylı bilgiler vermem gerektiğine inandım. Bu bilgilerin ışığında müziği daha rahat anlatabilirdim. Çalışmalarım sırasında değerli bilgi ve tecrübeleriyle bana ışık tutan, tez danışmanım İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi Yrd.Doç. Afşin EMİRALİOĞLU'na sonsuz teşekkür ederim.

İstanbul 1996

Cengiz ÖZKAN

ÖZET

“Divriği Yöresi Halk Müziğinin İncelenmesi” konulu çalışma İstanbul Teknik Üniversitesi Enstitüsü Türk Halk Müziği bölümünde bitirme tezi olarak hazırlanmıştır.

Divriği’nin Tarih, Coğrafya, Tarihi eserler, Divriği ağzı, Divriği şairlerine yer verildikten sonra; kendi çalışmamız olan yöre ezgilerinin incelenmesine geçilmiştir. Yöre ezgileri uzun havalar, kırık havalar ve oyun havaları ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir. Bu ezgiler kendi aralarında da incelenerek konuların şimdiye kadar incelenmemiş olan nitelikleri ortaya çıkarılmıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda Divriği Halk Müziği’nin incelenmesi konusunda bir çalışma oluşturulmuştur.

SUMMARY

In this thesis we have tried to study fifteen folk melodies which belong to Divriği region in every aspect. In this study we have examined in detail Divriği's history, its past Civilisations, geography, transportation, historical remains, dialects, proverbs, idioms, and the poets that have been born and lived in Divriği and their works. The reason for this is that we believe that the aforementioned, are the factors that influence music deeply. We thought that without examining them, we cannot analyse Divriği Folk music thoroughly. Therefore we have also examined them extremely careful.

The main reason in choosing to examine the folk music of Divriği region is that there have not been a thorough and detailed study in this area.

Our procedure in this study will be as such :

- a) Chapters
- b) Sentences, that form a whole with small questions and answers.
- c) Small music sentences.

Expressions that form the sentences in (b)

In our thesis we will use big letters as A, B, C... symbolically to denote chapters, and small letters as a, b, c, to denote sentences.

1. HISTORY OF DİVRİĞİ

The oldest name of Divriği and its history goes back to the Hitites. The regions oldest name known to us is cited as Nikopolis. (the city of victory.) The commander of the Roman Armies Pompei has won the war between the Pont King Mitridat and the Romans in B, C 90. He has given the name Nikopolis to the province to eternalize his triumph.

Divriği written as "APBRIKE" in old Greek writings was later called widely as "TEPHRIKE" (Tefrike) in the Byzantium Era, after the Roman Empire was divided into two.

The city which is called as Divrik during the Ottoman Empire has been given the name. "Divriği" while Turkish Republic was forming.

The history of the region can be examined in four periods.

- Pre-Byzantium and Byzantium Period
- Mengücekoğulları Period
- The Ottoman Empire Period
- The Republic Period

The Historical Remains of Divriği

When we examine the historical remains of Divriği we see that most of them belong to the Mengücekoğulları period. Apart from them we see remains from the Romans and from 200 years prior to the Romans.

Some of the remains are listed below :

Divriği Castle (9th-10th Century), Kesdoğan Castle, Sittile Melik Shrine, Kemereddin Shrine, Nureddin Salih Shrine, Ahi Yusuf Shrine, Hüseyin Gazi Shrine, Divriği Ulu Mosque (626-1228-1241), which is one of the masterpieces of the Seljuqi Architecture. Hisar mosque (1180 Mengücek's period), Divriği Darüşşifası, Burmaham Kervansarayı, Pamuklu Inn.

2. GEOGRAPHIC STRUCTURE OF DİVRİĞİ

a) The situation of the Town :

Divriği is on the south-east of Sivas, near the mid-Anatolian border of the upper Fırat basin.

Its area is 2235 km² and its altitude is 1250 metres average.

It is 179 km. away from Sivas by railroad and 184 km. by road. It is surrounded by Erzincan on the east, Kangal on the west, and Zara and İmranlı towns on the north and Malatya on the South. The town is situated in the Çaltı suyu valley a narrow piece of the plain. Its geological structures carries marks from the third and second times.

b) Its Landscape Marks :

Its main mountains and valley are as such : In the north there is Çengelli Mountain (2560 m.), Deli Mountain (2150 m.), Yama plateau, Sarıçiçek plateau. Also many villages have their own plateaus.

The passages in the province are these : Mamahar passage, between Arapgir and Divriği, Kısıkbel passage.

c) Climate :

The climate of the town carries all the characteristics of the continental climate. During winter it snows a lot and it is very cold and generally for 4-5 months there are transportation problems.

d) Districts and villages of Divriği :

The town has 26 districts. At present Divriği has 117 villages and 93 smaller settlements. The town has 4 sub, districts.

3. DİVRİĞİ DIALECT

a) In the third chapter of our thesis we have analyzed carefully the way words (idioms and proverbs) are used in Divriği. Therefore we have decided to write nearly the whole of Divriği Dialect. We thought it is necessary to examine the Divriği Dialect since it is very related to the words of the melodies. We have also given ample examples of curses and superstitions used among the people of the region and tried to convey the people of Divriği.

b) The Pets of Divriği :

We have conveyed the wandering minstrels and poets of Divriği who are important for the region's history and culture with their life stories and examples of their works.

These poets are Deli Derviş Feryadî, Kul Himmet Üstadım, Fedayî, Sıtkı, Aşık Mahmut Erdal.

4. THE EXAMINATION PLAN IN THE FOLK SONGS ANALYZED

In this chapter there are the notes of the 15 lyrical folk melodies that have been examined. Each folk melody has been examined under the following four headings : Lyrical, Literary structure, rhythmical structure, melodic structure, and form structure.

The notation of the sonfs.

The melodies parts. Sentences and small sentences are represented by letters which are shown one the notes. What the letters symbolize are explained in detail in the fourth part of the chapter.

a) The analysis of Lyrical and Literary Structure :

In this part lyrics, the sentence structure and uyak diagrams of the folk melodies are analyzed. The rhyme structure in the lines are shown as a - b - c - d etc... and the syllabic metres a 6+5=11, 4+3=7, 4+4=8 etc...

b) The Analysis of the Rhythmical sturcture of the türküs :

In this part the rhythm, the metronom value and total measure number of the melody have been shown.

c) The Analysis of Melodic Structures of the türküs :

In this part cadances, sound length, forte notes, altered notes, of the melodies have been shown in the whole.

Apart from these (if there are any), melodic progressions sound sustains, melodic and rhythmic variants in the melody, are shown to throw light on the musical structure.

Apart from these, if there are any, melodic progresions, sound suotains, melodic and rhythmic varianto in the melody are shown...

d) The Formal Structure of the türküs :

The melodic, lyrical and rhythmic passages in the melodies are listed as small sentences, sentences and parts and afterwords they are symbolized and the total results are shown. The small sentences are shown as x, y, z, etc. question and answer sentences as a, b, c, etc. The parts are shon as A, B, C... etc. The numbers such as 1- 2- 3- 4 which take place by the question-answer small stences show the measuring numbers. The small sentence which are thematically smilar are shown as xx, yy, zz, etc... The themes that are smilar musically, are also shown in the same way. Sound sustains are shortly shown as S.U.

In the melodies the smallest passages that have a thematic unit are called small sentences (y, y, z, etc.) passages formed of at least 2 or more small sentences are called sentence (a, b, c, d, etc.) and whole made up of small sentences and sentences are called parts (A, B, C, D, etc.)

In the last chapter notes of other folks melodies of the Divriği Region are given.

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Konunun Seçiliş Nedeni Ve Faydaları

Türk Halk Müziği'nin bir bölümünü oluşturan Divriği ezgilerindeki bilgi yetersizliği nedeniyle bu konu seçilmiştir.

Bugüne kadar bir takım yörelerde incelemeler yapılmışsa da, Divriği ezgileri üzerinde inceleme ve karşılaştırma yapılmamıştır.

Bu tezi hazırlamamızdaki amaç, ezgilerin incelenmesinden sonra, kendi aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarıp, Divriği bölgesinin müzikal karakterini sonuç olarak belirlemektir.

Elde edilen sonuçlarla, bölge hakkında mümkün olduğunca, müzikoloji çalışmalarına fayda temin edilmiş olacaktır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yaratılan Ortam

Araştırmamızda ezgilerin, melodik ve ritmik varyantları ile ortak motifleri ortaya çıkartırken şüphesiz Divriği bölgesindeki sadece sözlü eserlere yer verip onbeş Divriği ezgisi ile sınırladık.

Bu konuda yazılı kaynak kitaplardan, özel derlemelerden ve TRT nota arşivinden yararlandık.

1.3. Kullanılan Metot

Araştırma metodu, gözlem ve kılavuz metodlarından yararlanmıştır.

1.4. Yazım Biçimi

Tezin yazım biçimi dikeydir. Konu başlıkları tam anlamıyla içindekileri belirtmemektedir. Bu yüzden, ancak verilen özetin okunmasıyla içerik daha iyi anlaşılacaktır.

Tez dört bölümden oluşmuştur. Dördüncü bölümde her ezgi ayrı ayrı incelenmiştir. Konular, kod sıralamasına göre yazıldıktan sonra, diğer alt başlığa geçilmiştir.

BÖLÜM 2

DİVRİĞİ TARİHİ

2.1. İlçenin Adı

Divriği'nin bilinen en eski adı ve tarihi Hititlere kadar uzanır. İlçenin bilinen en eski ismi Nikopolis (zafer şehri) olarak geçmektedir. M.Ö. 90 yıllarında Pont Kralı Mitridat ile Romalılar arasında yapılan savaşı Roma ordularının kumandanı Ponpei kazanmıştır. Bu başarısını ebedileştirmek amacıyla şehri Nikopolis adını vermiştir. ¹

Eski Yunan yazılarında “APBRIKE” olarak görülen Divriği, Roma İmparatorluğu'nun bölünmesinden sonraki Doğu Roma (Bizans) devrinde adı “TEPHRIKE” Tefrike olarak yaygın bir hâl almıştır. ²

Arap coğrafyacılar ise şehrin adını ilk kaynaklara uygun olarak “APBRIK” şeklinde tespit etmişlerdir. Pavlikyanlılar merkezi olan şehre Arapların Madinat al-Biyalika adını verdiğini de görüyoruz.

Değişik isimlerin de şehre verildiği söyleniyorsa da biz bununla ilgili bir kayıt bulamadık. Osmanlı döneminde Divrik olarak anılan şehir, daha sonra Cumhuriyet döneminde Divriği ismini almıştır. ³

¹ Divriği Kültür Derneği, Divriği Şubesi Yayınları, S.1.

² Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık, Sivas 1983, s.6874.

³ Sivas İli Yakın Çevre İncelemesi, s.61,62.

2.2. İlçenin Tarihi ⁴

İlçe tarihini dört bölümde incelemek mümkündür.

- 1- Bizans Devri ve Öncesi
- 2- Anadolu Beylikleri (Mengücekoğulları) Dönemi
- 3- Osmanlı İmparatorluğu Dönemi
- 4- Cumhuriyet Dönemi Tarihi

İlçe tarihi ile ilgili ilk tespitler M.Ö. 90 yıllarına uzanmaktadır. Pont Kralı Mitridat ile Roma orduları komutanı Ponpei arasındaki savaşı Ponpei'nin kayzanasından sonra Nikopolis adıyla şehrin ortaya çıktığını görmekteyiz. Eski Yunan yazılarında "APBRİKE" olarak görülen Divriği, Roma İmparatorluğu bölündüğünde Bizans'a tâbî olmuş adı "TEPHRIKE" olarak yaygın bir hal almıştır. Arap coğrafyacıların ilk kaynaklara uygun olarak "apbrik" diye tespit ettikleri şehir, Bizans ile İran arasındaki sınır karakollarından birini meydana getirmiştir. İmparatoru Heraklius tarafından Sasani yayılmasından kurtarılan Divriği kısa bir süre sonra Arap saldırılarıyla karşılaştı. Bu devirde Divriği kendi adıyla anılan ırmağın bugünkü Çaltı Suyu üstündeki yüksek bir tepede sağlam bir kale olarak stratejik bir değer taşımaktaydı. Halkı Antakya Piskoposu Samsatlı Parlos'un yaymış olduğu Hristiyan-Papan karışımı mezhebi kabul etmişti.

Bu mezhebin başlıca merkezlerinden biri idi. Pavlikyanlar zaman zaman Bizanslılarla ve Araplarla çatıştılar. Yaşadıkları yörenin sapağından yararlanarak burada uzun süre tutundular. Divriği'nin yakınında bulunan bir mağara ile bir kilise şehre kutsallık kazandırıyor. Mağarada saklanmakta olan din şehitlerinin cesetleri ise "Ashab-ı Kehf" olarak değerlendiriliyordu. İ.Basileos 870'de Divriği önünde Pavlikyanlara karşı büyük bir başarı kazanmış ise de, ertesi yıl Pavlikyanlar Ankara'ya kadar bütün Kapadokya'yı geçirmişlerdir.

⁴ Divriği Kültür Derneği Yayınları, s.1-4.

Malazgirt meydan savaşından (1071) sonra Selçuklu Hükümdarı Alpaslan'ın kumandanlarından Ahmet Danişmendi Sivas, Kayseri, Malatya-Emir, Saltuk Erzurum, Harput- Mengücek Gaziyi de , Erzincan, Kemah ve Divriği havalisini ıslah için görevlendirmiştir.

Böylece Divriği 1092'de Türk egemenliğine girmiş oldu. Bu kumandanlar gittikleri yerlerde kendi adlarıyla anılan birer devlet kurmuşlardır. Mengücek Gazi'nin bağlı olduğu Oğuz boylarından Kayı, Bayat, Karaevli ve Alka evli boylarının Divriği'ye yerleştiği bilinmektedir.

Merkezi Erzincan olan Mengüç Devleti'nin kurucusu Mengüç Gazi hayatta iken Divriği ile çevresini oğlu İşhak Bey'e terketmiştir.

Bunun üzerine 1095'te Divriği Mengüçlü Devleti kurulmuş oldu.

Mengüçoğulları Döneminde Divriği (1142-1277)

Divriği Mengüceklileri'nin sakin yaşayışları genel tarih konusu olmalarını engellemiştir. Siyasi alandaki bu siliklik sanat alanında kendini göstermiş Türk-İşlâm sanatının ölmöz ve en güzel eserlerini ortaya çıkarmıştır. Yine Malazgirt zaferinden itibaren en uzun süreli beylik olma özelliğini korumuştur. Divriği'nin Sarp ve birkaç önemli geçitle çevrili arazisi savunmasında büyük kolaylıklar sağlamış, sanata ve bayındırlık işlerine yönelmelerine yaramıştır.

I. Süleyman (İşhakoğlu 1142-?)

Babasının ölümünden sonra bağımsız beyliğine başladığı söylenebilir. Fakat 1095'lerde Mengücek'in ya da oğlu İşhak'ın zaman zaman Divriği'de oturdukları, beyliği buradan yönettikleri, o yıllara değin tarih haberleri içindeki "Divriği Hükümdarı" deyiminden anlaşılır.

I. Süleyman babası ve oğluna göre sönük kalmıştır. Kitâbelerdeki adı ise ünvarsızdır. Kale Camii ile Sitte Melik Türbesi kitâbelerinde Süleyman Şahin Şah'ın babası olarak tanıtılır. Süleyman adı oğlunun paralarında ve torunu olup Konya Karatay Vakfiye'sini tanık olarak imzalayan İshak'ın adıyla birlikte de okunmaktadır.

Ünvarsız olması belki de beylik yapmadığı ihtimalini düşündürmektedir.

Emir Seyfeddin Şahin Şah (1174-1196)

II. Kılıçaslan'ın 1178 Doğu Seferine katıldığı, kuzeni Erzincan Emir'i Fahrüddin Bayramşah'la birlikte Şah ünvanı aldığı. Divriği'yi zapteden II. Kılıçaslan'ın Şahin Şah'ın yarı bağımsız hakimiyetine ilişmediği görülmektedir.

Kitâbeleri Kale Camii ve türbesindedir.

Divriği Mengüceklerinden yalnızca Şahin Şah adına kesilen paraların örnekleri bulunabilmektedir.

Şahin Şah Divriği tahtında 25-30 yıl kaldı. Selçuklularla savaflara katıldı. Kale Camii, Sitte Melik, kemereddin ve muhtemelen Ahi Yusuf türbeleri döneminde yapıldı. Divriği Sikke kesilen önemli merkezlerden biri durumuna girdi.

II. Süleyman Şah (1196-?)

Adına, oğluna ve torununa ait eserlerin kitâbelerinde ve Ulu Camii Vakfiyesi'nde rastlanır. Mengüceklerin en büyük Meliki olan Ahmet Şah'ın babasıdır.

Melik Ahmet Şah (1128'den önce- 1252'den önce)

Anadolu'da kargaşaların hüküm sürdüğü döneme rastlayan Şahlığı döneminde Ulu Camii'yi yakın zamana kadar şehrin içme suyu ihtiyacını karşılayan Ahmet Şah Suyu; yol, savunma, ibadet, hayır, sağlık, iki hamam, türbeler, bedestenve çevre köylerde hanlar, çeşmeler, köprüler yapıldı. Divriği'nin en parlak dönemi zamanında yaşanmıştır.

Vakfedilen köylerin tamamen Divriği sınırları içinde olması Ahmet Şah'ın yalnızca buraya egemen olduğunu kanıtlamaktadır.

Vakfiyenin düzenlediği tarih 3 Temmuz 1243'teki Moğol saldırısının Kösedag savaşından iki gün sonradır. Kösedag Divriği'ye kuş uçuşu 70 km.'dir. Olabilir ki yenilgi haberi üzerine Ahmet Şah hiç değilse bir Moğol istilasına karşı Ulu Camii'yi koruyabilmek, mülkünü de buraya bağlamış olabilmek için alelacele söz konusu metni düzenlemiştir. Vakfiye sonundaki Kur'an hükmü de böyle bir kuşkuyu doğrular biçimdedir. Ahmet Şah 1243'te hayattaydı. Moğol akınlarının, yağmalarının tanığı oldu. Daha ne kadar yaşadığı bilinmemektedir.

Melik Müeyyed Salih (1143/1152 arası-1277'ye doğru)

Ahmet Şah'ın oğludur. 1252'de Divriği Kalesi'nin noksan kalan ya da 1243 Moğol saldırısındaki yıkıntıları onarttı. Yeni burçlar yaptırttı. Aslan burca da kitâbesini koydurttu. Bu kitâbeden anlaşıldığına göre Melik Salih, Selçuklulara bağlı yarı egemen bir beylik sürdürdü. Yine kitâbede Şah ünvanının kullanmadığı dikkati çekmektedir.

Prens Salih, Selçukluların koruyuculuğu altında Divriği'deki Mengücekoğulları varlığını bir süre daha ayakta tuttu.

Mengüceklerin egemenliği 1277'de son bulmuştur. Egemenliklerinin sönmesinden sonra Divriği'de daha bir süre bu aileden kimselerin, özellikle hayırsever kadınların ad bıraktıkları ele geçen bölgelerden anlaşılmaktadır.

İlhanlı hükümdarı Abakahan'ın Baybars'a karşı giriştiği seferde 1277'de yenilgiye uğramasından sora şehir 1381 senesinde Mısır Memlukları'nın hükümdarı Melik Zahir Baybars'ın orduları tarafından tamamen işgal edilmişti. Sonradan Halep eyaletine bağlı bir serhat şehri haline gelmiştir. Anadolu'daki Türk birliğinin dağılmasından sonra Sivas, Eratnaoğullarına bağlanmışken Divriği'nin Mısır-Memluk yönetiminde kaldığı görülür. 1398 tarihinde Karayülük Osman'ın Sivas sultanı Kadı Burhanettin'i Zara ile Divriği arasında yenilgiye uğratıp öldürmesinden sonra yöreye hakim olan Osmanlı Padişahı Yıldırım Beyazıt Divriği kalesini Mısırlı Vali İbrahim Şuhbi'nin oğlundan teslim almıştır. Ancak 1401'de Timur'a karşı kMemluk imparatorluğu ile anlaşma yaparken bu kaleyi yine onlara bırakmak zorunda kalmıştı. Divriği'nin Osmanlı mültüne kesin olarak katılması Yavuz Sultan Selim'in 1516 Mercidabık Seferinden sonra olduğu sanılıyor.

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Divriği

Mercidabık Savaşı sonrasında Osmanlı yönetimine giren Divriği önemli bir konak merkezi olmak durumunu zaman zaman korumuştur. Merkezi Amasya'da bulunan Rumeliye eyaletine bağlı bir sancak merkezi olmuştur.

Celali isyanları ile Şehzade Murat'ın Arapgir, Darende ve Sivas öyresinde asker toplaması ile Siyasi bakımdan tekrar önem kazanan Divriği Sultan IV. Murat ve Doğu'ya Sefer yapan padişahlar döneminde geçiş yeri olduğundan bugün bile izleri bulunan yol, han ve köprüleriyle önemini korumuştur. Halk arasında Sultan Murat'ın Yolu olarak adlandırılan tarihi kervan yolu Arapgir, Divriği-Zara, Divriği-Erzincan-Karadeniz bağlantısını sağlayan yol, köprü, hanlar zincirinin önemli bir kavşağında bulunmaktadır.

I. Ahmet'in saltanatı zamanında yapılan yönetimdeki değişiklikle Sivas ili eyalet merkezi haline getirilecek Divriği sancağı da buraya bağlanacaktır.

Tanzimatın ilanından sonra 1854 yılında Sancak Merkezi olan Divriği Sivas iline bağlı bir ilçe haline getirilmiştir.

Cumhuriyet Döneminde Divriği

1937 yılında Sivas-Erzincan demiryolunun ilçeden geçmesi Türkiye'nin daha büyük ve zengin demir yataklarının işletmeye açılması ile ilçe yeniden canlılık kazanmaya başlamıştır.

1970 yılında Sivas-Kangal-Divriği karayolu işletmeye açılmıştır.

2.3. İlçenin Coğrafi Durumu ⁵

2.3.1. İlçenin Yeri

Divriği yukarı Fırat havzasının İç Anadolu sınırı yakınındaki Sivas'ın Güney Doğusunda yer alır. Yüzölçümü 2235 km²'dir. Yüksekliği deniz seviyesinden ortalama 1250 metre'dir.

Yükseklik 900-1000 metreden başlar, yüksek ve sert dağlarla çevrili olması ulaşımda zorluklar meydana getirir ve ilçenin dış bağlantısı belli bazı geçit ve yollarla mümkün olmaktadır. Sivas'a demiryolu ile 179 karoyolu ile 184 km. uzaklıktadır.

Doğuda Erzincan ili, Batıda Kangal, Kuzeyde Zara ve İmranlı ilçeleri, Güneyde Malatya iliyle çevrilidir.

⁵ Divriği Kültür Derneği, Divriği Şubesi Yayınları, s.5-7.

İlçe Çaltık Suyu vadisinde dar bir ova içinde kurulmuştur. Jeolojik yapısı üçüncü ve ikinci zaman izlerini taşır.

2.3.2. Yeryüzü Şekilleri

Divriği çok dağlık bir bölgeyi içine almaktadır. Derin vadiler arasında Fırat'ın küçük kolları akmaktadır. Bu kollar genellikle Çaltı Suyu kollarından oluşur. Arazi çıplak, sarp ve vahşi görünüşlüdür. Bazı dağlar üzerinde bozuk baltalık alan şeklinde bitki örtüsüne rastlanmaktadır. Ağaçlık alanlar genellikle dere içlerinde ve su başlarında yer alır.

Önemli dağlarından ve ovalarından bazıları şunlardır : Kuzeyde Çengelli dağı (2260 m.), Deli Dağ (2150 m.), Efendi, Gök dağı ve Akdağ. Güneyde Yama, Demirli, Geyikli dağları, Güney Doğuda Sarıçiçek, Doğusunda Iğınbat. Batı kesiminde Dumluca yer almaktadır. Dağların yüksek, serin ve yaylacılığa elverişli şekilde otlaklarla kaplı olması, ayrıca toprak veriminin düşüklüğü de yaylacılığı ön plana çıkarmıştır. Başlıca yaylaları; Yama, Sarıçiçek, Gök Dağı, Eğrisu, Demirli ve Dumluca olmakla beraber birçok köyün kendine ait yaylaları vardır.

Geçitler Apargir-Divriği arasında Mamahar geçidi, Güneyden Malatya ile Gökçebel geçidi, Sincan nahiyesi ile Mangal arasında Kısıkbel, Delidağ üzerinde Delidağ geçidi, Divriği Kangal arasında Karasar Geçidi ve Kemaliye Divriği arasında da Ortaköy geçidi vardır.

2.3.3. Akarsular

İlçenin en önemli akarsuyunun Kangal ilçesi Karagöl dağlarından doğan Çaltı Suyu teşkil eder. Bu su aktığı vadi boyunca akarak karasuyla birleşir Fırat'ı oluşturur.

2.3.4. İklim ve Bitki Örtüsü

Karasal iklimin tüm özellikleri ilçede hüküm sürer. Kışları çok karlı ve soğuk geçer ve genellikle 4-5 ay birçok köyün ulaşımı kesilir.

İlkbahar ve Sonbaharda yağmurlar toprağı yeşerterek çevreye canlılık kazandırır. Yazın kurak ve sıcak olması bitki örtüsünü de etkiler. Sıcağı dayanıklı ve kökü toprağın derinliğinde olan bazı bitkiler ve canlılar yeşil kalır. Vadi içleride genellikle söğüt, kavak türü ağaç topluluklarına rastlanır. Delidağ, Çengelli, Erikli-Akmeşe ve Palha yörelerinde bozuk türde geniş ormanlık alan bulunur. Bu ağaçlar genellikle meşe ve ardıç türündendir.

Ayrıca Divriği’de kendiliğinden yetişen ve halkın yararlandığı bitkiler şunlardır; ısırgan otu, kenger, cırış, eşkin, dağ inciri, asma, gül (kuşburnu) dır.

2.4. İlçenin Nüfusu

1980 sayımına göre 45.134 kişidir. bunun 14.532’si ilçe merkezinde 30.532’si köylerde yaşamaktadır. 1975 yılı nüfus sayımında 42.136 kişinin köylerde yaşadığı göz önüne alınırsa köyden şehire göçün boyutları daha iyi anlaşılır. Nüfus yoğunluğu 15-20 arasındadır. ⁶

2.4.1. İlçenin Başlıca Geçim Kaynakları ⁷

İlçe halkının en önemli geçim kaynağının hayvancılık teşkil eder. 1970 yılı hayvan sayımı sonuçlarına göre 77.080 adet koyun , 32.402 adet sığır, 5.691 adet kümes hayvanı ve 1094 adet katır olduğu tespit edilmiştir.

⁶ Sivas İli Yakın Çevre İncelemesi, s.61.

⁷ Sivas İli Yakın Çevre İncelemesi, s.65.

Yaylaların geniş yer tutması özellikle küçük baş hayvan üretimini kolaylaştırmaktadır. Hayvancılığın genellikle buğday-arpa, nohut, mercimet ve fasulye en çok ekilen tarım ürünleridir. Sebze üretimiyle yazın kendi ihtiyacını karşılayacak düzeyde yapılan meyve üretimi son yıllarda önem kazanmaya başlamış olup en çok elma, armut ve kayısı üretimine yer verilmektedir.

İlçe merkezi ve yakın köylerde oturanların ya demir çelik tesislerinde çalıştıkları veya ticaret v.b. işleri ile uğraştıkları görülür.

2.4.2. İlçeye Bağlı Mahalle ve Köyler ⁸

- 1- Abuçimen Mahallesi
- 2- Ahmetpaşa Mahallesi
- 3- Aşağıhamam Mahallesi
- 4- Arhusu Mahallesi
- 5- Ceditpaşa Mahallesi
- 6- Demirdağ Mahallesi
- 7- Dillioğlu Mahallesi
- 8- Güllübağ Mahallesi
- 9- Gökçemcamii Mahallesi
- 10- Hacıosman Mahallesi
- 11- Hacıkumru Mahallesi
- 12- İmamoğlu Mahallesi
- 13- Kale Mescidi
- 14- Kalealtı Mahallesi
- 15- Karayusuf Mahallesi
- 16- Karamahmut Mahallesi
- 17- Kemenkeş Mahallesi
- 18- Küçük hüseyin Mahallesi
- 19- Kültürlü Mahallesi
- 20- Kocapaşa Mahallesi

⁸ Divriği Kültür Derneği Yayınları, Divriği Şubesi, s.10-17.

- 21- Mercantepe Mahallesi
- 22- Maden Mahallesi
- 23- Süleymanağa Mahallesi
- 24- Turapalı Mahallesi
- 25- Ulucamii Mahallesi
- 26- Zelihahatun Mahallesi

İlçenin dört nahiyesi ili köyü ve çok sayıda bu köylere bağlı yerleşim yerleri bulunmaktadır (Bugün bir kısmı boşaltılmış durumda 93 mezra ve yerleşim yeri).

Divriği İlçesi Köyleri ve Mezraları

<u>Köyün Adı</u>	<u>Eski Adı</u>	<u>İlçeye Uzaklığı</u>	<u>Mezranın Adı</u>
1-Ağılcık	Tuğut	30 km.	Sarıağaç Fazlıoğlu
2-Akmeşe		40 km.	
3-Akmeşe	Ziniski	24 km.	Yazı
4- Bayırüstü	Timisi	22 km.	
5- Bahçeliköy	Pengürt	41 km.	
6- Çukuröz	Tülünk	23 km.	
7- Çakırtarla	Savrun	20 km.	
8- Dumluca		20 km.	
9- Derimli	Ganutlı	35 km.	Körküsü
10- Demirdağ	Purunsur	14 km.	
11- Duruköy	Türkarage	42 km.	Burmahan
12- Ekinbaşı	Kilisecik	20 km.	
13- Eskibeyli	Norşun	32 km.	Götge
14- Erikli		28 km.	Kozlu
15- Güvenkaya	Aşudutekke	48 km.	Mekke
16- Gözecik	Eliski	28 km.	Çartıl
17- Güneyevler	Erşun	13 km.	Yılanlı
18- Gezey		26 km.	Ahi

19- Güneş		45 km.	Tekke
20- Güresin		13 km.	İstasyon
21- Günbahçe	Hazerekek	8 km.	
22- Gökçeharman	Ömeranlı	44 km.	Keklikpınar
23- Höbek		38 km.	
24- Horozcukuru	Gödes	29 km.	
25- İnanlı		20 km.	
26- İkizbaşak	Kömek	21 km.	
27- Kevendüzü	Anzahar	24 km.	
28- Karakuzulu	Bizevi	53 km.	
29- Karaağaçlı	Çürsüzer	21 km.	
30- Kuluncak		45 km.	
31- Kayacık	Murmana	13 km.	Ağar
32- Kayaburun	Odur	18 km.	Akçalı
33- Karakale		33 km.	Apsal
			Görgügören
34- Maltepe	Hornovil	24 km.	Kutlu
			Karaali
35- Oğulbey	Kirkidi	18 km.	
36- Oyuktepe	Kömürfengi	9 km.	Bağdere
37- Olukman		20 km.	
38- Soğucak	Körtbeyaz	33 km.	
39- Uzunbağ	Karsı	20 km.	Doğancık
40- Uzunkaya	Param	21 km.	
41- Üçpınar		22 km.	Çobanlı
42- Yanlızsöğüt		43 km.	İnarlı

Gedikbaşı Bucağı

1- Gedikbaşı	Karağeban	38 km.	Güvenli
2- Aydoğan	Öremik	55 km.	
3- Adatepe	Pingen	40 km.	

4- Çitme		34 km.	
5- Çayözü	Hamo	40 km.	Hamoçimen Dolaçay Sağırtaş Kalederesi Şingoağlları
6- Çamlık	Kürtarege	52 km.	Doğan Çatılı Topluca
7- Çobandurağı	Kürtlarlı	24 km.	Çaltı Kırklar
8- Kaledibi		57 km.	Tipik Seyfedamı Sağlık Ençiti Kesenli Melikler Burnaz Çorakderesi Güneyağıl Sulak Çat Oynak Mercanpınarı Karatepe Kol
9- Kesme		45 km.	
10- Madehli	Hinora	44 km.	Ömerli
11- Yoncabayır	Ekrekçimen	62 km.	Çengelli Çahyurt
12- Yürektaş	Merenli	52 km.	Taşlıcalı Ayrıanlı

13- Yozyatağı

87 km.

Balkaya
Gölağıl
Handere
Ortaköy

Arıkbaşı Bucağı

1- Arıkbaşı	Birestik	36 km.	
2- Ağaçlıgöl	Gömündürü	40 km.	
3- Akpelik	Gamhu	45 km.	
4- Atmalıoğlu		41 km.	
5- Bayırlı	Haske	32 km.	Başmaktar Akçadam Yukarıkonak Aşağıkonak
6- Beldibi	Livanlı	42 km.	
7- Beyköy	Sevir	35 km.	
8- Çakmakdüzü	Palha	43 km.	
9- Çayören	Pütge	39 km.	
10- Handere	Murcin	36 km.	Kuşlu
11- Karşıkonak	Kahdik	31 km.	
12- Ortaköy		39 km.	
13- Selimoğlu		37 km.	
14- Yeşilyol	Derece	44 km.	Güçlü Hacıboşlar Çiftlik

Mursal Bucağı

1- Mursal

39 km.

Çevirme
Çokmaşat

Göl
Dışlerin
Mikail

2- Bahtiyar		25 km.
3- Çökçebel	Bahtiyarefendi	33 km.
4- Gündüren		32 km.
5- Kavaklısu	Armutak	27 km.
6- Karasar		24 km.
7- Kızılcaören		28 km.
8- Ödek		28 km.
9- Susuzören		30 km.
10- Uluçayır	Vazıldan	32 km.
11- Ürek		35 km.
12- Yerliçay	Vartan	30 km.

Sütlüce

Yünlüce

Sincan Bucağı

1- Sincan		36 km.
2- Akbaba		68 km.
3- Başveran		21 km.
4- Balova		44 km.
5- Çamurlu		41 km.
6- Çakırağa		42 km.
7- Diktaş		38 km.
8- Dikmeçay	Eşke	45 km.
9- Dışbudak		52 km.
10- Gözecik	Ağın	32 km.
11- Gürpınar	Çamağa	40 km.
12- Güllüce		52 km.
13- Gölören		42 km.
14- İncirlişınar	Fero	48 km.

Tort

Halilbey

Ahmetören

15- İmirhan		51 km.	
16- Kekliktepe	Falun	29 km.	Kışla
17- Keçikaya	Melihköy	58 km.	
18- Karaman		69 km.	
19- Oğlaklı	Kürtosman	71 km.	
20- Ovacık		44 km.	
21- Ölçekli	Palanga	55 km.	Özlüce
22- Özbağ	Şahna	53 km.	
23- Susuzlar		43 km.	Kımıllar
			Dirolar
			Ilıca
			Nordun
			Derekaya
24- Sırcalı		58 km.	
25- Şahin		41 km.	
26- Tepehan		53 km.	Karyağan
			Acıgöz
			Kızılyurt
			Sanyarağıl
27- Yağbasan		48 km.	
28- Yusufşeyh		54 km.	
29- Yuva		47 km.	Sarpan

2.5. İlçenin Ulaşımı⁹

Karayolu İle Ulaşım :

-Divriği-Kangal-Sivas Karayolu 1970 yılında işletmeye açılan yol 184 km. uzunluktadır. İlçenin Sivas'la bağlantısını bu yol sağlamaktadır. Kangal-Divriği arası uzaklığı 84 km.'dir. Şu anda iki ayrı şirkete ait otobüslerle yolcu taşımacılığı

⁹ Divriği Kültür Derneği Divriği Şubesi Yayınları, s.18.

yapılmakta ve Divriği-Ankara ve İstanbul seferleri de doğrudan yapılmaktadır. Yol Kangal'dan Malatya bağlantısını da sağlamakta olup, Taşlıdere yakınlarında Kayseri yolu ile birleşmektedir.

-Divriği-Zara Karayolu ise yapım safhasındadır. Yıllardır bitirilemeyen yolun bu yıl faaliyete geçmesi bekleniyor. Bu yol Divriği-Zara-Sivas ve Divriği-Zara-Erzincan bağlantısını sağlayacaktır.

-Divriği-Arapkir yolu ise Halk arasında Sultan Murat'ın Yolu olarak adlandırılmaktadır. Mamahar Geçidi ile Arapkir'e bağlanmaktadır. Yolun dar, bakımsız ve sarp olması yüzünden bu bağlantı Kangal üzerinden yapılmaktadır.

Demiryolu ile Ulaşım :

Sivas-Erzincan Demiryolunun 179. km'sinde yer alan Divriği 1937 yılında demiryolunun buradan geçmesi ile dış dünyaya açılabilmiştir. Daha önceleri binbir güçlükle yapılan ulaşım demiryolu ile oldukça rahatlamış ve yıllarca ulaşımın tüm yükünü bu yol çekmiştir. Bu gün yük ve yolcu taşımacılığının yanı sıra yöreden çıkarılan çeşitli maden cevherleri de bu yolla taşınmaktadır.

Demiryolu ile günlük karşılıklı İstanbul-Kars Ekspres tren seferi, Ankara-Kars Mehmetçik Ekspres ve yine karşılıklı Sivas-Erzurum Posta treni seferleri dışında Divriği-Erzincan arası çalışan banliyö treni bulunmaktadır.

2.6. İlçenin Tarihi Eserleri ¹⁰

Divriği'deki tarihi eserleri incelediğimizde büyük çoğunluğunun Mengücekoğulları dönemi eserleri olduğunu görürüz. Bunların dışında Roma ve bir iki yüzyıl önce yapılmış eserlere de rastlamak mümkündür.

¹⁰ Sivas İli Yakın Çevre İncelemesi, s.66.

Yapımları 100-200 yıl arasında değişen bu eserler genellikle konak türünden evlerdir. Bunların da sayıları son zamanlarda oldukça azaldığı gibi sanat değeri taşıyan bölümleri de yok olmuştur.

2.6.1. İlçedeki Kaleler ¹¹

-Divriği Kalesi :

Kesin bir yapım yılı söylenmemekle beraber 9. veya 10. y.y'da Pavlikyanlarca yapıldığı sanılmaktadır. Bugünkü durumu Mengücekoğullarının ayakta kalabilmiş tek kalesidir. Yaklaşık ölçülerle dış kalenin sur uzunluğu 1 km., iç kalenin tamamen yıkılmış bulunduğu surları ile beraber bu uzunluk 1,5 km.'yi bulmaktadır.

-Kesdoğan Kalesi :

Bu kale Divriği kalesinin Kuzey Doğusunda ve Çaltı çayı solundadır. Göl dağının Çaltı çayına bakan Güney yamacı üstünde Divriği kalesinin tam karşısında dik ve etrafa hakim bir tepe üzerinde kurulmuştur. Evliya Çelebi'nin ifadesine göre kaleyi yaptıran Sivas'taki Rum Tekfurunun Kestifan ismindeki kızıdır. Delidağ istikametine giden tarihi yol üzerindeki Kız Köprüsü de bu kızın eseridir. Kesdoğan Kalesi bir kule, bir şato halindedir. Bu kale veya Şatodan bazı sal parçaları ile yekpare kaya olan kaidesinden başka bir şey kalmamıştır.

2.6.2. İlçedeki Türbeler ¹²

- Sitte Melik Türbesi :

Türbe Şahinşah için yapılmış olmakla beraber Sitte Melik adıyla ün yapmıştır (Sitte-Sitti/Seyyit kelimesinin dişisidir).

¹¹ Divriği Kültür Derneği Divriği Şube Yayınları, s.19.

¹² Divriği Kültür Derneği, Divriği Şubesi Yayınları, s.20.

Daha sonraları bu adda bir kadın efendi ölünce atalarının mezarı olan bu yere gömüldü ve türbe bundan dolayı Sitte Melik adını aldı.

- Kamedreddin Türbesi :

Ulu Camiiye yakın olup çarşı yolundadır. Mezarlığın ortasındaki türbeye halk Kubbedibi der. Burayı Ulu Camii Mimarının Mezarı olarak kabul eder.

- Nurettin Salih Türbesi :

Ulu Camii güneyinde İmamoğlu Mahallesi giden yol üzerindedir. Yanındaki mescidin adından dolayı türbeye Kemerkeş de denir.

- Ahi Yusuf Türbesi :

Ahi Yusuf hakkında herhangi bir şey bilinmemekle beraber Ahilik tarikatıyla bir ilişkisi olduğu tahmin edilmektedir.

- Sinaniye Hatun Türbesi :

Türbe Selçuklu işçiliğini yansıtır. Türbeden artakalanlar bir tonos dingisi, bir pencere kemeri ve sadece bir köşedir.

- Naip Eşref Türbesi :

Divriği ve Divriği'ye bağlı beldelerle Mısır Hükemiti'nin naibi Eşrefe ait olan bu türbe Kansu Gavri zamanında 784 yılında yapılmış bir eserdir. Kitâbesinde naibin hizmetleri ve riyaset vazifesinden aldığı ücretler yazılıdır.

- Kayıtbay Türbesi :

Kayıtbay Mısır Hükümdarı Kayıtbay zamanında burada naiplik etmiş bir zattır. Bu türbenin üzerinde Kubbe yoktur. Türbe mezardan ibaret olup zaif ağaç parmaklıklarla çevrilidir. 894 tarihli olan kitâbesinde Mısır Sultanı Mehmet için yapıldığı yazılıdır. Kayıtbay da ölümünden sonra bu türbeyle oğlu yanına gömülmüştür.

- Hüseyin Gazi Türbesi :

Iğınbad dağının üstündedir. Halkın anlattığına göre, Hüseyin Gazi Malatya'dan gelen Ermeni kafilesi ile tek başına harp etmiş ve düşmanın dörtte üçünü kılıçtan geçirmiştir. Namaz vakti gelince, harpte olduğunu unutup namaza durmuş. Bundan faydalanan bir kafir, arkasından gelip başını gövdesinden ayırmak suretiyle şehit etmiştir. Hüseyin Gazi şehit düştüğü mevkiyi beğenmeyip, başını koltuğuna aldığı gibi Iğınbad dağına yükselmiş, gelip şimdiki yerine yatmış.

Sonra O'nu sevenler tarafından aynı yere gömülmüştür.

- Kara Pirpat :

Türbe Karageban bucağına bağlı Ömerli köyündedir. Köyün kurulduğu Ağdağ eteğinin meyilli ve kısmen düzleşerek Hinera Çayına inen meyilin üzerindedir.

Kara Pirbat yılancık hastalığı için ziyaret edilir. İlk önce türbenin alt tarafındaki cevherlikten toprak alınır. Sonra kurban kesilir ve lokma dağıtılır, arkasından da türbenin içerisindeki çıraklık denilen sandığa para atılır. Uzak il ve ilçelerden bile ziyaretçiler gelir.

2.6.3. İlçedeki Camiler ¹³

- Divriği Ulucamii : 626-128-1241

Selçuklu mimarisinin şaheserlerindendir. Kitâbesinde; büyük Sultan Alaüddünya veddin Keybukat Bin Keyhüsrev'in sultanlığı döneminde yapıldığı yazılıdır. Camide kapıda ve içeride birçok yazılar vardır. Bunlar :

Tarih ve isim veren kitâbeler = 4

Usta imzaları = 4

Kutsal sözler = 21 adettir.

İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce uzun süredir devam eden bir onarım vardı. Savaş içinde camiye İstanbul Saraylarının eşyaları dolduruldu. Kubbe ve tonozlardaki sızıntıları önlemek için ahşap bir çatı yapılarak üzeri kurşunla kaplandı. 1950'den sonra onarımlar aralıklı olarak sürdür. Kurşunlar sökülüp taş kılıflar örtüldü, sonra da sökülerek yerine tekrar ahşap bir çatı ve üzerine saç kaplandı. Bu çalışmalar Camiyi hayli yıprattığı için sızıntıları da önleyemedi. Cami çatısıyla ilgili son onarım ise 1984 yılı içinde yapıldı.

- Kale Camii :

Bu camii 1213 (1798) tarihinde Vezir Köse Mustafa Paşa tarafından yapılmıştır. Kesme taşlarla yapılan bu eserin en çok dikkati çeken yönü minaresisinin yapımıdır. Minarede kullanılan taşların çember halinde örülürken bir kat beyaz ve bir kat siyah taş kullanılmasıdır.

Hisar Camii :

1180 yılında Mengü cekler devrinde yapılmıştır.

¹³ Divriği Kültür Derneği, Divriği Şubesi Yayınları, s.20.

2.6.4. Divriği'deki Diğer Tarihi Eserlerden Bazıları ¹⁴

Divriği Darüşşifası (Turan Melek Darüşşifası-Medresesi):

Mengücekoğullarından Erzincan hükümdarı II. Alaaddin Davutşah, döneminin bilgin hekimi Abdülatifi dost edinmişti. Bu Şah'ın kız kardeşi Turan Melek ise Divriği Darüşşifasını yaptırdı.

Divriği Darüşşifasının bir hasteni mi yoksa belli bir hastalığa özgü Sağlıkkevi mi olduğu açıklık kazanmamıştır. İBatılı bir araştırmacı buraya “Akıl Hastalıkları Hastanesi” demiştir.

-Burmahan Kervansarayı :

Burmahan, Divriği ile Zımara-Kemah-Erzincan eski kervan yolu üzerinde Divriği'ye yakın bir konak olup, kendi adıyla anılan köydedir. Alışmış ölçüdeki Selçuklu kervansaraylarından küçüktür.

- Kız Köprüsü :

Divriği-Zara yolunun üzerine yine yapım tarihi bilinmeyen Bizans veya Rum Devrine ait olduğu söylenen Çaltı Çayı üzerinde kurulu bulunan bir köprüdür.

- Pamuklu Han :

Kız köprüsünün yanında Divriği-Demirdağ arasında inşa edilmiş olan bu han çok eskidir. Hristiyanlık devrine ait olan bir tarihi eser olduğu sanılmaktadır. Bu hanın yanında Mücavir Şah isimli bir mezar bulunmakta ise de bu zatın kim olduğu bilinmemektedir.

¹⁴ Şahin Aydın, “Divriği Yöresi Sözlü Halk Ezgilerinin İncelenmesi”, Bitirme Ödevi, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı, s.5.

- Dible Han :

Dumluca dağının doğu eteğinde eski kervan yolu üzerindedir. Bizans veya Rum devrine ait olduğu tahmin edilmektedir.

- Murçinge Hanı ve Köprüsü :

Murçinge Han ve köprüsünün eski ipek yolu üzerinde bulunduğu ve Divriği'nin bu iki yolun kavşak noktasında olduğu söylenmektedir. Divriği'den Burmahan'a giden yolun İran'a, Murçinge'den giden yolun ise İskenderun'a ulaştığı söylenmektedir.

BÖLÜM 3

DİVRİĞİ AĞZI ¹⁵

“Divriği Yöresi Sözlü Halk Ezgilerinin Analizi” adlı çalışmamızda bazı soruların cevapsız kalmamasını önlemek için “Divriği ağzı”nın tanımını verme gereğini duyduk. Bu nedenledir ki, ezgilerdeki söyleyiş tarzının yörenin “ağız” yapısının bir gereği olduğunu vurgulamak istedik.

3.1. Sözcükler

- A -

Abovv : Hayret bildiren ünlem.

Abrul : Hisan ayı. “Kork abrulun beşinden, öküzü ayırır eşinden”.

Acar : Yeni, hiç kullanılmamış.

Açısmak : Canı yanmak.

Acuk : Yenge, teyze gibi çağırma sözcüğü. “Amcasının karsı Acuğumgile gitti”.

Ağa : Ağabey.

¹⁵ Kutlu Özen, Divriği Ağzı, s. 13-26.

Ağa-Baba : Büyükbaba

Ağaçdelen : Ağaçkakan kuşu.

Ağartı : Daha çok harman zamanındaki yoğurt, ayran ve süttten yapılan yiyecek ve içecekler.

Ağuz : Memelerinin ilk sağımından elde edilen süt.

Aha : İşte.

Ahbun : Hayvan gübresi.

Ahdaracah : Sac ekmeğini döndürmeye yarayan yassı değnek (Sac ekmeği : Bazlama).

Ahdarman : Dökmek. “Acelen ne? Ağır ağır ahtar.”

Ak : İnce tülbente benzer, beyaz renkte kadın başörtüsü.

Akarca : Su gözesi.

Akarcalı : Devamlı işleyen çıban.

Akdarma : Tarlayı birinci ve ikinci defa sürme.

Akov : Baba (Yağbasan köyü), Ağov.

Alaca : Değrenkelrden yapılmış adı kapı. Daha çok bahçe, bostan, ağıl gibi yerlerde hayvanların içeri girmesini önlemek için yapılır.

Alacılık : İlbahara doğru karların arasında görülen erimiş yerlere ait açıklık.

Alaçarşaf : Damalı kadın başörtüsü.

Alat : Düğünlerde pirinç pilavının üstüne dökülen pişmiş et.

Alaçuk : Mevsimlik bostan evi.

Alayı : Hepsi bütün (Aleyi diye de söylenir. “Bu herif gençleri kanduruyu” (Kandırıyor.)

Alaf : Hayvanlara verilen besin maddesi. (Ot, saman, yonca gibi) “Bu yıl alaf arlığından hayvanların hepsi gırıldı.”

Almalı Semah : Elma ile düzenlenen ve gelinin erkek evine gelmesinden bir gün önce damat evinde yapılan çalgılı eğlence.

Alışmak : Yanıcı şeylerin tutuşması

Alıştırmak : Tutuşturmak, ateşlemek. “Sobayı alıştır hele”, “Samanlar kendi kendine alışmaya başlamasın mı? Az daha ağır yancaktı.”

Alucar : Can eriği.

Aluç : Sonbaharda dağlarda yetişen, sarı renkli, zeytin büyüklüğünde, bol çekirdekli bir dağ meyvası.

Aluççu : Fakir, kılıksız (Mecaz anlamında).

Aluta : Çok zayıf küçükbaş ve büyükbaş hayvan. İnsanlar için de yan anlamda kullanılır. “Adam çok alutalamış” gibi.

Ame : Eme, hala babanın kız kardeşi.

Ami : Amca (akraba olmayan kimseler için de kullanılır) “Ami meydiyisin”,
“Ami bu ağalar beni döğüyü şunlara bi selen.”

Ana : Ocakzade ihtiyar kadınlar (Alevilerde yaşlı dede soyundan kadın).

Annaç : Karşı taraf. “Gelip gidip annacıma dikiliyi.”

Annaksız : Anlayışsız.

Anov : Anne (Çamsıhlı köyleri).

Anuk : Çobanlara konan bir çeşit dağ nanesi; kokulu ot.

Angut : Kafasız,söyleneni anlamayan.”Angutun biri,adam ona işi gördürürmü”

Arahçın : Takke,”şu arahçını başından çıkar”

Arış : Terkedilmiş tarla.

Armı : Toprak damlı evlerde dam kenarı.

Armı Taşı :Armuya dizilen bir sıra taş: Armunun ucuna gitmeyin, başınız döner de düşersiniz.

Arsınmak : Utanmak, arlanmak. “ Sende hiç arsinma yokmu? Arınma bilmezmissin?”

Artuk-sartuk : Yemek yedikten sonra tabağın, tasın dibinde kalanlar. Sanki ite döküyü bize yedirdiği artuh-sartuh.

Arturmaç: Bir çocuğun eğilmesi,diğerlerinin onun sırtından atlamasışeklinde oynanan bir çocuk oyunu.

Aruzman: İstekli, bir şeyi şiddetle isteyen ,”Aruzmanım kaldı yar yar ince belinde/Sen bir güzelsinki Türkmen ilinde “ Divriği Türküsü

Aseletin : Yalandan,yalancıkıtan...”Annesi arkasına düşmesin diye asaletin çocuğa eyle söyledi.”Okula gitmemek için asaletin hasta olmuş.

Ashap: Elbise.

Aş: Çorba.”Umaç aşı,tutmaç aşı/Hahamgilin kürsü başı”Divriği Türküsü.

Aş leğeni: Çorba konulan büyük leğen, İçi çukurca kap.

Aşermek: Yerik yemek gebeliğin ilk dönemlerdeki bedensel ve ruhsal rahatsızlık ve istekler.”Benim karı yeriktir/Garnındaki feriktir/Canı bir şey istiyi(istiyor)/İçi gılık gılıktır” Divriğiş bilmecesi.(Nar) Adamın hanımı hamile olunca canı nar istemiş.

Aşlı: Aşılı kaysı.

Aşlık: Buğdayın kırılması veya bulgurun öğütülmesi ile yapılan çorbalık şeyler. Aşlık bulgur, kırılmış bulgurun en irice olanıdır.

Aşov: Ayşe adının söylenişi.(Bazen eşe denir.)

Aşotu: Çorbalara konulan reyhan, nane gibi bitkilerin kurutulmuşu.

Aşurma: Bakraç biçiminde tencere.

Atlı. Erkek tavrılı kadın... Anam sen o atlıya başa çıkabilirmisin?..

Avara: İşzi,güçsüz tembel,”Nolacaksa avara avara dolaş bakalım”

Avel: Serseri.

Avreş: Yoğurt, ayran ile karıştırılmış çökelik.

Aya: Avç içi.

Ayahcan: Merdiven.

Ayaz: Geniş avlu. “İçeride otura otura canımız sıkıldı, istersen biraz ayaza çıkak.(Çıkalım)”

Ayar: Hilekâr,düzenli.

Ayırtlamak: Seçmek (Bulgur, pirinç, mercimek gibi yiyeceklerin arasına karışmış olan taş, toprağı seçip almak). Sebze, meyve... vs. işe yaramayan, yenilmeyen kısmını seçmek.

Azıntı : Terkedilmiş başıboş bırakılmış kedi, köpek.

Azıtmak : Kedi, köpek yavrularını birisinin kapısına veya boş kibirarsaya bırakmak. “Hırsız kediyi azıtmışlar”.

- B -

Baa : Bana. “Bir panca da baa ver”.

Baba : Veba. “Baba cıkasıca, gebermeden ya uzucuk bekle.”

Bacı : Kızkardeş, kadınlar için kardeşim anlamında. “Bir şey mi alacaksın bacım?”, “İki bacı bir gardaşlarmış” (Kardeş, erkek çocuk anlamında).

Baca : Damın üstü (Toprak damlı evler de). “Bacada bir gezen var.”

Badem parmak : Şahadet parmağı.

Baduç : Yeşil fasulye.

Bahenk : Kerpiç duvarlı evlerde duvarı güçlendirmek için örgü içinde kullanılan sıruk.

Baldırcan : Patlıcan. Bazen de domates anlamında kullanılır.

Balık : Saç örgüsü; saç örülürken yapılan çeşitli eklemeler. “Balık de bu kıza ne güzel yakışmış.”

Bar : Sirke, pekmez, sıra üzerinde oluşan küf.

Barhana : Kuru kalabalık. “Bir sürü barhana kahveden çıktı.”

Barık : Sivri tepeler arasındaki uçurum. Yüksek kayalıkların çatlakları (Musul köyü).

Basdik : Pestil.

Basdik bez : Üzerine pestil yapılırken sıra sürülen bez.

Baş gıltı : Ayak tarafı. “Baş gıltıma bir tas koyun”.

Bat : Bağ ve bahçe kenarlarına çalı, çırpı ile yapılan çit (Örenik Köyü).

Batal : İri, büyük, kocaman, hantal.

Bayahdan : Demin.

Bazlama : Yufkaya benzeyen ince sac ekmeği.

Becit : Gerekli, önemli. “Becidi mi vardı gardaş, hemen niye getürdün?”

Berdürüs : Ağaca vurulan aşı çubuğu.

Beg : Feodal ağa, ağa soyundan erkek.

Bekitmek : Sıkıştırmak, sağlamlaştırmak. “Duvarı eyicene bekitmişler, artık yıkılmaz”.

Bek : Sert, sağlam. “Şunu bek tut, belki düşer kırılır”

Belemek : Çocuğu sarmak, kundaklamak. “Çocuğu kundağa belediler, altına ölük koydular.

Belermek : Gözün yuvasından çıkacak şekilde ileri fırlaması.

Bellilik : İşaret, iz. “Her ağaca bir bellilik koymuşlar”

Belket : Belki. “Belket misafirler yarın gelirler”

Berci : Süt ve yemek işleriyle uğraşan kadın. Keyveni.

Beri benzer : Eh... Aşağı yukarı, ona yakın anlamında.

Berge : Aşısız kayısı.

Berge ciri : Kayısı kurusu.

Beslek : İleride evlendirilmek üzere beslenen hizmetçi “ kız çocuğu”.

Beşik kertme : Daha çocuk yaşta ve kundakta olan kız ve erkek çocukları ileride evlendirmeye karar vermek. Bunun için her iki beşiğe işaret koymak (çocukların ana ve babaları tarafından).

Beter : Çok yaramaz.

Beyran : Büryan, tandır kebabı.

Bezenmek : Taranıp süslenmek.

Bezermek : Rengini atmak (kumaş için), bozarmak.

Bezov dişi : Dana burnu.

Bıldır : Geçen yıl. “Bıldır bu zamanlar Divriği’de kar yağmıştı”

Burnik : Burnunun ön kısmı düşmüş olan.

Bızlamak : Çocukların işemesi.

Bibi : Neme.

Bike : Biraz. “Bike az konuş, her şeye karışma”

Bilme : Sanmak. “Herkes çocuğu dayısının yanında biliyormuş”

Bir çala : Kısa bir an için. “Bir çala evden çıkarken görmüşler”

Bir gor : Bir ara. “Bir gor söylemişlerdi ama aklımda galmadı ki”, “Fırsat bulursan bir gor bize gelesin”.

Bir pırtık : Çok küçük. “Dayısı o daha bir pırtık” (küçük çocuğu göstererek).

Bir yol : Bir ara.

Bişürük : Tavan tahtalarının üzerine atılan samanlı çamur.

Bocik : Böcek.

Boş : Sadece, yalnızca. “Boş onu çağırmişlar, başkasını seslemişler”

Boz : Sürülmemiş, otlu bırakılmış tarla.

Bozmancalık : İş bozanlık.

Böge : Bu kez, bu defa. “Bögemizde beni döğüyeler deyi garagola getmiş”

Börk : Takke.

Bu esirde : Bu zamanda.

Buharik : Baca kurumu.

Boğusah : Buğa isteyen inek, öğürsek.

Burç : Ağaç sürgünü, filiz. İlkbahara doğru bir yıl önceki süğünler hayvanlara yedirilir: Buna da burç denir.

Burma : Bükülmüş ot (Yonca burması gibi).

Buymak : Soğuktan uyuşup kalmak. Üşümük, donmak.

Bülecen : Bilecen, ukala.

Bülbülül : Gonca, gül goncasi.

Bürük : Baş örtüsü, yemeni.

- C -

Caa: Küçük banyo ihtiyaçlarını gidermek için hazırlanmış yer.Gusulhane

Cağ: Parmaklık, parmaklıklardan yapılmış çit.”tavuklar cağın arasından geçip ayaza girmişler.

Cahın: Balçık, çok bulanık su.

Cano: Sevgili,(Yağbasan köyü)

Carı: Açık göz,eline çabuk.

Cavlamak: Dağılmak,pul pul dökülmek”Divarın sıvaları umaç gibi cavladı”.

Cebe: Bilezik biçiminde oldukça genişçe,bir bez parçası üzerine dikilmiş altın süslerden ibaret ziynet.

Cebelleşmek: Kendisinden yaşça ve yetenekçe üstün bir kişi ile saygısızca çekişmek,tartışmak.

Cecim: İnce dokunmuş nakışlı kilim.

Geçimce: çocuk gibi,ufak tefek(Daha çok kadınlar için kullanılır.)

Ebeyi ceddinde: Soyunda,Mecaz olarak.Yaşadı yaşayalı”Ebeyi ceddinde hamam yüzü görmemiş”

Cekil: Omuzda su taşımaya mahsus boyunduruk. Cengil

Cemek: Öğendirenin altında bulunan küçük yassı demir.

Cere: Dişi hayvanların döl yatağından gelen sarı renkli akıntı.

Cerek: İnce, uzun, yuvarlak sırık.

Cıbil: Fakir, yoksul “Cıbılın biri, kimi bulup da kiminle evlenecekmış”

Cıdırlı: Kıl çöpü bahane eden, alingan.

Cıptı: Sırlı sıklam “Adamın üstü başı cıptı kesmiş”.

Cığ: Meyvalı dal

Cığız: Geçimsiz, oyunbozan, mızıkçı” Çocuklardan biri cığızlayınca oyun bozulur”.

Cılga: İnce dağ yolu. Patika, keçi yolu.

Cıncık: Cam bilye, Mecaz: Mavi göz.

Cıngnik: Hayvanların boynuna takılan küçük zil.

Cırmık: Tırmık

Cırmalamak : Tırmalamak; tırnaklarının ucu ile deriyi çizmek, kanatmak.

Cırnak : Kedi, köpek gibi hayvanların pençeleri.

Cıvıtmak : Su koy vermek. Bunamak. “Zavalı iyice cıvıtmış, kendi kendine konuşup duruyor.”

Cırmaz : Zayıf, bakımsız.

Cızık : Çizgi. “Duvara cızık çizmişler.”

Cırpıtmak : Su, ayran, süt gibi akıcı şeyleri, taş ırken sıçratmak, dökmek.

Cilbant : Bağ, bahçe, bostan sulamak için aç ılmış kanallarda çalışan su dağıtım işçisi.

Cıvık : Sulu, terbiyesiz.

Cırhıntı : Tatsız tuzsuz çorba.

Cırlık : Çok cıvık, lezzetsiz yemek.

Cırt : Ayağına çabuk, çok hızlı yürüme yeteneği olan insan. (Sincan nahiyesi)

Cızı : Cizi, satır. “Biz cızı da sen yazsaydın ölür müydün?”

Cilov : Toprak sıva üzerine kül, tatlı kireç, tezek külü ile yapılan ince sıva, bir çeşit badana. “Çış gelmeden her yeri cilovlamış”.

Cilelmek : Aşırı sevgiden dolayı kısmarmak.

Cinazen : sabahın çok erken saatleri. “Köylüler cinazenden yola çıkmışlar.”

Cirasun : Bir çeşit uzunca ağaç.

Cicik : Meme.

Cığır : Hısım, akraba. “Cığır değil mi, it yesin.” Divriği’de akrabalığın önemini belirten bir atasözü.

Cillenmek : zillenmek, çimlenme. “Soğanlar, patatesler hep cillenmiş.”

Cimcik : İki parmak ucu ile alınac ak kadar az şey.

Cor : Laf, söz. “Gel adam, otur iki cor ederk.”

Cozutmak : Aklını şaşırtmak.

Cudam : Beceriksiz, kötü. “Adam olacağına cudam olmuş.”

Culluk : Hindi.

Cümare : Zengin fakat pinti birine hakaret etmek için “dilenci” anlamında söylenir.

Cülcül : Lime lime.

Cünüt : Batak, “Tarla yağın yağmurlardan cünüt olmuş.”

Cücük : Cıvcıv.

Cüllürük : Giyinmeyecek kadar eski , yırtık elbise.

- Ç -

Çağa : Küçük çocuk.

Mektep çağası : İlkokul çocuğu.

Çağıldak : Hayvanların kuyruk ybölgelerinde oluşan pislik.

Çağala : Olgunlaşmamış meyve. “Erik çağalası, kaysı çağalası gibi.”

Çadır : Kadınların sokağa çıkarken üzerlerine aldıkları boy örtüsü. Çarşaf. (Divriği’de genç gelinler iki üç çocuk sahibi olana kadar pembe, morumsu ipekli çadır giyinirler. Fakir halk damalı çadır, orta halli olanlar ise siyah çarşaf vururlar.)

Çarşafa sokmak : Ergenlik çağına girmiş kız çocuklarının çadır örtünmesi.

Çalğan : Yüksekten dökülen su, çağlıyan.

Çalgı : Ahır süpürgesi.

Çala : Eski, kullanılmış.

Çalık : Fazla yağmur ya da sıcaklığın etkisiyle hububat tanelerinin cılız kalması.

Çalma : Kibrit.

Çalınma : Felç. “Adamcağızın ağzı gözü çalınmış.”

Çamşutmak : Ağzından laf kaçırmak.

Çandır Baba : Yağmur duasından sonra çocukların bostan korkuluğu gibi bir şeyi sokaklarda dolaştırarak komşulardan un, bulgur istemeleri. “Çaldır baba ne gerek/Birsürü yağmur gerek/Teknede hamur/Tarlada çamur/Ver Allahım ver/Bir sulu yağmur.”

Çarpınmak : Yangın, kaza, ölüm gibi büyük bir olaydan sonra yakınıni kaybedenbirinin ağlarken ellerini dizlerine vurarak ağlanması. Sara nöbeti sırasındaki bilinçsiz harekettir.

Çahşı : Kırılarda biten, kurutulduktan sonra kışın hayvanlara yedirilen sarımtırak, kokulu bir ot.

Çakı : Cep bıçağı.

Çapak : Göz kenarlarında biriken iltihap artıkları.

Çapmak : Koşmak. “Çapa çapa okula gitmişler.”

Çarh : Gusulhane.

Çat : Köşebaşı.

Çata çıkmak : Sokağa çıkmak.

Yedi çatın ortası : Çok kalabalık yer, meydan.

Çebiş : Bir yaşındaki keçi yavrusu.

Çeç : Balsız petek, savrulmuş kharmanların yalnız taneden ibaret yığını.

Çedik : Çocuk ayakkabısı.

Çakem : Pöhrenk, künk gibi yollarla kgelen suyun bakımında çalışan işçi. Pınar suları bulanık akarsa “Gene çemek işliyi (çalışıyor)” denir.

Çelpeşik : Karma karışık, işin içinden çıkacak gibi değil anlamında.

Çemcüt : Zayıf, çirkin.

Çemiç : Dut kurusu.

Çemkürmek : Dikleşmek, karşı gelmek. “Terbiyesiz, insan anasına çemkürür mü?”

Çene : Köşe başı. “Aradığınız ev çenenin başındadır.”

Çekiçük, çakıcük : Çekiç.

Çeki : Kayış, bele bağlanana kuşaklar.

Çayeleme : Bahar mevsimindeki yağışlı, rutubetli, güneşsiz, çamurlu hava.

Çeten : Saman taşımak için kağınlara konulan büyüt çit.

Çevirme : Üstü açık koyun ağılı.

Çivin : Omuz başı.

Çindilli : Parlak, parlatılmış. “Çindilli aşık, çindilli elma.”

Çipikli : Akıntılı göz.

Çir : Kaysı ve erik kurusu.

Çiğremek : Tiksilmek. Bir şeyin fazla yenmesiyle meydana gelen bıkkınlık.

Çiğit : Çiğit, çekirdek.

Çik : Aşığın çukur tarafı. Karşısı tök.

Çillenmek : Bakır kapların ve suyun nemiyle mavi, yeşil beneklerin oluşturması. Bayat ekmeklerin üzerinde oluşan yeşil, mavi küfler.

Çilingir : Kilit, gazocağı, silah tamiri yapan küçük esnaf.

Çimdik : Biraz, bir parça; bir avuç dolusu kadar. “Bir çimdik üzüm bile vermemişler çocuklara.”

Çintik : Küçük, ufak.

Çipil : Küçük ve ince ağaç dalları. Daha çok ocağı tutuşturmada kullanılır.

Çire : Lamba.

Çirtik : Kuş üzümü.

Çişenti : Aptal ıslatan, gelip geçici yağmur için “çiselemek sözcüğü kullanılır.”

Çit, çüt : Çift (sürmek).

Çitilemek : Çorap sökücü dikmek, gözelemek.

Çitil : Meyve fidanı.

Çitme : At, katır, merkep gibi hayvanların tekmesi.

Çağırtı : Yüksek sesle bağırma.

Çahın : İçine yolculuk sırasında havlu, gömlek, yiyecek maddelerinin konulduğu büyücek mendil. “Çahını sırtladığı gibi yola çıkmış.”

Çıngı : Kıvılcım. “Ocaktan çıngı sıçramış, gelinin eteğini tutuşturmuş.”

Çıtırık : Yanarken çıngı sıçratan budaklı odun.

Çıyrık : İnek, öküz gibi hayvanların boynuna takılan boyunluk, mengürde.

Çom : Küme. “Çom çom : Küme küme.”

Çomar : İri koyun köpeği.

Çorlu : Hastalıklı, marazlı.

Çöğdürmek : Ayakta işemek.

Çömçe : Kepçe.

Çöğen : Çamaşır yıkanırken otları sabun gibi kullanılan bir çeşit ot.

Çöğür : Çalı dikenini. “Tarlayı sularken ayağına çöğür batmış.

Çökek : Çukur yer.

Çökelik : Çökelek.

Çöpür : Yünün kirli, otlı, işe yaramayan kısmı.

Çörüşmek : Sebze ve meyvelerin buruşmaları, canlılıklarını yitirmeleri.

Çuluk : Yayık (Sincan nahiyesi)

Cultar : Bir çeşit kilim.

Çunmak : Umsunmak : İmrenmek, heveslenmek. “El sana çunuyu, sen de ele çunuyusun.”

Çümçok : Soğuk suyla yıkanmak. “Çaya çümçeye gitmişler.”

Çüş : Eşekleri durdurmak için söylenen uyarı sözü.

Çüş bindim çürüğe : Bir çocuk oyunu.

- D -

Dapıklamak : Otururken uyuklamak; uyku sırasında göz açma, uyumamaya çalışma gibi, sözler.

Dadıklamak : Yemeklerin beklemekten veya lıların devamlı olarak aynı yerden bir şeyler çalıp götürmeleri ve bunu alışkanlık haline getirmeleri.

Dağ : Pancar.

Dargun : Çitlenbiğe benzeyen sert çekirdekli, tatlımsı bir sonbahar yemişi. (Divriği’de dargun ağacı, kutsal olarak bilinir, kolay kolay kesilmez.)

Dakanak : Takıntı. “İki dersten takanağı varmış.”

Daklaşma : Sataşma. “Birbirine daklaşmadan edemezler.”

Dakmak : Önem vermek. “Adamın kimseye daktığı yok.”

Dalak : Bozulmamış bal peteği.

Dalanmak : Köpek tarafından ısırılmak. “İşte dalanacağına çalıyı dolan” (Atasözü)

Dalamak : Kıl, yün ve benzeri şeylerden yapılmış giysilerin ilk giyildiği zaman deride bıraktığı sızıntı ve kızarıklık. “Çorap ayağımı daladı.”

Dalda : Gölge, karaltı, تنها ve sessiz yer. “Pencerenin önünden bir dalda geçti.”

Daldalık : Gölgelek.

Daldalanmak : Gizlenmek, saklanmak.

Dalguç : Dalgın, düşünceli.

Dallamak : Eleştirmek, irdellemek. “Bir meseleyi fazla dallamasan iyi edersin.”

Dalga : Kitap vergi dalı.

Daraba : Dükkan kepengi.

Dana göz : Kürsünün en kötü gözü.

Davarın yüzü : Kuzunun ana karnında bulunduğ devre.

Dadmak : Tatmak.

Daylak : Gelişi güzel büyümüş adam.

Danış : Tanık, şahit (Yağbasan köyü)

Dede : Ocakzade erkek. Alevilerde kutsallığına inanılan din büyüğü. Cem ve diğer dini törenler dedeler tarafından uygulanır. Dedelik dan oğula geçer.

Debelemek : At, eşek, katır gibi hayvanların tozda, toprakta yuvarlanması. “Üstüne, başına bak eşek gibi nerede debelendin?”

Dehlemek : Kovmak, başından savmak.

Değirmi : Kare.

Dehre : Ağaç kesmek için kullanılan satır.

Dene : Tane.

Dekmük : Tekme.

Devlük : Kış gelmeden önce yapılan hazırlıklar.

Degül : Deyil. “Oraya degül buraya oturacaksın.”

Depme : Büyük çuvay.

Deysiz : Eşi benzeri olmayan. (Yağbasan köyü)

Dıbiz : Saçsız, çıplak. (Kafa)

Dıngılamak : Bardak, fincan gibi şeylerin sallanması. “Fincanı dıngıtma, kahveyi dükeceksin.”

Dıraz : Kel saç yer yer dökülmüş.

Dızıtmak : Korkarak sıçramak. “Çağalar babalarını görünce eve dızıttılar.”

Dıngıldak : Bir yaşına kadar olan çocuklarda kafanın üstü, ön taraftaki kıkırdak bölüm. Halk hekimliğine göre dıngılda düşerse şaşı olur.

Dıravacı : Sıkı pazarlıkçı, beş kuruşun arayan esnaf.

Dıruh : Köşe, kenar. Aşığın dar kenarı üzerine dik olarak düşmesi.

Dıga : Çocuk.

Diğazken : Yeni doğum yapmış kadın.

Dıhmah : Eline geçeni yemek. “Sabahdan beri dıhıyor, doymak bildiği yok.”

Dıhınmak : Yutkunmak.

Dımbilik : Dümbelek.

Dibcil : Sonuncu.

Didiklemek : Lif lif ayırmak, yün didiklemek, et didiklemek gibi. Etrafı aramak. Mecaz : İnceden inceye araştırıp sormak. “Her yeri didik didik etmişler ama bir şey bulamamışlar.”

Diğir diğir : Diş diş.

Dikelmek : Sertikmak. “Muhtar nahiye müdürüne dikelmiş.”

Dikleşmek : Saygı hudutlarını aşarak anne, baba, tanıdık kimselere uygunsuzca cevap vermek, el, kol hareketleri yapmak. “Utanmaz çocuk sınıfta öğretmenine dikleşmiş.”

Dikme : Söğüt, kavak fidesi. Hezanın ortasına dikilen kalın direk.

Dinlemek : Ayakta durmak, dik durmak.

Dip : Pancar kökü.

Dingen : Harmanda sapları ayırmaya yarayan iki çatallı uzun sırık.

Dirliksiz : Geçimsiz.

Döşürüklü : Derli toplu, becerikli, tutumlu.

Döşemsiz : Dağınık, derli toplu olmayan.

Döş : Göğüs. “adamın döşüne döşüne vurmuşlar.”

Döşenmek : Söz saymak, dayak atmak. “Babası oğluna bir güzel döşenmiş, görenler de aferin demiş.”

Döşsek : Döşek, yatak, şilte.

Dölcek : Çobanların kuzusuz olanlardan aldığı bahşiş. (Yağbasan, Sincan Köyü)

Döndermek : Yağda kızartılmış ekmek.

Dulda : Gölge, rüzgar tutmayan siper, kuytu yer. “Evin dudasına oturmuşlar çay içiyler.” (içiyorlar anlamında)

Dulunmak : Ay ve güneş tutulması.

Dummak : Suyu dalmak.

Dunuk : Donuk, mat. “Ayna çok dunuk gösteriyi.”

Dutak : Tutak; tencere ve sıcak şeyleri ocaktan indirmeye yarayan bez.

Düğürcek : Ufak bulgur.

Düllü : Değnek, sopa.

Dirlik : Geçim. “Bu yıl evin dirliği, düzeni bozuldu.”

Dişe : Dışarı.

Dişe ocaklık : Yaz aylarında kullanılan mutfak.

Dişerli : Dışarılı, yabancı modaaya uygun giyen, tutumsuz. “Dişerili kız değil mi; o yüzden herifin iki yakası bir araya gelmiyi.”

Dombalak : Tarla.

Dört dombalak : Dört çocuğun yere yatması ve diğer oyuncuların, yatanların üzerinden takla atarak yaptıkları oyun.

(Gözü) Dolukmak : Üzümlü bir şey hatırlayıp gözleri yaşarmak. “Anasının resmini görünce gözleri dollukmuş.”

Domalan : Yer elması.

Dorak : Bir çeşit peynir.

Domur domur : Yuvarlak, yuvarlak.

Domurcuk : Tomurcuk.

Döğnemek : Uzun süren yağmurlardan sonra toprağın sertleşmesi.

Döl ayı : Nisan ayı. (Mursal köyü)

Döşürmek : Toplamak, devşirmek. “Köy halkı et döşürmeye gitmiş.”

Döşürücü : Dilenci.

Dürmeç : Yufka, sac ekmeği ve benzeri şeylerin arasına katık konularak yapılan bükülmüş ekmek. Daha çok çobanlar ve yola çıkanlar dürümeç hazırlar.

Düğürücü : Oğlan evi adına kız istemeye giden kimse.

Düva : Dua.

Düşkün : Alevilerce suçlu olduğuna inanılan ve dini ayinlere katılması sakıncalı görülen kişi. Bir çeşit afarozlu kişi.

- E -

Ebe : Büyük anne, yaşlı kadın.

Eleğim sağma : Gök kuşağı.

Ede : Baba.

Eften püften : Dayanıksız.

Ehdi : Cimri.

Eğir : Bal arısının yapışkan, kahverengimsi dışkılığı.

Eğrilce : Hidrellez. Sahra günü. Divriği’de eskiden bu günde sahra (açık hava, kır) ya çıkılır, çeşitli eğlenceler yapılırdı.

Eksüketek : Kadın.

Eke : Yaşlı, tecrübeli, erken olgunlaşmış kimse anlamında.

Eşgi : Ekşi.

Döşürüklü : Derli toplu, becerikli, tutumlu.

Döşemsiz : Dağınık, derli toplu olmayan.

Döş : Göğüs. “adamın döşüne döşüne vurmuşlar.”

Döşenmek : Söz saymak, dayak atmak. “Babası oğluna bir güzel döşenmiş, görenler de aferin demiş.”

Döşsek : Döşek, yatak, şilte.

Dölcek : Çobanların kuzusuz olanlardan aldığı bahşiş. (Yağbasan, Sincan Köyü)

Döndermek : Yağda kızartılmış ekmek.

Dulda : Gölge, rüzgar tutmayan siper, kuytu yer. “Evin dudasına oturmuşlar çay içiyler.” (içiyorlar anlamında)

Dulunmak : Ay ve güneş tutulması.

Dummak : Suyu dalmak.

Dunuk : Donuk, mat. “Ayna çok dunuk gösteriyi.”

Dutak : Tutak; tencere ve sıcak şeyleri ocaktan indirmeye yarayan bez.

Düğürcek : Ufak bulgur.

Düllü : Değnek, sopa.

Eşgi aşu : Çağala erikte yapılan ekşili yemek.

Elbeyi : Güçlü, kuvvetli, külhanbeyi tavırlı kimse.

Ellik : Eldiven. Yün, teftik ve benzeri şeylerden örülmüş eldiven.

Elenti : Arpa, buğday, nohut ve benzeri yiyeceklerin elendikten sonra işe yaramayan taşlı, topraklı, ciliz kısmı, kalbur altı.

Eley : Elif.

Elleşmek : Çuval ve benzeri şeylerin birlikte kaldırmak için iki kişinin el ele vermesi.

Elti : Bey'in kardeşinin hanımı.

Emlemek : Yaraya merhem sürmek.

Emeklemek : Sürünerek yürümek.

Emlik : Henüz sütte olan kuzu. Çok körpe anlamında da kullanılır.

Erpimek : Lime lime olup dağılmak. (Bez, basma, kumaşlar için).

Enecek : Merdiven.

Entere : Kadın elbisesi.

Endeze : Alet, aygıt, avandalık. Engez. "Ustası endezesini toplamış gitmiş".

Eneke : Özel olarak oyun için hazırlanmışaşik.

Epenek : Kelebek.

Engencelik : Ergenlik çağında çıkan yüzdeki sivilceler.

Erük : Erik.

Ergimat : Harman diğreni.

Ergişi : Erkek, yetişkin erkek. (Savrun köyü)

Ergingen : Tenbel.

Erişte : Hamurun ince ince kesilmesi ile elde edilen bir çeşit ev makarmanı. Divriği'de ince erişte ve yoğun erişte olmak üzere iki çeşit erişte yapılır.

Erişmek : Olgunlaşmak, yetişmek-kavuşmak. "Açıl mor menevşem bahar eriti/Haydi de haydi menevşem oy." (Divriği Türküsü)

Eserli : Saralı.

Esilmek : Azalmak, dinmek. "Ayağımın ağırları epeyce eseldi."

Esinti : Hafif rüzgar.

Eşelek : Haşelek; elma, armut gibi şeylerin yenildikten sonra geriye kalan çekirdekli kısmı.

Eşgin : Bir çeşit at yürüyüşü.

Eşir : Deri tulum. (Örenik Köyü)

Fıkı : Çok dar yer. “Fıkı gibi bi oda.”

Fını : Zeki, ufaktefek, ele avuca sığmaz çocuk.

Fırdolayı : Çepçevre.

Fırlanmak : Dolanmak.

Fıs : Çürük, içi boş. “Çarşıdüan aldığım cevizler fıs çıktı.

Fışkı : Hayvan pisiği.

Fileylik : Cadalos.

Filik : Tiftik.

Firik : Henüz olgunlaşmamış buğdayın ütülenmesi ile elde edilen bir çeşit kavruga.

Fisge : Fitik, idare lambası.

- G -

Gabalak (Kabalak) : Yüzü de örtücek şekilde yapılmış tiftik başlık.

Gabaltak : Yüksekçe, kaba görünümlü. “Bu yatak çok gabaldak duruyor.”

Gada : Kaza, bela.

Gamandırma : Usandırma, bıktırma.

Gadamak : Yamamak.

Gadit (kadit) : Kupkuru, suyunu çekmiş.

Gâh : Elma, armut kurusu.

Galın (kalın) : Geline verilen başlık ve sair hediyeler.

Gamandırma : Usandırma, bırakma.

Gamga (kamga) : Talaş. Keser, balta ve benzeri aletlerle kesilen ağaçların yontuları.

Gangal (kangal) : Hıyar, kabak ve benzeri bitkiler için hazırlanmış maşara.

Gargun : Karlı, buzlu su. Daha çok akarsular ilkbahara doğru gargun akarlar.

Gasuk, gasılı (kasık, kasılı) : Asık yüzlü anlamında kullanılır.

Gaş (kaş) : Duvar.

Gatmer (katmer) : Yufkanın üst üste konulması ile yapılan bir çeşit yağlı börek.

Gâvar : Akarsu kanallarındaki büyük dağıtım yerleri. “Paşa gâvarından suyu bırakmışlar.”

Gayda : Türkü, şarkı.

Gaydalanmak : Bir şarkıyı kveya türküyü kendi kendine mırıldanmak.

Gaypitmek : Tutturmak; devamlı bir konu etrafında konuşup, düşünüp, uğraşıp durmak. “Şimdi de inek besliyeceğim diye gaypitmiş.”

Gaypimek : Elden kayıp gitmek. Sabun kelimden gaypidi gitti.”

Gazyacı : Sert yapraklı bir bitki.

Gazguç : Toprağa fide dikmek için hazırlanmış ucu sivri demir çubuk.

Gazıtma (kazıtma) : İlbahara doğru hayvanlara soyulup verilen söğüt, kavak, selvi gibi ağaçların ince kabukları.

Gazma tıktısı (kazma tıktısı) : Alevilerde ölüyü gömdükten sonra köy halkına verilen akşam yemeği.

Gebre : Kaşığı.

Gece kuşu : Sabahın erken saatinde uyanmayı alışkanlık haline getirmiş kimse.

Geçe : Akarsuyun karşı yakası.

Ged : Oyuk, çentik.

Gelberi : Ateş çekmeye yarayan eğri uçlu demir çubuk.

Gelengi : Sincaba benzeyen tarla sıçanı.

Gelin bağı : Yenge.

Gerneşmek : Terbiyesizce ses çıkararak gerinmek.

Gıbal : Eşkâl, dış görünüm (insan için) “Hırsızlar her gıbala girerler, nasıl tanıyacaksın biçere.”

Gıç : Bacak. “Masanın gıçı gırılmış.”

Gıdık (kıdık) : Gerdan, çenenin alt tarafı.

Gıdik : Keçi yavrusu.

Gıldırılanmak : Yuvarlanmak... “Dama çıkmışlar loğ gıldırılırlar.”

Gıldirik : Yuvarlak.

Gili : Cüce.

Gilik : Keçi pisliği. Bir çeşit yuvarlak ufak kömbe.

Giliklemek : Pislemek.

Gillamak : Bir şeyi hastalık derecesinde incelemek.

Gırlık : Koyun, keçi gibi hayvanların yünlerini kırklamak için yapılmış makas.

Gıraa : Kenar. “Köyün gıraana kadar gelmişler, sonra geri dönmüşler.”

Gırmaşmak : Kımıldamak, hafifçe yerinden oynamak.

Gısnah, (kısnık) : Deriye batan ağaç parçası. “Çam gıymığı” gibi.

Gışışmek : Karıncalaşmak.

Gilebudun : Sırmanın hası.

Girgin : Çabuk dostluk kurabilen.

Eşgin : İlkbahar mevsiminde dağlarda yabani olarak yetişen, yarım metre kadar uzunlukta, üzeri püsküllü, ince lifli, ekşimsi bir dağ sebzesi.

Evcmen : Evcimen, evine bağlı erkek.

Evmek : Acele etmek.

Evelik : Ispanağa benzeyen yaprakları haşlanarak yenilen, ekşimsi bir ilkbahar sebzesi.

Evermek : Evlendirmek.

Eye : Sahip. (Mırsal köyü) “eyesi olmayanın ensesine vuran çok olur.”

Eyleyişin : Öyleyse.

El kapısı : Kızın evlendikten sonra gideceği yer.

Eşıştirmek : Bir şeyin nedenini öğrenmek için yapılan ayrıntılı soruşturma. “Kızın soyunu, sopunu iyice eşıştırmışler.”

- F -

Fakı : Fak, fare tuzağı.

Fel fel : Eli ayağı birbirine dolaşan.

Fenikmek : Bunalmak. Nefes nefese kalmak.

Fermana : Kuvvetsiz.

Fetil : Yufka ekmeğinin yuvarlak ve biraz kalınca açılmışı.

Gogof : Ceviz kabuğu. Ceviz gogoflamak : Cevizi yeşil kabuğundan ayırmak.

Golcah (kolçak) : Kola geçirilen bez. (Hamur yaparken, bulaşık yıkarken)

Goncik : İç cep, koyun cebi.

Gor : İkram. “Adamcağız gorunu, gaterini biliyor.” Bir gor : Bir defa, bir yol. “Bir gor da dayınıza söyleyin.

Gorlu : Düzenli.

Gorlaşmak : Düzene girmek.

Gorlaştırmak : Düzene sokmak.

Gavurga (kavurga) : Buğdayın kavrulması ile elde edilen yemiş.

Goyvermek (koyvermek) : Bunamak. “Yusuf emmi eyice goyverdi.”

Göbelek : Mantar.

Gög : Mavi.

Göge : Hayvanların başındaki sorguç, punpul.

Gögerti : Yeşillik. Marul, yeşil soğan, maydanoz v.b.

Gököksürük : Boğmaca.

Gögsü : Kör küsnü.

Gökoğlak : Güvercine benzeyen mavi bir kuş.

Gölek : Küçük su birikintisi. “Yağmur yağdu her yer gölek oldu.”

Gönüllenenmek : Küsmek, darılmak.

Göz bayıcı : Göz boyayıcı, sihirbaz, hokkabaz.

Gözelemek : Çorap ve yünden örülmüş giysilerin yırtık yerlerini şişle tamir etmek. “Anam çorabını gözeledi.”

Gözlük : Ateş tutuşturmak için hazırlanan kuruluk. İnce dal, yonga, kâğıt gibi şeyler. “Sobayı tutuşturmaya gözlük bulamamış.”

Gubarmak : Gururlanmak.

Gulunlu : Gebe hayvan. (At ve eşek için söylenir.)

Gurk : Kuluçkaya yatmak isteyen tavuk.

Gurtlamak : Bilmediği bir aletin saği ile, solu ile oynamak. “Gurtlaya gurtlaya radyoyu bozmuş.”

Gurtlamah : Kendisine ait olmayan bir şeyle ilgilenmek ve sonunda zarar görmek. “Gurtladıkça gurdu çıkar.”

Gurulu (kurulu) : Dayanmış, döşenmiş ev. “Gurulu eve gitmiyor ya...”

Guşluk : Kuşluk. Sabah kahvaltısı. Kaba kuşluk : Öğleye doğru güneşin iyice yükseldiği vakit...

Gübür : Süprüntü, hayvan pisliği.

Gücük : Şubat ayı.

Güççük : Üç okkalık bir buğday ölçüğü.

Güleç : Güler yüzlü.

Güneçe : Güney, çok güneş gören yer. (Mursal köyü)

- H -

Hasas : Bekçi, gece bekçisi.

Hasirde : Nişasta, su, yağ ve şekerle yapılan bir çeşit yiyecek.

Hasitlik : Hasetlik, istememezlik.

Haş : İşkembe.

Haşat : Darmadağın olmuş.

Haşelek : Elma, armut gibi meyvaların yenildikten sonra geriye kalan artıkları. “Elaanın haşeleğini yundunun içine atmışlar.”

Haşıl : Un bulamacı. Mecaz : Lezzetsiz yemek.

Haşıldak : Koyunların kuyduğunda biriken pislik. Çakıldak.

Hatun-ağa : Kayın valide, hatun ana. (Yaşlı kadınlara saygı için kullanılır.)

Hatuncuk : Genç hanımlar için kullanıla seslenme sözcüğü. “Hatuncuk bugün bize glir misin?”

Havşe : Davarın yatak yeri.

Hayailelli : Uçarı. Şimdiki âsi gençlik tavrında olan, sorumsuz.

Hazara : Aşlanmış dut ağacı. Yaşlı dut ağaçlarının baş tarafını kesmekle yapılan gençleştirme işlemi.

Hıbılık : Karabasan. Gece yarısı insanların üzerine çöken ağırlık, kara kura hayaller.

Hıc : Kayısı ve erik ağaçlarından çıkan bir çeşit tutkal.

Hıldırlı : Taptaze hiç giyilmemiş elbise.

Hımbıl : Avanak.

Hınlık : Sümük. “Hınlığını çekip durma.”

Hırık : Yırtık.

Hırık-Hırçık : Giyilmeyecek derecede yırtık. “Her gün sırtına hırık-hırçık bir gömlek giyip yola çıkıy.”

Hırlı : Doğru, işinde dürüst. Daha çok tersi anlamda kullanılır : Dürüst olmayan yaramaz. “O da hırlı duraydı, dayak yemezdi ya.”

Hırlatma : Altın dizisinden yapılan gerdanlık.

Hışlamak : Birbirinin canını acıtmak. “Birbirini hışladığınız yeter.”

Hışır : Kırık-dökük, bozuk. İşe yaramayacak halde.

Hışmalak : Eziyet verircesine sevmek (çocuklar için).

Hızirik : Bıçkı talaşı.

Hızık : Olgunlaşmadan yere düşmüş dut kurusu.

Hızövük : Susuzluktan dalında kurumuş meyva, sebze. susuzluktan kurumuş bitkilerin görünüşü.

Him sıçanı : Ele avuca sığmaz haşarı çocuk.

Him sekisi : Genellikle duvar diplerinde oturup dinlenmek için yapılmış serimsi yükseklik.

Hindi : Tülbent.

Hedik : Kaynatılan bulgurun üzerine ceviz, şeker, üzüm karıştırılarak yapılan eğlenceli yemiş.

Diş Hediği : Çocuğun ilk dişi çıktığı zaman yapılan komşulara dağıtılan hedik.

Hel hel : Aceleci. Hal hel akıl : Aklı noksan.

Helki : Çinko su bakracı.

Herif : Aile reisi, evin beyi. “Buzum herif eve her gün geç gelir.”

Hernük toprak : Yağmurdan sora oluşan ekime elverişli, rutubetli kabarık toprak.

He ye (he ya) : Evet (Sincan köyü)

Heyiklemek : Gözetlemek, birini gizlice takip etmek.

Hezan : Evin tavanına uzatılan ve üzerine mertek uçları onulan direk.

Hof : Hoh. Soğuk havalarda ağızdan çıkan buhar. “Hohle bakam ağzından cığara kokuyor mu?”

Hoflenmek : Cin, heri alkarası gibi şeyleri aklına getirerek korkmak. Ürperme. “Dığasken karıyı evde yalnız bırakmışlar o da alkarası gelirdiye hoflenmiş.”

Hohoş : İnsandan kaçan, çekingen.

Hon : Ekin biçilirken birhizaya sıralanan işçi bölüğü.

Honcu : Ekin biçici.

Hon dermek : Ekin biçmek.

Horata : Laf, söz.

Hotik : Yara, çıban, zehir.

Hortlatmak : Uyandırmak. “Sabah sabah insanı hortlattılar, goymadılar ki uyusun.”

Horum : Ot yığını, mahsül demeti.

Hov : Hav. Ayva ve şeftali gibi meyvelerin üzerindeki ince tüy.

Hovur hovur : Ağızda dağılacak şekilde gevrek. “Helva hovur hovur olmuş.”

Hoyek : Oyuk, çukur.

Hozan : Ekini biçilmiş ve o şekilde bırakılmış tarla.

Huğ : Ağaç ve bitki kurularına malzeme olarak kullanılmak suretiyle yapılan basit bostan kulübesi. Bağ bahçe kulübesi. Alacık.

Hulik : Çukur.

Hurç : Heybenin büyüğü.

- I -

Iluncak : Beşik, salıncak.

Incık : Kılı, çöpü bahane eden, alingan.

Irgıp : Zamanını kollama, sırasını getirme.

Işkınlamak : Filiz vermek, fişkın (taze sürgün).

- İ -

İbabap : İbibik kuşu.

İbicek atma : Bir işi birkaç kişi arasında paylaştırmak için yapılan işlem. Kur'a.

İç : İnce bulgur, su, yeşil soğan, maydanoz ve domates ile yapılan soğuk yemek.

İçerlemek : Ağır bir sözden alınıp üzülmek.

İçerli : Her yeşi dert edinen, ağlayan. “Çok içerli bir kız.”

İdmin : Adet edinmiş, bellemiş.

İğın : Çul çuval gibi şeylerin dokunması.

İğınmek : İkinmek.

İkileme : İlk defa sürülmüş tarla.

İkinin biri : Her zaman, tekrar tekrar. “İkinin biri beni rahatsız ediyi.”

İlfit : Çok keskin. “Sirke ilfit olmuş.”

İlişmek : Sataşmak.

İn değil : Bunu saymam.

İndirlik : Tenha.

İneğim sağma : Alaimi sema, gök kuşağı.

İsdik : Kirden görünmeyen pis kokulu elbiseler için kullanılır. “Üstü başı isdik olmuş.”

İsgebe : (İskemle) Sandalye.

İssi : Sıcaklık, bunaltıcı sıcaklık. (Daha çok öğle sıcağı için söylenir.)
“Öğlenin issi çıktı.”

İstik meno : Çok kirli, her tarafına pislik bulaşmış giysi.

İssot : Yeşil biber.

İşaret : Çok çirkin, görünüşü dikkat çekece kadar çirkin insan.

İşemi değil : Hiçbir işe yaramaz, tenbel.

İşgilli : Alıngan, şüpheli.

İşkilli : Vesveseli.

İşlik : İç gömleği.

İti : Acımış yağ, peynir ve benzeri için kullanılır.

İyil iyil : Çok pis kokulu. “Adam iyil iyil kokuyor.”

- K -

Kaba kuşluk : Öğle vaktinden bir iki saat evvelki vakit.

Kabalak : Bir çeşit başlık.

Kabaltak : Düzgünce olmayan, çıkıntı, kaba görünümlü.

Kado : Ağabey (Yağbasan köyü)

Kaltak : Huysuz kadın.

Kanatlı : Büyük çift kapı. “Kanatlıdan çıkar doğan ay gibi (Gözleri sürmeli, kaşı yay gibi...)” Talibî.

Kara yülek : Balta, kazma gibi gereçlerin parça eklenmeden ısıtılarak yapılan tamirleri.

Kasıl : Hububatın biçme zamanı gelmeden önceki başaklanmış hali.

Katik : Ayran.

Kavuk : Buğday, mısır ve armuç kurusunun değirmende öğütülmesi ile yapılan yiyecek.

Kaşnaşmak : Kaşınmak. “Bit mi var ne? Etim canım kaşınıyor.”

Kazgıç : Bir ucu sivriltilmiş kalın bir sopa. bunu çobanlar çiğdem sökerken kullanırlar.

Kâhan : Tarla.

Kakırdak : Kuyruk yağını elde etmek için yapılan işlem sonunda geriye kalan yağlı parçalar.

Kalem : Buğdayın boy atma zamanında uzaması, başak.

Kahn : Kız tarafından verilen başlık.

Kalik (kelik) : Çocuk ayakkabısı, patik.

Kâmuk : Kevgir.

Kapçuk : Hububat tanelerinin üzerindeki kabuk.

Kargun : Üzerindeki buz tutmuş bulunan akarsu. “Su kargun akıyor.”

Karmaç : Öküzlere yedirmek üzere arpa unundan yapılan yal.

Karık : Maşara, garuk.

Karışık : Beddua.

Karluk : Yazın çıkarılıp kullanılmak için kıştan hazırlanan karların saklandığı çukur. Kar suyu.

Kasmuklanmak : Yemek donarak üstünde bir yağ tabakası meydana gelmek; kaynaklanmak.

Kaş : Bir dağ veya tepenin kenar yeri. Çatı, duvar.

Kat : Damat evinin gelin evine, gelinin damat evin gönderdiği hediyeler.

Katmer : Yufka ekketmedirir üst üste konulması ve aralarına yağ sürülmesi ile hazırlanan bir yiyecek. Gözleme.

Kavurga : Buğdayın ateşte kavrulması ile elde edilen çerez.

Kavluk : Sidik kesesi.

Kaygana : Yumurtanın şekerle karıştırılıp yağda pişirilmesi ile hazırlanan yemek.

Kayım : Çok kuvvetli, sağlam. “Çok kayım dikilmiş bir türlü dökemedik.”

Kaynarca : Akarsuyun gözesi.

Kazgıç : Gazguç olarak da söylenir. Herhangi bir otu kökünden sökmek için kullanılan kazık.

Keçeleşmek : Vücudun bir bölümünün uyuşması veya karıncalaşması.

Kef : Etin suda haşlanması sırasında suyun üzerinde biriken tabaka. Pişmiş etin kemiğinden ayrılması işlemi. “Eti keflemişler.”

Kef : Birinin başkasına kötü niyetle beslediğini haber verme. “Dikkatli ol, bu adam seni kefliyor.”

Kehan yapmak : Tarla içerisinde bulunan balcı otları temizlemek.

Kekeç : Kekeme.

Kelecoş : Ekmek kuruları ve tiritlerle yapılan bir çeşit yemek.

Kelci : Gevlengi, tarla faresi.

Keleş : Güzel, yakışıklı, babayiğit.

Kemre : Hayvan pisliğinin kalıp kalıp kuruması ile oluşan bir çeşit tezek.

Kepek : Meczaz : Rızık, nasip. “Adamın kepeği tükenmiş.”

Keşik : Nöbet. Çobanlıkta çobanlık sırası.

Kepenek : Kelebek.

Kepirlenmek : Ekmeğin tazeliğini yitirmesi, bayatlaması.

Kerme : Duvar gübresi. Çok kirli el ve ayaklar için de pisliği ifade etmek için söylenir. Eli ayağı kerme bağlamış.”

Kertme : Çentik. Beşik kertmesi : Yeni doğmuş çocukları ileride evlendirmek amacıyla yapılan sözleşme ve beşik üzerine açılmış iz.

Kes : Hububat kalburdan geçtikten sonra kalburun üstünde kalan kısım.

Kesme : Bir çeşit kalın pestil. (Dut şirasından yapılır).

Kesmek : Birinin aleyhine konuşmak; dedikodusunu yapmak.

Kesmük : Harmanda iyice dövülmeyip iri kalan sap.

Kesnük : Kesilmiş süt.

Keşik : Üç santim keninde örülmüş kuşak, kolan. Nöbet, sıra. “Bugün keşik bende.”

Keşkere : Üzerinde taş ve toprak taşınan tezkere.

Keven : Kitre zankı çıkarılan, dikenli bir ot. Kışın köylerde hayvan yem olarak köklerinden faydalanılır.

Keyveni : Köylerde mutfak işlerini ve yemek yapmayı üstlenen kadın.

Kezbi : Bostan hastalığı. Yeşil renkli küçük kurtçuklar. (Daha çok kaysı yapraklarına musallat olurlar.)

Kıbal : Kılış, dış görünüş (insanlar için) “Hızır bu, hangi kıbalda geleceği bilinmez ki.”

Kın : Büyük abdest.

Kılavlamak : Bilemek, keskinletmek.

Kıldırlamak : Gıldırlamak, yuvarlak. “Loğ gıldırılanmış, damdan düşmüş.”

Kılınmak : Yaltaklanmak, boyun eğmek. “Şu herifin neyine kılınıyorsun?”

Kılıçkı : Hiylekâr. (Tuğut köyü)

Kılt : Yatağın baş ve ayak tarafı.

Kımraşmak : Kımıldanmak, bulunduğu yerden ayrılmak. “Aman bir yere gımraşmayasın.”

Kırağ : sahil, karış geçe. (Mursal köyü)

Kırklık : Davar kırılan makas.

Kırtık : Küçük sabun. “Mulla mulla mirtiği/Mulla sabun kırtığı” Çocuk tekerlemesi.

Kışbak : Üzümlü ezip suyunu çıkarmaya mahsus aygıt. (Kesme Köyü)

Kıskıs : Hasis.

Kışelemek : Tavukları dışarı çıkarmak, kovalamak.

Kıtlama : Azar azar ısırma.

Kızana gelmek : Hayvanların birleşme isteği.

Kızınmak : Ateşin karşısına geçip ısınmak.

Kip : Çok sağlam.

Kire : Taşlı yer. (Sincan köyü); killi, kireçli arazi.

Kitle kit : Ağzına kadar dolu.

Kovalmak : Gururlanmak, kendisiyle övünmek.

Koğucu : Dedikodu, haber götürüp getiren.

Konukluk : Düğünden sonra kız evi tarafından damada verilen ziyafet.

Kopmak : Koşmak (Gamşılı köyleri)

Kopa kopa : Koşa koşa.

Korut : Bir ile iki yaş arasındaki keçi. (erkek keçi)

Kos : Ağıl veya ahırdan ayrılan yer. (Örenik köyü)

Kos kos : Soğuk suretli, yabanıl; insan içine karışmayan.

Kov : Kem, gıybet.

Kücek : Topraktan bir karış kadar yükselmiş ekin.

Körfez : Güneş görmeyen, kuytu, gözden ırak, gelişme imkânı olmayan ey, yer.

Kömbe : Külde pişirilen mayasız ekmek ve benzeri şeyler.

Köpürmek : Yorgan, şilte, yatak gibi şeyleri kalın ve aralıklı dikmek.

Kös : Kapı mandalı, kapı sürgüsü.

Kösövü : Bir ucu yanmış odun.

Kösnü : Köstebek.

Köz : Ateşin kızıl hali.

Kukarca : Kıska soğanı.

Kukuç : Kertenkele.

Kuku : Çok ihtiyar, bunak.

Kulunlu : Gebe hayvan.

Kunnamak : Hayvanların doğum yapması.

Kunnacı : Doğurması yaklaşmış hayvan.

Kurik : At, eşek yavrusu.

Kuruluk : Hayvanların altına saçılan kurutulmuş ince ahbun.

Küfle : Tandırın altındaki hava deliği.

Kıdırenk : İbik.

Keh : Tepecikler arasına sıkışan tarlacıklar.

Kem cuvalı : Büyük çuval.

Kelete : Birkaç teneke un alan büyük unluk.

Kepir : Kireci fazla yer.

Kes : Kurutulmuş ve sürülmüş ot.

Kıçmak : Gıymak. Buzda kaymak.

Kıldırmaç : Misafirlikte kendinde sonra gelenlere yer vermek.

Kırtık : Kıkırdak. Kulağın hafif kemiksi kısmı. “Hasta veya rahatsız anlamında : Kulağının kırtığı sararmış.”

Kıymık : Özellikle çam odununun ince parçacıkları. “Elime kıymık batmış.”

Kıtız : Donmuş, kaymak tutmuş.

Ko : Köy, koyuver. Bırak anlamında emir kipi. Ayrıca sevgi anlamında da isimlerin sonuna getirilir. Aniko : Anneciğim, Caniko : Canım.

Koçsak : Koç isteyen davar.

Kolük : Golik, eşek.

Koncik : Goncık, iç cep.

Koyultmaç : Sonbaharda çobanların yumurta, şeker ve sütle yaptıkları lezzetli yemek.

Kömüş : Manda, camuş.

Köpürmek : Hırslanmak.

Körsul : Dumura uğramış. Neticeyi ulaşmadan öylece kalmış.

Köşger : Ayakkabı tamircisi. Ayakkabı yapan küçük esnaf.

Köz tavaşı : Ateş küreği, saksı. (Divriği’de köz tavasına saksı denir)

Kullap : Menteşe.

Kuz : Guz. Karı geç kalkan yamaçlar veya çukur yerler, güneşi az gören soğuk yerler.

Küçüklenmek : Yaltaklanmak.

Küfle burun : Yassı, burun delikleri genişçe olan burun.

Küküm : Küküme. İhtiyar. Elden ayaktan düşmüş kimse.

Künnük : Balyoz.

Küpdeşen : İri, sulu bir armut şekli.

Kürün : Kurna.

Kürsü : İçinde mangal yakılan, masamsı ve yorgan örtülü bir çeşit ısınma aracı.

Kürtük : Kar yığını.

Küşne : Burçak.

Küt : Ağaç saban.

Küt : Eli, ayağı tutmayan, felçli.

- L -

Laçık : Küçük çocukları soğuktan korumak için başlarına sarılan yazma, eşarp gibi şeyler.

Lağlanmak : Birisiyle eğlenmek, alay etmek.

Lalık : Kekeme. Kelimeleri düzgün telaffuz edemeyen.

Lallik : Beceriksiz, elinden iş gelmeyen, aptal.

Latesiz : Sözünü sohbetini bilmeyen. İri yarı kaba saba adam.

Laviyet : Mübalağa, gerçek dışı inandırıcı sözler. Şaka.

Lec olmak : Birisiyle ihtilaflı olmak.

Lecleşmek : İhtilafa girmek.

Leğençe : Küçük leğen, çorba kabı.

Lelle : Akılsız.

Lenger : Çok büyük bakır sahan.

Lığ : Lığirt. Sel sularının getirdiği mil.

Lingulamak : Sallanmak, bardak, sürahi gibi şeylerin sallanması.

Loçik : Çok ıslanmış. Sırılsıklam. “Bir yağmur, bir yağmur. Üstüm başım loçik oldu.”

Loğ : Toprak damlı evlerde yağmurun dibe geçmesini önlemek için yapılan silindir taş.

Loğdur ağacı : Loğduraç. Loğu gezdirmeye mahsus ağaçtan yapılmış aygıt.

Lağlamak : Damın toprağını boğ gezdirerek sıkıştırmak.

Lokkov : İri yarı, kaba saba adam.

Lög : Horasan. Eskiden kale, cami, hamam, köprü yapımında kullanılan ve taş malzemeyi birbirine kaynaştıran bezir, kireç, yumurta, keten karışımı harç.

Lökme : Su geçid. (Mursal köyü)

Lömberti : Tümsek.

Lula : Lüle. Musluk. Ağaçtan oyma musluk.

- M -

Mabeyn : Eski Divriği evlerinin üst katına verilen genel ad. Oda, bölme.

Mağ : Ev taksimatı. Bir odalık bölüm. “Adamın iki mağ evi varmış.”

Mahledür : Bakırdan yapılmış içine peynir, reçel konulan küçük tabak.

Mahser : Demirden kafes biçiminde yapılmış bir alet ki, içerisine çıralı çam konulur ve yakılır. Bu alet güveyin akrabasından biri tarafından şerefine verilen ziyafetten dönerken cemaat önünde giden kişinin elinde bulunur. Bu ziyafet gelin gelmeden birkaç saat önce tertip edilir.

Maacur : Birbirine karışmış.

Malamat : Rezil, rüsva. Malamat olmak : Rezil olmak.

Mamuk : Yamuk. Yanlış basılmaktan dolayı bir tarafa eğilmiş ayakkabı.

Makkat : Makat. Sedir.

Mapicik : Beceriksiz.

Marhama : Mendil.

Marşaf : Gelin gelmeden bir saat önce damat evine gönderilen eşyaların tümü.

Marsık : Tam yanmamış yarı ateşli kömür. Bu kömür çeşitli zehirlenmelere yol açar. Zehirlenmiş kimselere “Şurma vurmuş” denir.

Maşrafa : Kulplu bakır su taşı.

Masta : Öcendire. Kağrı veya çift sürerken kullanılan bir ucu sivri sopa.

Maşara : Bostanlarda sebze ekmek için ayrılan küçük parçacıklar.

Matal : Masal.

Mathık : Yoksulluk.

Mayıl mayıl : Uykulu uykulu, yorgun yorgun bakmak.

Mayıs : Sığır pisliği.

Mecek : Çamur kazımak üzere övendere uçana takılan aygıt. Cemek.

Mekir : Umacı, hotlak, baş belası.

Merek : Samanlık, otluk.

Mertek : Ahşap evlerde direkler arasına dizilen kısa kesilmiş ağaç.

Met : Çelik-çomak oyununda kullanılan uzun süpa.

Mengürde : İneklerin boğazına bağlanan U şeklindeki tahta boyunduruk. Köylü ağzında asıl adı Çoluk' tur. Çocuğu üremeyen kadınların boynuna takılır. Sonra bir ihtiyar kadın önden, diğer birisi ise arkadan boynuna mengürde takılan kadını Garip Dede Ziyaretgâhının etrafında dolaştırarak danası ile beraber gelmesini dilerler. Bu merasimden sonra kadın doğurursa mutlaka ziyaretgâha bir kurban sunar. Vakti ile mengürde tutup kadını dolaştıran diğer iki kadını da merasim esnasında doğurmayan kadını münasip bir paraya kendi aralarında satarak o para ile de kurban keserlerdi. Bugün bu merasim Divriği'de mevcuttur.

Mıhlama : Yağ, yumurta, soğan ve çekilmiş etle yapılan yemek.

Mınık : Kedi yavrusu. "Kedi mınıklamış."

Mırçımış : Yumuşamış. Sabunun suya değen kısmı mırçımış.

Mırçık : Yapış yapış, ele bulaşan.

Mırıklı : Şakaya dayanmayan, alingan, hem ağlayan. "Mırıklinin biri."

Mışık : Gözünü kısarak bakan.

Mıtlı : Tıpkı, aynı, benzei anlamında.

Mıtrıp : Hasis, cimri.

Mızıngı : Zırzıngı. Bir çeşit kapı kilidi.

Mıymuntı : Sünepe, salak, beceriksiz.

Mızık : Ruh, can.

Mızımız : Elinde iş çıkmayan, hemen hastalığa yakalanan. “Aşık eneke/mızımız sürepe” Tekerleme.

Mil : Sel sularının bıraktığı çamur. İnce kum. “Bu sel bizi kötü belledi/gitti geldi patetesi milledi” Aşık Veysel.

Mim seküsü : Evin içerisinde en büyükçe ve en esas odanın yarısında, yaşlılardan ayrı oturabilmek için gençlere mahsus 70 cm. yükseklikte yapılan seki.

Mitil : Yüzsüz yorgan.

Modul : Eşek sürerken kullanılan bir ucu çivili sopa.

Mol : Ağaç sürgünü.

Muğal : Meyva ağacının ilk mahsulü.

Muhaşer : Nohutun ıslanmasıyla elde edilen nemli, kabuğu soyulmuş nohut.

Muhataralı : Bahaneye bakan, çabuk bozulan.

Murç : Ağacın köpre sürgünleri.

Murul : bulanık ve çamurlu su.

Mustur : Suçlu olduğu halde masum görünen.

Musur : Hayvan yemliği.

Muzu : Zararlı, muzir. “Allah her şeye bir muzı vermiş.”

- N -

Nahir : Hayvan sürüsü. (At, eşek, sığır, koyun karışık halde)

Nalhtilki : Kurt.

Narpuz : Yaban nanesi.

Natır : Hamamlardaki kadın hizmetçi. “Natırın bahsisini verdin mi?”

Nezelmek : İncelmek. Kumaş ve benzeri şeylerin çok inceliş yırtılacak hale gelmesi.

Nik : Manivela (Örenik Köyü)

Niklenmek : Rutubetlenmek. (Hububat için)

Nişe : Nişasta.

Nügü : Yarım okka. Yaklaşık 641 gramlık ölçü.

Nüşnük : Pısırik, elinden iş çıkmayan.

- O -

Ocaklık : Mutfak. Diş ocaklık : Yaz aylarında kullanılan mutfak.

Oğlak : Keçi yavrusu. Gökoğlak : Mavi renkte güvercine benzeyen bir kuş.

Okuyucu : Düğün davetçisi kadın.

Oncacık : Çok az. Kelime oncağaz şeklinde de söylenir.

Orta barabardan : Hiç sebep yokken.

Otağ : Gelin hamamında başına konulan gümüşten yapılmış beş parmaklı ziynet eşyası.

Ovdurmazlar : Ondurmazlar.

Oyluk : Göz çukuru.

Oymaç : Sac ekmeğinin yağ dökülerek ufalanması ile elde edilen yemek.

- Ö -

Ödlek : Korkak.

Öğden : Önden.

Öğ vermek : Ön vermek, kışkırtmak.

Öğür : Yavrulayacak inek.

Öğüre gelmek : Boğa istemek.

Öğürmek : Kusma sırasında çıkarılan ses.

Öğrencelik : Bir işi öğrenmek için yapılan ilk temrin. İlk nakış dikiş örnekleri.

Öğürtme : Mübalağa etme. Bir şeyi çok övme.

Öjmrük : Doymak bilmeyen, obur.

Ökünmek : Birisinin hareketlerini alay yollu taklit etmek. “Terbiyesiz çocuk, anasının ağzına ökünmüş.”

Ölbe : Yağbasmak için kullanılan silindir biçiminde kap. Bir çeşit külek.

Öllük : Höllük. Bebelerin altına konulan çok ince killi toprak.

Örtme : Odaların önündeki üzeri kapalı ve üç yanı açık yazlık.

Ölleysem : Öyle ise.

Özeme, özleme : Yoğurt çalkaması.

- P -

Pağaç : Bir çeşit tuzsuz veya mayasız çörek. Kül çöreği, kömbe. Daha çok değirmenlerde taze undan ve tuzsuz olarak hemen oracıkta yoğurulup pişirirler.

Pağla : Bakla.

Part : Karın, işkembe.

Pat : Sedir, kerevet, peyke.

Paziklemek : Hamur yumağını elde açmak.

Pazik : Pezik, pancar yaprağı.

Partial : Ayağa geniş gelen kalıpsız ayakkabı. Mübalağalı söz. Yalan.

Paylanmak : Böbürlenmek. Kendisini beğenmek. “Adamın payasından geçilmiyor.”

Paysınmak : Önemsemek. Çoğunlukla olumsuz olarak “paysınmıyor” şeklinde kullanılır.

Pahıl : İstemez, hain.

Patente : Patırtı, gürültü.

Palak : Şişman.

Pambucak : Pamucak. Birkaç aylık bebeklerin ağızlarında meydana gelen hastalık.

Patavatsız : Düşünmeden söyleyen.

Peg : Yıkılmış ev arsası.

Per : Değirmen taşını döndüren su çarkının kanatları.

Peş : Etek. Üç peşli : Üç etekli.

Peşikmek : Korkmak, ürkmek.

Pehli : Koyun ve kuzunun döşünden yapılan kızartma.

Pırtık : Ufak parça, çok küçük. “Bir pırtı çağa (çocuk doğulur mü?)”

Pıtrak : Tarlalarda insanın eteğine yapışan dikenli ot.

Pıhh : Küçük ve yuvarlak kömbe.

Pızız : Siyah renkli büyücek bir arı çeşidi.

Pırtı : Kumaş. “Pılyı pırtıyı toplamış gitmiş.”

Pin : Kümes.

Pingel : Folluk.

Pine pine : Tavuk ve horozları kümese sokmak için söylenen söz.

Pirçekli : Pürçekli. Havuç.

Pisik : Kedi.

Poçık : Pöçük. Kuyruk sokumu. Etek, kenar. “Yorganın bir poçığinden de sen tutu.”

Postal : Ayakkabı, yemeni.

Porsuk : Porsumuş, çürük, çürümüş. (Yaş meyve ve sebzeler için) “Elmalar güneşin altında dura dura hep porsudu.”

Polat : Büyük tepsi.

Pöhrenk : Yer altı su kanallarından kullanılan, pişmiş topraktan yapılmış boru. Bu kanalların temizliğinde çalışan işçilere çekem adı verilir.

Pörtlek : Patlak göz.

Pumpul : Çocuk başlıklarının püskülü.

Pur : Kireç taşlarından oluşan kayalar. Keklikler daha çok bu yapıdaki yerlerde bulundukları için avcılar buralarda avlanırlar.

Pus : Leke, sis, hafif duman.

Pusmak : Korku ile şaşkınlık arasında hareketsiz kalmak.

Pür : Ardıç, ağaç yaprağı.

Püsürüklü : Takanaklı. Altından kolay kolay kalkılamayacak iş. Karışık.

Pürpürüm : El ayağı titreyecek kadar çok yaşlı kişi.

- R -

Rabat : Tandır ekmeği yapmakta kullanılan, açılmış ekmeği tandıra yapıştıran, üzeri kabarık bezli bir araç.

- S -

Sağlatmak : Sağaltmak. Yarayı iyileştirmek.

Saçak : Bulaşık bezi.

Sağdıç : Damat namzedine bilgi veren evli kişi. Yardımcı, yol gösterici erkek.

Saksı : Ateş küreği.

Sazmak : Üşümek, üşüyerek sızlamak.

Sant : İçinde bulgur döğülen çukur taş. Sohut taşı.

Sengali : Bulgur kırmaya yarayan büyücek tokmak. (Sant için kullanılır.)

Sallak : Kasaplık hayvan kesen kimse. Dükkan sahibi kasap için kullanılmaz.

Sadır : Fide. (Domates sadırı, biber sadırı, lahana sadırı gibi)

Son sallam : Son ürün.

Sorhanmak : Sokranmak. Bir işi gönülsüzce homurdanarak yapmak.

Sorhum : Yaban söğüdü.

Sümeyere : Boş yere, hiçbir sebep yokken.

Sutara : Bilezik.

Soyka : Ölünün sırtından çıkan elbise.

Su iti : Porsuk, kunduz.

Sumsuk : Yumruk, zumzuk şeklinde de söylenir.

Süllük : Üzüm bağı.

Sünmek : Uzak, yaylanmak.

Sürsülük : Alıç gibi bol çekirdekli kırmızı tatlımsız bezelye tanelerinden biraz irice bir dağ yemişi.

Süzek : Yoğurt, mayalanmış peynir v.s.'yi süzmek için kullanılan torba.

- \$ -

Şarmuta : Kavgacı kadın.

Şaplak : Tokat.

Şaplak çalmak : Alkışlamak.

Şah şahmak : Kapı, pencere ve benzeri şeylerin kullanılmayacak kadar yapranıp bozulması... Vida gibi şeylerin yalama olması.

Şapildik : Alkış.

Şemeret : Eline, ayağına çabuk.

Şelkâm : Dutun kurutulması ile elde edilen ham şıra.

Şelek : Çalı, çırpı, ince sırık... gibi şeylerden oluşan sırtta taşınan yük.

Şenlik : İnsan kalabalığı.

Şergada : Ele avuca sığmayan yaramaz çocuk.

Şetan arabası : Bisiklet.

Şiv : Dutun kaynatılıp süzülmesinden sonra arta kalan posa.

Şirikli : Trahomlu, göz akıntılı.

Şıvan : Şöyen, felaket, fenalık.

Şirvant : Hıyar, kabak, karpuz gibi yaygın yapraklı sebzelerin uzantıları.

Şipik : Göz çapağı.

Şılın : Sap.

Şinik : Bir tahıl ölçüsü.

Şişik : Altı ayla bir yaş arasındaki erkek koyun.

Şişmek : Gururlanmak, böbürlenmek.

Şıvga : Genç çabuk, bir ağacın sonradan çıkan filizleri.

Şorik : Salya. Küçük çocukların ağzından akan sıvı.

Şot : Yağlı tandır ekmeği.

Şuğul : Yaz aylarında, özellikle öğle vakti oluşan sıcak, bunaltıcı hava.

Şulal : Teğel dikişi.

Şurma : İyice yanmamış mangal kömüründen çıkan karbon monoksit gazı.

- T -

Tahan : Düzen.

Tataba : Hizmetçi kız.

Tath aş : Aşure.

Tar : Tavukların tünemesinden mahsus uzun ağaç.

Tapan : Tarlayı sürüp tohum ettikten sonra toprağı düzeltmek için kullanılan ağaç sürgü.

Talaz : Kasırga, fırtına.

Tapız : Dafarsız, tat verme yeteneğı azalmış etkisini kaybetmiş yağ, sirke, biber, tuz gibi maddeler. “Nedere eski yağlar? İki kaşık koyuyorum gene de tapı yok.”

Tartı : Tortu, yağın büyük kaplarda kaynatıldıktan sonra dibe çöken artığı.

Tetövşe : Beceriksiz, eline iş yakışmayan.

Tensüz : Densiz, konuşmasını sözünü-sohbetini bilmeyen.

Terece : Duvarın içine yerleştirilen, içine de çok bardak, fincan, tabak v.b. konulan küçük dolap.

Tentene : Dantel.

Tepir : Buğday, arpa ve benzeri tahılgilleri taşından, toprağından ayırmak için yapılmış küçük tahta tepsi.

Tepirlemek : Hububatı tepirden geçirmek.

Teşin : İçerisinde hamur yoğurulan ve çamaşır yıkanan büyük leğen.

Teşincik : İçinde su toplanmış çukurcuk.

Tezene : Kiraz kabuğundan yapılmış saz penası.

Telesimek : Sıcaktan veya yorucu bir işten sonra çok yorgun ve bitkin düşmek.

Telek : Kuşların ve kümes hayvanlarının kanatları veya kanat kalemleri.

Tincik : İnce ağaç kökleri, birbirine karışmış saç telleri.

Tıptıslamak : Takdir anlamında birisinin sırtına hafifçe vurmak.

Tırhut : Erişteyle yapılan bir Divriği yemeği.

Tırşe : Fasulyenin ince ince dilinip kurutulması ile yapılan bir yemek çeşidi.

Tırhiç : Ağaç dallarından yapılmış ağıl kapısı.

Tink : Bulgur döğülen taş ve bulguru kabuğundan ayırmak için özel olarak yapılmış değirmen.

Tike : Suda haşlanmış et parçası.

Tıhtap tası : Üzeri çeşitli dualarla bezenmiş özel tas. Hastalar bu tasa doldurulan suyla yıkanır, şifa bulacağına inanılır.

Tık tık : Nalın, takunya.

Tokaç : Çamaşır tokmağı.

Tol : Su kabağının oyulması ile elde edilen tas.

Tollik : Su kabağı gibi gelişmiş bir tarafi küt hıyar için söylenir...

Tohane : Toyhane. Dört mağ büyüklüğündeki kürsü odası.

Töremek : Birdenbire meydana çıkmak. Üremet. Bitmek.

Tohum : Oğlan evi tarafından gelin namzedi kıza gönderilen eşyalar.

Tombilik : Tombulca.

Topak : Yuvarlak.

Tumar : Tımar. Hayvan bakımı.

Tump, tumsu : Tarlanın sınırını belirlemek için hazırlanmış toprak sırtı.

Türük : Küçük çuval.

Tüvez : İnce meşe dallarının kesilip kışın keçilere yedirilmesi için yapılan istif.

Tuluk : Deri yayık.

Tuht : 50 dirhemlik ölçü adı. Bir çimdik, bir koşam.

Tutmaç : Yufka gibi hamur açarak bunların kesilip kurutulması ile elde edilen hamur ve bununla yapılan ekmek. “Umaç aşı, tutmaç aşı/Hamamgilin kürsü başı.” Divriği atasözü.

- U -

Umaç : Sac ekmeği gibi açıldıktan sonra tandırda hafifçe kavrulan bir çeşit yufka. Bunun parçalara ayrılmasıyla yapılan çorba.

Umsurmak : Arzu etmek. İçini çekmek, içinden geçirmek, istek duymak. Fakat bunları dışarı vurmamak. “Gebe kadın umsunmasın diye bir parça da ona vermişler.”

Usluplu : Eli yüzü düzgün.

Uvarmak : Onarmak.

Uğunmak : Şiddetli bir darbe karşısında acıdan hareketsiz hale gelmek.

Uygunlu : İşinin ehli. “Divriği’ye bugüne kadar uygunlu bir adam gelmedi.”

Ud : Hediye, yardım (Karşılıksız yardım.) İyilik.

Uz : Kurnaz, sinsî.

Ucar : Haber.

- Ū -

Ūn : Toprağın oyulması ile elde edilen, yaz aylarında içine peynir, yağ gibi maddelerin konulduğu çukur.

Ūrülük : Kara karga.

Ūsküre : Tas, bakır çorba tası.

Ūzgeçlik : Yüzücülük.

Ūşenmek : Tembellik, eringenlik, iş yapma isteksizliği.

Ūçpeşli : Üç etek elbise.

Ūvez : Tatarcık.

- V -

Vağarsız : Derli toplu olmayan, dağınık, perişan.

Verep : Eğri, meyilli, yamaç.

Verev : Çapraz.

- Y -

Yağır : Yanır. Hayvanların sırtlarındaki yara.

Yakmak : Sürmek. (Kına yakmak, kına sürmek gibi)

Yal : Çoban köpekleri için hazırlanmış bulamaç.

Yalaz : Alev.

Yampiri : Eğri, yan yan giden.

Yalbirdak : Don gömlek. “Yalbirdak yalbirdak dolaşırsan herkes seni kınar.”

Yıpranmak : Efelenmek.

Yarma : buğdayın iri iri kıyılmasıyla elde edilen yiyecek maddesi.

Yarpuz : Yaban nanesi.

Yal-yundu : Tatsız, tuzsuz, soğuk yemek.

Yığırnı : İki omuz başı arasındaki genişlik.

Yatırak : Yatalak, felçli hasta.

Yan beysi : Yana doğru. (Örenik köyü)

Yemeni : Köşker işi ayakkabı.

Yeğın : Çok, fazla. Yeğın iyi (Çok iyi).

Yelpük : Nefes darlığı çeken.

Yel : Ağrı, sızı.

Yeldirmek : Koşturmak, takip ettirmek.

Yelincek : Çok hafif, insanlar içni. (Basit, adi, terbiyesiz. Onuruna düşün olmayan) “Çok yelincek kadın, nereye gitse belli oluyor.”

Yekinmek : Davranmak. Bir işe başlamak için ayağa kalkmak, hareket etmek.

Yetnük : Marazalı, gelişmemiş. (Bebekler ve çocuklar için).

Yerik yerimek : Aşermek.

Yenge : Gelini oğlan evine getirenlerden biri.

Yütilenmek : Peynir, yağ, süt gibi şeylerin acışmaları.

Yoğun yaprak aşu : İnce bulgurla yapılan, haşlanmış asma yaprağı ile birlikte yenilen bir çeşit bulgur pilavı.

Yortuşmak : Münakaşa etmek.

Yuha : Derin olmayan sığ. “Yuha yerde yıkanasınız ki boğulmayasınız.”

- Z -

Zahar : Zahir, herhalde.

Zahar ki : Demek ki.

Zavar : İyice olgunlaşmamış, düşük kaliteli hububatın çekilmesiyle elde edilen hayvan yemi.

Zebil : İstenilenden fazla, çok fazla.

Zıba : İri yarı kimseler için kullanılan bir söz.

Zıhma : Dirsek ile vurmak. (Birini ikaz etmek için yapılır.)

Zılgıt : Tehdit, azarlama, korku verme.

Zıngılamak : Sarsılmak. “Masayı zıngılatma yazı yazıyorum.”

Zınbıncak : Kaygan.

Zırtaboz : Soyтары.

Zırza : Reze. Halka halka demirlerden oluşmuş bir çeşit kapı kilidi. “Kapıyı zırzalamadan dışarı çıkmayacaksın.”

Zibil : Çöp, artık.

Zibillik : Çöplük.

Zirzibil : Salıncak, yayık gibi şeyleri asmak için kullanılan, duvara veya direklere rapdedilmiş demir halka.

3.1.1. Divriği'de Kullanılan Atasözü ve Deyimler ¹⁶

Divriği'de söylenen atasözü deyimlere yer vermemizin asıl amacını yörenin edebi yapısını ve sözlü ezgilere yansıyan bazı kalıcı deyimlerin açıklığa kavuşmasını sağlamak amacıyla gerek duyulmuştur.

- Asıl asmaz, bal kokmak; kokarsa yağ kokar çünkü mayası ayrandır.
- Atın ölümü arpadan olsun.
- Aç iç fırın yakar.
- Ak koyun ak kışından, kara koyun kara kışından (asılır).
- Arsız kazık çakmışlar, bu patırtı nereden geliyor demiş.
- Atta karın, yiğitte burun.
- Ata binmek bir ayıp, inmek iki ayıp.
- Ali'nin küllahını Ali'ye, Veli'nin küllahını Veli'ye giydirmek.
- Acıkan doymam, susayan kanmam sanmış.
- Ağır otur ki kbatman gelesin.
- Anam babam kesem, girsem çıksam yesem.
- Azan it belasını bulur.
- Az veren candan, çok veren maldan.
- Akılsız başın cezasını sefil daban çeker.
- Ayranı yok içmeye atınan gider...
- Armudun iyisini ayılar yer...
- Bal tutan parmağını yalar.
- Bir it bir deriyi sürer.
- Baş belirsiz meydan ıssız.
- Baltası kütükten çıkmak.
- Bakma kötünün kusuruna, bilse iyisini söyler.

¹⁶ Şahin Aydın, "Divriği Yöresi Sözlü Halk Ezgilerinin Analizi" Bitirme Ödevi , İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı, s. 48-54.

- Besle kargayı oysun gözünü.
- Büyük başın derdi de büyük olur.
- Bahsis atın dişine bakılmaz.
- Başında kavak yelleri esmek.
- Çoban demiş günüm geçiyi, dememiş ki ömrüm geçiyi.
- Çamura taş atma yüzüne sıçrar.
- Çamur at izi kalır.
- Can çıkar huy çıkmaz.
- Çalma elin kapısını, çalarlar senin de kapını.
- Dek duran dekmik yemez.
- Dam yanarsa sıçan da yanar.
- Davulun sesi uzaktan hoş gelir.
- Delikli demir yerde kalmaz.
- Dost başa düşman ayağa bakar.
- Deryadan geçip de ırmakta boğuldu.
- Deveyi yardan atan bir tutam ottur.
- Dereyi görmeden paçayı sıvama.
- Deliye geçit yoklatmak.
- Denize düşen yılana sarılır.
- Deli deliyi görünce değneğini saklar.
- Deliye post saydırmak.
- El eli yıkar, elde döner yüzü yıkar.
- Elle gelen düğün bayram.
- El terazi göz nizam.
- Erkek kuşun yuvası olmaz.
- Eşegin camı yanarsa atı da geçer.
- El eliyle yılan tut yarısını yılan tut.
- Eceli gelen it cami duvarına işer.
- Ev alma komşu al.
- El elin eşegini türkü çağırarak arar.
- El elin aynasıdır.
- Eşegi sahibinin dediği yere bağla da kurt yerse yesin.

- Eşegi sattım çu demeden kurtuldum.
- Ettiği hayır ürküttüğü kurbağaya değmez.
- El delisiz yol çalırsız olmaz.
- Eski çamlar bardak oldu.
- Eşek hoşavdan ne anlar suyunu içer tanesini kor.
- El kızı elde çok olur.
- El seyire doymaz.
- El atına binen çabuk iner.
- El yer oyuna, çoban yer koyuna gider.
- Gönül umduğuna küser.
- Göz gördüğünden korkar.
- Gelin ata binmiş ya kısmet demişler.
- Gezer pabuç ... getirir.
- Gavurun ekmeğini yiyen gavurun kılıcını çalar.
- Gizliden boğaya gelen aşikâr kuzlar.
- Haline bakmaz Hasan dağına oduna gider.
- Horoz çöplüğünde öter.
- Hayır dile komşuna, hayır gelsin başına.
- Hasımdan dost ayıdan post olmaz.
- Isıracak it dişini göstermez.
- İtin ürümeyenini kapıya koymazlar.
- İt ürür kervan yürür.
- İt ile çuvala girilmez.
- İtin ahmağı kayganadan pay umar.
- İt itin kuyruğuna basmaz.
- İtten kuzu törer mi.
- İğnenin deliğinden Hindistan'ı gözlemek.
- İsteyenin bir yüzü vermeyenin iki yüzü kara.
- İt kuyruğunu bırakmaz.
- İğle ile kuyu kazmak.
- İti öldürene sürüttürler.
- İndim bindim dünyası.

- İt iti ısırılmaz.
- Kelin körün tekmesinden değil, topalın tekmesinden kork.
- Kör köre kılavuz olunca ikisi de kuyuya düşer.
- Keçi dağda kıl haralda.
- Körün istediği bir göz Allah verdi iki göz.
- Kasap sevdiği deriyi yere çalar.
- Kuştan korkan darı ekmez.
- Kel başa şımşır tarak.
- Kendi gözündeki merteyi görmez elin gözündeki çöpü görür.
- Kalkacağın yere oturma.
- Keskin sirke küpüne zarar verir.
- Köpeksiz köye düşmüş de eli değneksiz geziyor.
- Kurt kocayınca köpeklere maskara olur.
- Karınca kararınca.
- Kör ölür badem gözlü olur.
- Keçi can derdinde kasap et derdinde.
- Kirpi de demiş ki ipek tüylü yavrum.
- Kuyunun ki bir gün açık keçinin ki her gün açık.
- Körle yatan şaşı kalkar.
- Korkunun ecele faydası yok.
- Köyden köye it ürümez.
- Mezar taşı ile iftihar edilmez.
- Mal canın yongasıdır.
- Mala gelsin de cana gelmesin.
- Malın gözü.
- Musallat olmak.
- Ne inek kalır, ne dana emer.
- Pire için yorgan yakmak.
- Sütte ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer.
- Sütü bozuk.
- Sağır işitmez uydurur.
- Sağırın çocuğu ağlamaz.

- Sakın kelden, körden; topal geliyor kaç yoldan.
- Suyun durgun akanından insanın yere bakanından korkulur.
- Sabırla koruk helva olur.
- Sabreden derviş muradına ermiş.
- Sabrın sonu selâmettir.
- Sinek bir şey değil mide bulandırır.
- Sel önünden kütük kapmak.
- Taş yerinde ağırdır.
- Tırnağın varsa kelini kaşı.
- Takke düştü kel göründü.
- Tilki deliğe sığınmış, kuyruğuna çalı bağlamış.
- Tandır elek, tandır saç; elim hamur karnım aç.
- Tava delik tas delik bu da gitti üstelik.
- Turpun sıkınından seyreği işidir.
- Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.
- Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır.
- Taşıma suyla değirmen dönmez.
- Tavşan dağa küsmüş de dağın haberi olmamış.
- Üzüm üzüme baka baka kararır.
- Ürumesini bilmeyen it sürüye getirir kurt.
- Varını veren utanmamış.
- Varlıktan zarar gelmez.
- Varsa pulun alem kulun.
- Yiğidin malı meydanda gerek.
- Ya devlet başa ya kuzgun leşe.
- Yarım elma gönül alma.
- Yavuz itin yarası eksik olmaz.
- Yerdeki yüzü kimse çiğnemez.
- Zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz ovada yolun şaşırır.

3.1.2. İlenmeler-Beddualar

- Allah belanı versin.
- Allah canını alsın.
- Allahından bulasın.
- Allah kahretsin.
- Ağzından burnundan gele.
- Ahımı çekesin.
- Adın bata.
- Ayağına dolaşa.
- Adı karalanasıca.
- Başına taş düşsün.
- Boyu devrilesice.
- Boyun devrile.
- Baba ye.
- Ciğerinden yenesin.
- Ciğerin deline.
- Ciğerine ateş düşe.
- Çatlayasın.
- Çoluk çocuğunun hayrını görmeyesin.
- Defterin dürüle.
- Derdine derman olmaya.
- Dalın kolun kırılsın.
- Dertlere düşesin.
- Duaksız gidesice.
- Elin ayağın kırılsın.
- Evin başına yıkılsın.
- El aleme rezil olasın.
- Ettiğini çekesin.
- Elin ayağın çalınsın.
- Ellere kalasın.
- Emdiğin süt burnundan gele.

- Gidişin ola da gelişin olmaya.
- Gözüne dizine dursun.
- Gözlerin kör olsun.
- Gözünü toprak doyursun.
- Güvendiği dağlara kar yağa.
- Gün görmeyesin.
- Hayırsız elinde kalasın.
- Huyun husun kurusun.
- Işığın kapana.
- İki gözün kör ola.
- İt gibi uluyasın.
- İki elin yanına gele.
- İnım inım inleyesin.
- Karaltın kalka.
- Kolun kanadın kırıla.
- Kan kusasın.
- Kara yere gelesice.
- Kurda kuşa yem olasın.
- Mezar mezar gezesin.
- Muradın gözünde kala.
- Mer mer meleyesin.
- Ocağı batasica.
- Ortalarda kalasın.
- Ömrü tükenesice.
- Ölmeye sürünesin.
- Parça parça olasın.
- Parçan gele.
- Parçalanasın.
- Son yediğin ola.
- Sürüm sürüm sünüresin.
- Sininde yatmaya.
- Töremeyesin.

- Tuttuğun dal elinde kala.
- Yılan ola sürünesin.
- Yiğit arkan yere gele.
- Yurdun yuvası dağılsın.
- Yediğin zehir zıkkım olsun.
- Yerin yurdun ateş ola.
- Zıkkım ye.
- Zıkkımın bekini ye.
- Zehir zıkkım olsun.

3.1.3. Divriği’de Batıl İtikat ve İnanışlar ¹⁷

- Gelinin hareketinin çabuk olması evde işlerin çabuk ve iyi görüleceği anlamına gelir.

- Doğan günü yağmur veya kar yağması, havanın açık veya kapalı olması gelinin talihine bağlanır.

- Albasması; yeni doğum yapan kadınlara ve çocuğuna kötülük yapacağına inanılan bir yaratıktır. Bunun için doğum yapan kadın ve çocuk kırk gün yalnız bırakılmaz. Daima yanında bir kişi veya bir erkek çocuk bulundurulur.

- Bu yaratıklarla ilgili bir inanış da; geceleri ahırdaki atlara bindiği atın sırtına, üzerine karasakız dökülmüş bir kez bağlanır. Atın üzerine binen bu yaratık karasakıza yapışarak attan inemez, sabahleyin atın üzerinde görülen bu yaratığın yakasına iğne takılır böylece kaçması önlenmiş olur. Bu yaratığın yoğurduğu hamurun pişirilirken bitmediği söylenir. Halk arasında bu yaratığa “al karası” da denir.

- Cuma günü yolculuk için yola çıkmak, çamaşır yıkama, tohum ekmek, tarla sürmek iyi sayılmaz.

¹⁷ Divriği Kültür Derneği, Divriği Şubesi Yayınları, s.29.

3.2. DİVRİĞİ ŞAİRLERİ ¹⁸

Divriği'nin tarihine ve kültürüne büyük katkılar sağlamış olan ozan ve şairleri örneklerle ve özgeçmişleriyle birlikte verme gereğini bir zorunluluk olarak hissettik.

3.2.1. Deli Derviş Feryadî

Deli Derviş Feryadî Divriği'nin Ganut köyünde doğmuştur. 19. yüzyılın (yöresinde) kuvvetli şairlerinden biriydi. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ölüm tarihi ise tahminin 1904 yılında 80 yaşlarında iken Kangal kazasına bağlı Mamas köyünde ölmüştür. Asıl adının Mehmet olduğu sanılmaktadır.

Şiirlerinden bazı örnekler :

Bugün gam yükünün tüccarı geldi.
Çekemem bu derdi bölüm seninle,
Seni seven aşık sararıp soldu,
Çekemem bu derdi bölek seninle.

Yine gam yüküne tüccar ben oldum,
Lokmana gitmeyip çaresiz kaldım,
Medet mürvet dedim kapına geldim,
Çekemem bu derdi bölek seninle.

Seherde okunur Allahu ekber,
Duyunca titrer olbabı hayber,
Selman'ın canına yetişen hayber,
Çekemem bu derdi bölek seninle.

¹⁸ Şahin Aydın, "Divriği Yöresi Sözlü Halk Ezgilerinin Analizi" Bitirme Ödevi , İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı, s. 54-56.

Gerek aşık failetinden uyanır.
 Muhammedin gül rengine boyanır.
 Ancak bu cefaya Eyyüp dayanır.

Bağımıza gazel düştü güz oldu,
 Geçti giden günler ömür az oldu,
 FERYADÎ'nin yareleri yüz oldu,
 Çekemem bu derdi bölem seninle

İdris terzilik icat etmeden,
 Geçti endazedendir boyumuz bizim,
 Anka yaratmayız kaf'a gitmeden,
 Binbir çile çeker soyumuz bizim.

Kapı değişmez bizim elimiz,
 Münkîr kırk yıl yusa gitmez kırımiz,
 Hayata pâk eder bizi pirimiz,
 Murdar ölmektir kârımız bizim.

Binbir sıramız var başı feslimiz,
 Cümle carıklıyık yoktur meslimiz,
 Güruhu Naci'dir bizim aslımız,
 Münkire karışmaz suyumuz bizim.

Dünya bize zından münkire cennet,
 Külle Men Aleyha buyurdu İsbat,

FERYADÎ alemde bire bağlıyız,
 Bir de ikramımız pire bağlıyız,
 Nuri Ahmet Nuri yar bağlıyız,
 Bir derya bulunmaz soyumuz bizim.

3.2.2. Kul Himmet Üstadım ¹⁹

Kul Himmet Üstadım'ın asıl adı İbrahim'dir. Divriği'nin Gedikbaşı bucağına bağlı Örenik (Aydoğan) köyünde doğmuştur. Şairin doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak belli değildir. Ancak 18. ve 19. yüzyıllarda yaşadığı tahmin edilmektedir. Kul Himmet Üstadım'ın Kul Himmet'in müridlerinden olduğu tahmin edilmektedir. Şiirlerinde genellikle toplum olaylarıyla ilgilenir.

Şiirlerinden örnekler :

Altının kadrini sarrafi bilir.
Açılmaz dükkanlar pazar m'ola
Salını, salını sevdiğim gelir
İrakipler hile sezer m'ola

Seyr eyledim yanağını nalına
Emme ybelberinin balına
Ayağına giymiş sırca nalına
Sevdiğim salınıp gezer m'ola.

Yüce yüce yaylaları yaylasam
Her güzelin bir ismini söylesem
Yalvarıp yakarıp gönlüm eylesin
Göğsünün bendini çözer m'ola.

Kul Himmet Üstadım kendi halinde
Bir güzel sevmişim halkın dilinde
Katipler oturmuş kalem elinde
Sevdiğim ismini yazar m'ola.

¹⁹ İbharim Aslanoglu, "Divriği Şairleri", Ekin Yayınevi, 1961, s.7-76.

Gelir gelir derler sevdiğim gelmez,
Gözlerim yollarda kaldı neyleyim,
Yürü bire rakip sana da kalmaz,
Yaman kusuruma yeldi neyleyim.

Be sevdiğim düğmelerin çözülmüş,
Cim cemalin kaddın elif yazılmış
Sevdiğiceğim al irengin bozulmuş
Domurcuk güllerin soldu neyleyim.

Be sevdiğim düğmelerin çözünce
İrakipler kail olur duyunca
Görüp görüşmedim seni doyunca
Canan sende arzum kaldı neyleyim.

Bülbülümüz vardı sarı meşeli
Koyakları bekler mor menevşeli.
Görüp görüşüp de ayrı düşeli
Serimi sevdaya saldı neyleyim.

Kul Himmet Üstadım çalkanır göller
Silkinir kuğular ırganmaz teller
Bahar gelmiş diye açılır güller.
Dostumun kokusu geldi neyleyim.

3.2.3. Ağa

Asıl adı İbrahim Eren'dir. 1913 Sincan doğumlu olup babasının adı Recep'tir. Şiirlerini keman ya da saz eşliğinde söylerdi.

Sazına söylediği bir dördlüğü :

Telini düzeni üçler andırır
 O üçlerin derdi cihan yandırır
 Hele sızlayışın cihan öldürür
 Sarı turnam bugün yaralandım mı.

3.2.4. Dertli Gulâm

Asıl adı Abidin olup Gölveren köyünde doğmuştur. 1900 yıllarında 45-50 yaşlarında ölmüştür. Ağma olan şairimiz yüze yakın denemesinin bir deftere yazdırmışsa da kaybolduğu sanılıyor.

Bir dördlüğü :

Sevdaya düşürür billahi bizi
 Söyle bir güzel sevdiğim götürmez nazi
 Sana hayat verir gerçeğin sözü
 Yalancı sürdükçe boza çıkarır.

3.2.5. Er Mustafa

Edirne Valisi Süleyman Paşa'nın oğludur. Doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Tahminen 60-70 yıl önce Ziniski köyünde öldüğü biliniyor. Şairliğe kırk yaşlarında başlamıştır. Aşk şiirleri de söylemiştir. Birçok dergi ve cönklerde Kul Mustafa ile karıştırılmıştır.

Bir Örnek;

Deli gönül şu dağlarda farısa
 İkrar verip ikrarında durusa
 Eğer senin meylin hakka varısa

Çağırınca yetişir cara ne minnet
 Haşarı ey deli haşarı
 Her andıkça didelerim yaşarı
 Çok çıkarma zülüflerin dışarı
 Esen yeller zülüflerden tel alır.

3.2.6. *Fahrettin Mehmet*

Salur kabilesinden olup Fahrettin Halebi diye anılmıştır. Doğum tarihi M. 1236 ile 1241 arasındadır. Osmangazi devrinin ileri gelenlerindendir. Ebu Hayan Endülisi ile Mevlana Kadı Mehmet'e hocalık etmiştir. Arapça ve Farsça'yı iyi bilir. Hattatlığı ile meşhurdur. 82 yaşında Şam'da ölmüş olup şiirleri kayıptır.

3.2.7. *Fakir Edna*

18. asrın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilen Fakir Edna, Ziniski'de doğdu. bugün yaşayan akrabalarının söylediğine göre asıl adı Adıgüzel Çelebi'dir. Edna'nın 1882 yılında öldüğü söylenir. Seyit Baba'nın yanındaki mezarlıktadır. Şiirlerinde ve nefeslerinde Hataî'den saygı ile bahsetmektedir.

Bir dördlüğü :

Herdem vahdedimiz bahar bağ olur.
 Solmaz güllerimiz daim sağ olur.
 Muhabbetin yayığından yağ olur.
 Yiyen bilir yemeyenler ne bilir.

3.2.8. Fedayi

Asıl adı Mahmut'tur. Baba adı Ali, ana adı Elif'tir. Lakabı Dervişoğulları'dır. Höbet köyünde doğmuştur. Çobanlık yapardı. Gerçek bir dervişti. Anadolu'yu ve Halebi gezmiştir. 45-50 yaşlarında Erzurum dolaylarında bir köyde (karşıt görüş) öldürülmüştür.

Yetmiş üçte kalb evini yoğurdu dediğine göre o tarihte söylemeye başladığı anlaşılır. Ustası yoktur, yüzden fazla nefesi vardır. Torunları sağdır. Müsemmen haricindeki şiirleri 18. yüzyıl şairlerinden Fedayî'ye maledilmiştir. (Sadettin Nüşed, Bektaşî şairleri ve nefesleri).

Bir nefesinden iki dörtlük :

Baş odur ki özün hakka bağlaya
Herdem gönlün muhabbet eyleye
Sohbetini bir noktadan söyleye
Söz tek ister başta iki dil olmaz.

Baş uydurup gözün aç gel didara
Bu didarda kavga olmaz kov olmaz
Uydur işlediği hakka hoş vara
Bal bal demek ile ağız bal olmaz.

3.2.9. Hafız Kamîl

Erikli köyünde doğdu. Asıl adı Hüseyin'dir. Lakabına Böcek Hoca derlerdi. 20. asır şairlerindendir. Ömrünün uzun yıllarını İstanbul'da geçirmiştir. "Ya Haydar" der gezermiş. Bu yüzden tımarhaneye bile atılmıştır.

Bu halini anlatırken :

Deli değil, dolu idim.
 Hacı Bektaş Veli idim
 Evvel aslan Ali idim
 Şimdi sefil Nazm(i) oluram.

Hafız Kamil rüyasında gördüğü Duduya isimli hayali bir kıza aşık olmuş onun sevdası ile epey dolaşmıştır.

Duduyası için;

Duduyam bana bir gömlek biçti
 Lakin yakasını ardından açtı

demıştır.

3.2.10. Gedayî

Murmana köyünde doğdu. 65-70 yaşlarında 1919 yılında öldü. Asıl adı Hüseyin Şükrü, aile adı Kadioğlu, mahlası Gedayî'dir. Gençliğinde Diktaş'a gelip Diktaş köyünü kurmuştur. Sinsan'da yedi sene bucak müdürlüğü yapmıştır.

Bir dörtlüğü :

İkrarın bilenler hakkı bilirler
 Bir ikrar üstünde daim dururlar
 Kamili mürşitten dersin alırlar
 Hor bakma ikrara gel Mehmet Ağa.

3.2.11. *Hatice Mihrap*

Başören köyünde doğdu. Usta yüzü görmeden şiirler söyledi. Çok güzel bir fiziğe sahipti. 16-17 yaşlarında iken I. Dünya Savaşı sırasında öldü.

3.2.12. *Kurbanî*

1873'de Sincan'da doğdu. 1914'de yine Sincan'da öldü. Babasının adı Musa, anasının adı Nergiz'dir. Okur-yazarlığı çok kısa idi. şiirleri toptan imha edilmiştir. Çocuklarından Rıza, Rızaî mahlası ile şiirler söylemiştir. O da ölmüştür.

Bir dördlüğü :

Her zaman yaylarınız hem de engin yayla
Kemlik edenlere sen iyilik eyle
Hem dem gerçek ile sohbetim söyle
Yalan hilaf bilmez yolumuz bizim.

3.2.13. *Ahmet Mikdat Poyraz*

H. 1288'de Keseme'de doğdu. Babası adı Abdullah, ana adı Sırma idi. Poyrazoğulları ailesine mensuptur. 8 yaşında ailesi ile İstanbul'a yerleşti. 19 yaşında Medrese'de vaaz etmeye başladı.6 Kürsüde hürriyet lehinde kullandığı sözlerden dolayı Padişah tarafından Harput'a sürüldü. Sürgüne giderken Ulaş köyünde geçeden yararlanarak Divriği'ye kaçtı. bundan sonra göz altında tutuldu. 1327'de Cemile adlı bir kızla evlendi. 1328 yılında Kafkas harbine katılarak madalya aldı. Muhtelif yıllarda Erzincan Lisesi ve Askeri Liselerde hocalık yaptı. Erzincan'da öldü. 25 eser yazmıştır. Bunlardan onbiri manzum, öndördü mensur'dur.

Bir dördlüğü :

Ordu nasıhlığı yaptığım zaman
 Düşmanlar elimden demişti aman
 Divrik’li hocaydı adım o zaman
 İlime şerefli bir dağ getirdim

3.2.14. Sıtkı

Asıl adı Hasan olup Ovacık köyünde doğmuştur. Pek çok şiirler yazmış ve 40 yaşlarında ölmüştür.

Bir dördlüğü :

Şu aşkın kazanı kaynayıp coşan
 Gül yüzlü şahinde gördüğüm üç nişan
 Şu dünya eğilmiş alem perişan
 Ali gele şu cihana düzelte.

3.2.15. Süleyman Giryani

İmamoğlu mahallesinde H. 1277’de doğdu. Küçük yaşta babasını kaybetti. Kangal kve Divriği köylerinde öğretmenlik yaptı. H. 1331 yılında Kurtarlı köyünde öldü. Şiirlerini seçkin talebelerinden olan Kangal’ın Dışlık köyünden Hasan Fehmi Kusurî kendi şiirleri ile Necm-ül Gulüp (gönüller yıldızı) adı altında 1949’da yayınlamıştır.

Mahlası Giryani’dir. Bazı şiirlerinde Sırrı mahması da kullanmıştır. Çok yönlü bir şairdir. Yaşadığı günün haksızlığını da dile getirmiştir.

Zamanın Belediyesine hitaben yazdığı bir yergi :

Reis vekili her yana dalar.
 Halkın rızkını açıkça çalar.
 Meclis'i aza hep kavuk sallar.
 Reisle aza ne güzel uymuş.

Bir başka dördlüğü :

Özünü hakka bağlayıp
 Ciğerlerini dağlayıp
 Coşkunu su gibi çağlayıp
 Akan gelsin bu meydana

3.2.16. *Aşık Mahmut Erdal*

1938 yılında Divriği'nin Çamşılı beldesinin Şahin köyünde doğdu. Divriği yöresinin önemli kaynak kişilerinden biridir. Osandım senin elinden/Gine dertli dertli inliyorsun (Sivas semahı) T.R.T. repertuarına kazandırılan örnek türkülerdendir.

Şiirlerinden örnekler :

Hayalin karşımda her an her zaman
 Silmedim gönlümden kârelerini
 Eğer senden b ana fayda yok ise
 Arayım derdimin çarelerini

Hasretinle sinem dağlar gezerim
 Karalar giyinip bağlar gezerim
 Söyleyip derdimi ağlar gezerim
 Sen açtın sinemin yarelerini

Gönül deryasında yelkenim battı
 Dalga dalga vura vura karaya attı
 Kirpiklerin oku tarumar etti
 Virane gönlümün parelerini

MAHMUT ERDAL destan oldum dillerde
 Haberin bekledin esen yellerde
 Kulağım haberde gözüm yollarda
 Uzattın hasretlik aralarımı.

BEKLERİM SELAMIN

Beklerim selamın seher zamanı
 Ilgıt ılgıt esen yel ile gönder
 Engel olur ise dağlar dumanı
 Mektupla geç kalır tel ile gönder

Aşk ateşi gül sinende coşarsa
 Fırgat gelir ela gözler yaşarsa
 Irmak kenarına yolun düşerse
 Bırak boz bulanık selinen gönder

Selviye benzersin dallar içinde
 Herkes seni söyler diller içinde
 Eğer dolaşırsan güller içinde
 Kopar yaprağını dal ile gönder.

Ateşlere yakma MAHMUT ERDAL'ı
 Tükendi takâtı kalmadı hali
 Kulağım haberde gözletme yolu
 Ağızdan ağıza dil kile gönder.

PUL ETTİN

Bir civan gibiydim dert yoktu sende
 Bktn kemendimi dal ettin felek
 En sonunda dçar ettin bir derde
 Hastahaneleri yol ettin felek

Acı sözler hançer oldu canıma
 Günde bin dert sıralandı önüme
 Gelenim yok gidenim yok yanıma
 Hısım akrabayı el ettin felek

Hep günlerim geçti figânda zarda
 Yıllar oldu haber gelmez o yarda
 Çağlayan ırmakta azgın sularda
 Çaldın taştan taş sal ettin felek

Kuruttun elimde fidan dalları
 Yemezdim sofrada kaymak balları
 Beğenip giymezdim libas şalları
 Eğnimde urbayı çul ettin felek

MAHMUT ERDAL tkenmezken bitmezken
 Olura olmaza mihmet etmezken
 Ezel kıymetin paha yetmezken
 Şimdi kıymetimi pul ettin felek.

BÖLÜM 4

ELE ALINAN EZGİLERDE İNCELEME PLANI

Bu bölümde karakteristik olan 15 adet sözlü (kırık havanın) halk ezgisinin notaları yer almaktadır. Ele alınan her ezgi, söz yapısı, ritmik yapı, melodik yapı ve biçim incelemesi olarak dört başlık altında sunulmuştur. Bu bölümün inceleniş biçimi aşağıdaki plan çerçevesinde detaylı olarak anlatılmıştır.

4.1. Ezgilerin Notası

Ele alınan ezgilerin bölüm, cümle ve cümlecikleri harflerle simgelenilerek notaların üzerinde gösterilmiştir. Harflerin neyi simgelediği ise biçim incelemesi bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır.

4.1.1. Ezgilerin Edebi Yapısının İncelenmesi

Bu bölümde ezgilerin söz yapıları, nazım türü ve uyak şemaları incelenmiştir. Ezgilerin edebi yapısı bent-kavuştak bütünlüğü korunarak ele alınmış, dizelerdeki kâfiye örgüsü hece taksimatı ve durak özellikleri incelenmiştir.

4.1.2. Ezgilerin Ritmik Yapılarının İncelenmesi

Bu bölümde ezginin usul, metronom değeri, ve toplam ölçü sayısı gösterilmiştir.

4.1.3. Ezgilerin Melodik Yapılarının İncelenmesi

Bu başlık altında ezgilerin melodik karakterini oluşturan kadans, güçlü, donanım, ses sahası, dizisi, seyri, sıçrama yaptığı ses aralıkları, porte üzerinde gösterilerek bir bütün olarak verilmiştir. Bunun yanısıra ezginin yapısında varsa, melodi yürüyüşleri, ses uzamaları, melodik ve ritmik varyantları müzikal yapıya ışık tutması açısından gösterilmiştir.

4.1.4. Ezgilerin Biçim İncelenmesi

Ezgilerin bünyesindeki melodik, söz ve ritmik pasajlar cümlecik, cümle ve bölüm olarak tespit edilip, daha sonra yapılan bu inceleme göz önüne alınarak simgelendirilmiş ve kümesel sonuçları ortaya konmuştur.

Tespit edilen cümlecikler $x, y, z, \alpha, \beta, \phi$ vb... işaretlerle, soru ve cevap cümleleri $a, b, c, d, \text{vb...}$ harflerle gösterilmiştir. Bölümler ise $A, B, C, D \text{ vb...}$ harflerle simgelendirilmiştir. Soru ve cevap cümlelerinin yanındaki rakamlar ölçü sayılarını belirtmektedir.

Birbirine yakın temaları işleyen cümlecikler ise; $x x^1, y y^1 y^2, z z^1$ şeklinde simgelendirilmiştir. Müzikal anlamda aynı olan ifadeler ise aynı işaretlerle simgelendirilmiştir. Ses uzamaları (s. u) şeklinde gösterilmiştir.

Ezgilerde anlam bütünlüğü olan en küçük pasajlara cümlecik, en az iki ve daha fazla cümlecikten oluşan pasajlara cümle, cümlecik ve cümlelerin oluşturduğu bütünlere ise bölüm denmiştir.

Biçim incelemesi sırasında Nakaratlar = N ile, Mısralar ise = M ile simgelendirilmiştir.

4.2. Kara Duta Yaslandım

4.2.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Kara Duta Yaslandım	-a-	4+3=7
Yağmur Yağdı Islandım	-a-	4+3=7
Kınamayın Ahbaplar	-b-	4+3=7
Şeker ile beslendim	-a-	4+3=7
Bağlantı		
Gel gülüm etme gülüm	-c-	3+4=7
Mor menevşe sümbülüm	-c-	4+3=7
Ben senden ayrı düştüm	-c-	3+4=7
Sensin benim sevgülüm	-d-	4+3=7
2		
Çiğ süttten kaymak olmaz	-e-	3+4=7
Güzele doymak olmaz	-e-	3+4=7
Eğil bir yol öpeyim	-f-	4+3=7
Yolcuyum durmak olmaz	-e-	3+4=7
3		
Kara dut oyulur mu?	-g-	3+4=7
Güzele doyulur mu?	-g-	3+4=7
Güzel seven yiğidin	-h-	4+3=7
Kolları yorulur mu?	-g-	3+4=7

NAZIM TÜRÜ

Ezgi yapı bakımından 4 dizeli bağlantılı manidir. 7 olan hece sayısı 4+3 ve 3+4 şeklinde değişen hece duraklarından oluşmuştur.

4.2.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usul = 2/4 lük ana usuldür.

b) Toplam ölçü sayısı = 20

c) Metronom değeri = $\text{♩} = 96$

4.2.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

La - Re	Aşağıdan Yukarıya
Sol -Do	Aşağıdan Yukarıya

Seyri : Çıkıcı

Melodik ve ritmik varyantlara örnekler :

Ritmik Varyant

Melodik ve ritmik varyant

4.2.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel ifade : KARA DUTA YASLANDIM

$$A \left(\frac{1.2.3.M}{a6} + \frac{4.M.}{b4} + \frac{1.2.3.N.M.}{a6} + \frac{4.N.M}{b4} \right)$$

Simgesel ifade : (Genişletilmiş)

$$A \left[a6 \left(\frac{1.M}{x+y} \right) + \left(\frac{2.M.}{z+y} \right) + \left(\frac{3.M.}{\alpha+y} \right) + \right. \\ \left. b4 \left(\frac{4.M}{\alpha'+y'+\beta+\beta} \right) + a6 \left(\frac{1.N.M.}{x+y} \right) + \left(\frac{2.N.M.}{z+y} \right) + \right. \\ \left. + \left(\frac{3.N.M.}{\alpha+y} \right) + b4 \left(\frac{4.M}{\alpha'+y'+\beta+\beta} \right) \right]$$

YÖRESİ
DİVRİĞİ

DERLEME TARİHİ
1956

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÖSTÜNSES

KARA DUTA YASLANDIM

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

SÜRE
(♩ = 96) A a

KA RA DU TA YAS LAN DIM YAĞ MUR YAĞ DI IS LAN DIM KI NA MA YIN
AH BAP LAR ŞE KER İ LE BES LEN DIM VAY
GEL GÜ LÜM ET
KA RA DUT O
ÇİĞ SÜT DEN KAY

(Bağlantı) { Gel gülüm etme gülüm
Mor menevşe sümbülüm
Ben senden ayrı düştüm
Sensin benim sevgülüm vay.

2
Çiğ süttten kaymak olmaz
Güzele doymak olmaz
Eğil bir yol öpeyim
Yalcuyum durmak olmaz
(Bağlantı)

3
Kara dut oyulurmu
Güzele doyulurmu
Güzel seven yiğidin
Kolları yorulurmu
(Bağlantı)

4.3. Ulu Tanrı Seni Övmüş Yaratmış
(Ağır Kaşık Havası)

4.3.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Ulu Tanrı seni övmüş yaratmış	-a-	4+4+3=11
Baş eğlemiş güzellerin üstüne	-b-	4+4+3=11
Siyah zülfün tel tel etmiş daramış	-a-	4+4+3=11
Salıvermiş ince belin üstüne	-b-	4+4+3=11
Bağlantı		
Analar sunalar gel hele gel		
2		
Yaz gelende köşe başı dörd olur	-c-	4+4+3=11
Ak sürüye gara goyun gurdolur	-c-	4+4+3=11
Göremezsem yüreğime derd olur	-c-	4+4+3=11
Benim ile mercimeği daşlı (da) yar	-d-	4+4+3=11
Bağlantı		
3		
Yüce dağ başında kar ister gönül	-e-	6+5=11
Ayvadan usandı (da) nar ister gönül	-e-	6+5=11
Laleden sümbülden gülden usandım	-f-	6+5=11
Yarin bahçesinden gül ister gönül	-e-	6+5=11
Bağlantı		

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezgi bağlantılı koşmadır. 11 hece, 4+4+3 ve 6+5 şeklinde hece durakları ile şekillenmiştir. İkinci ve üçüncü dörtlüklerde anlamı daha vurgulu hale getirmek için “da” (daşlı “da”), (usandı “da”) hecesi kullanılmıştır.

4.3.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = 4/4'lük ana usuldür.

b) Metronom değeri = $\text{♩} = 96$

c) Toplam ölçü sayısı = 28

4.3.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

Sol - Si b ²	Aşağıdan Yukarıya
Mi b ² - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Si b ²	Yukarıdan Aşağıya
Do - La	Yukarıdan Aşağıya
Fa # - Re	Yukarıdan Aşağıya
Mi b - Do	Yukarıdan Aşağıya
Sol - Re	Yukarıdan Aşağıya

La - Fa #

Yukarıdan Aşağıya

Sol - Mi b

Yukarıdan Aşağıya

Seyri = İnici Çıkıcı

Ritmik Varyant Örneği

Ritmik ve Melodik Varyant Örneği

4.3.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel ifade = ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ

$$A(a2) \left(\frac{1.M}{b4} \right) + \left(\frac{2.M.}{c4} \right) + (a2) + \left(\frac{3.M.}{b4} \right) + \left(\frac{4.M}{c4} \right) + \left(\frac{N}{a2} \right)$$

Simgesel ifade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a2(x+y) + b4 \left(\frac{1.M}{z+z+\alpha+\beta} \right) + c4 \left(\frac{2.M.}{\varnothing+z+\beta'+Q} \right) + a2(x+y) + \right.$$

$$\left. b4 \left(\frac{3.M}{z+z+\alpha+\beta} \right) + c4 \left(\frac{4.M.}{\varnothing+z+\beta'+Q} \right) + a2 \left(\frac{N}{x' + y'} \right) \right]$$

YÖRESİ
SIVAS - Divrik

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSER

ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ

(—AĞIR KAŞIK, HAYASI—)

SÜRESİ : 96 A 0

NOTAYA ALAN
NIDA TUFEKÇİ

[illegible]

ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ
(Sahife - 2)

- 1 -

ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ OY OY OY
BAŞEYLEMİŞ GÜZELLERİN ÜSTÜNE GEL
SİYAH ZÜLFÜN TEL TEL ETMİŞ DARAMIŞ OY OY OY
SALIVERMİŞ İNCE BELİN ÜSTÜNE GEL
Bağlantı — ANALAR SUNALAR GEL HELE GEL

- 2 -

YAZ GELENDE KÖŞE BAŞI DÖRDÖLÜR OY OY OY
AK SÜRÜYE GARA GOYUN GURDÖLÜR GEL
GÖREMEZSEM YÜREGİME DÖRDÖLÜR
BENİM İLE MERCİMEĞİ DAŞLIDA YAR
Bağlantı.

- 3 -

YÜCE DAĞ BAŞINDA KARİSTER GÖNÜL OY OY OY
AYVADAN USANDIDA NAR İSTER GÖNÜL HEY
LALEDEN SÜMBÜLDEN GÜLDEN USANDIM OY OY OY
YARIN BAĞÇESİNDEN GÜL İSTER GÖNÜL GEL
Bağlantı.

4.4. İpek Mendil Dane Dane

4.4.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
İpek mendil dane dane	-a-	4+4=8
Yudular serdiler güne	-a-	3+5=8
Ana Celal'i yudular	-b-	5+3=8
Başucunda döne döne (Celal oy oy)	-a-	4+4=8
2		
Evlerinin önü yonca	-c-	4+4=8
Yonca kalkmış dam boyunca	-c-	4+4=8
Bu yoncayı kim biçecek	-d-	4+4=8
Celal oğlan olmayınca (Celal oy oy)	-c-	4+4=8
3		
Evlerinin önü kare	-e-	4+4=8
Selam söylen Celal yare	-e-	4+4=8
Nişanlısın eller almış	-f-	4+4=8
Bulunmaz mı buna çare (Celal oy oy)	-e-	4+4=8

NAZIM TÜRÜ =

Bu türkümüz 8 heceli ve ağıttır. Celal Oğlanın adına yakılmıştır. 8 hece, 4+4, 5+3, 3+5 şeklinde hece duraklarıyla şekillenmiştir.

4.4.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü : 12/8 (Birleşik Usul. 3+3+3+3)

b) Toplam ölçü sayısı = 21

c) Metronom değeri = = 60

4.4.3. Ezginin Melodik Yapısı

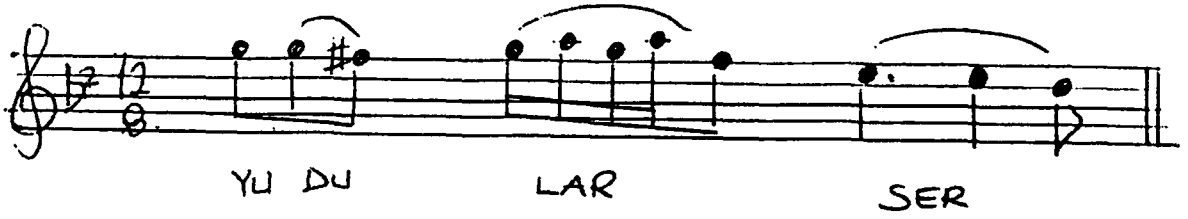

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

La - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Fa #	Aşağıdan Yukarıya
Si b ² - Re	Aşağıdan Yukarıya
La - Do	Aşağıdan Yukarıya
Fa - Re	Yukarıdan Aşağıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si b ²	Yukarıdan Aşağıya
Do - La	Yukarıdan Aşağıya
Si b ² - Sol	Yukarıdan Aşağıya
La - Fa # ³	Yukarıdan Aşağıya
Sol - Mi	Yukarıdan Aşağıya

Seyri = İnicidir.

Melodik ve Ritmik Varyantlara Örnekler

Yukarıda gördüğümüz iki ölçü melodik ve ritmik varyant örneğidir. Sadece sözler değişmiştir.

Yukarıda gördüğümüz iki ölçü de ritmik varyant örneğidir. Saz bölümü içinde geçer.

4.4.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel ifade = İPEK MENDİL DANE DANE

A (a6) + (b 13)

Simgesel ifade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a6 (x+y+z+\alpha+\beta+\varphi) + b13 \left(\frac{1.M}{x^1+y^1} + \frac{2.M}{x^1+y^1} + \frac{3.M}{x^1+y^2} + \frac{1.M}{z^1+\alpha^1} + \frac{N}{\beta^1} + \frac{3.M}{z^1+\alpha^1} + \frac{4.M}{\beta^2+\beta^3} \right) \right]$$

YÖRESİ
DİVRİK

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSES

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

SÜRE : İPEK MENDİL DANE DANE

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

İ PE Kİ MEN DİL
DA NE DA NE YU DU LAR SER
Dİ LE Rİ GÜ NE A NA CEL LA
Lİ YU DU LAR BA ŞU CUN DA
DÖ NE DÖ NE CE LAL OY OY
A NA CE LA Lİ YU DU LAR
BA ŞU CUN DA DÖ NE DÖ NE

2
EVLERİNİN ÖNÜ YONCA
YONCA KALKMIŞ DAM BOYUNCA
BU YONCAYI KİM BİCECEK
CELÂL OĞLAN OLMAYINCA (CELÂL OY OY)

3
EVLERİNİN ÖNÜ KARE
SELÂM SÖYLEN CELÂL YARE
NİŞANLISIN ELLER ALMIŞ
BULUNMAZMI BUNA ÇARE (CELÂL OY OY)

4.5. İzzet'i Çağırın

4.5.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
İzzet'i çağırın ey kalbi mermer	-a-	6+5=11
Elinde namesi eyle yar ezber	-a-	6+5=11
Kumral saçlı ela gözlü bir dilber	-a-	4+4+3=11
Yıktın atam evin viran eyledin	-b-	4+4+3=11

Bağlantı

Amman amman

Ey yavri yavri yavri

2

Kan ağlar gözlerim göreyim diye	-c-	6+5=11
Domurcak gözlerin dereyim diye	-c-	6+5=11
Bir de mah Cemalin göreyim diye	-c-	6+5=11
Kaldı eraka eraka hasret gözlerim	-d-	8+5=11

Bağlantı

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezgi bağlantılı koşmadır. 11 heceden oluşmuştur. Son dizesi düzensizdir, 13 heceden oluşmuştur.

4.5.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü : Ç (sebaredir) ana usul.

b) Metronom değeri : ♩ = 60

c) Toplam ölçü sayısı = 32

4.5.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER

Sol - Re	Aşağıdan Yukarıya
Sol - Mi	Aşağıdan Yukarıya
La - Do	Aşağıdan Yukarıya
La - Fa #	Aşağıdan Yukarıya
Re - Fa #	Aşağıdan Yukarıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Sol - Mi	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si b ²	Yukarıdan Aşağıya
Do- La	Yukarıdan Aşağıya

Seyri = İnici çıkıcı

Ritmik Varyant Örneği

Melodik ve Ritmik Varyant Örneği

4.5.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel ifade = İzzet'i Çağırın

$$A(a+4) + (b10) + (a2) + (b10)$$

Simgesel ifade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a4 (x+y+x'+y') + b10 \left(\frac{1.M}{z+\alpha+\beta} + \frac{2.M.}{\wp+z+Q} + \frac{N}{x^2+w+x^3+y^2} \right) + \right. \\ \left. b2 (x^4+y^3) b10 \left(\frac{3.M}{z+\alpha+\beta} + \frac{4.M.}{\wp+z+Q} + \frac{N}{x^3+w+x^3+y^2} \right) \right]$$

YÖRESİ
SİVAS-DİVRİĞİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNES

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

İZZETİ ÇAĞIRIN

SÜRE

İ Z Z E T İ Ç A Ğ İ R İ N E Y K A L B İ M E R İ M E R İ
E L İ N D E N A M E S İ E Y İ L E Y Â R E Z B E R İ A M A N A
M A N A M M A N E Y Y A V U R İ Y A V R İ Y A V R İ
K U M R A L S A Ç L I E L Â G Ö Z L Ü B İ R D İ L İ B E R İ
Y İ K T İ N A T A M E V İ N V İ R A N E Y L E D İ N A
M A N A M A N A M E Y Y A V U R İ Y A V R İ Y A V R İ

(2)

Kan ağlar gözlerim göreyim diye
Domurcak gözlerin dereyim diye
Bir de mah cemâlin göreyim diye
Kaldı eraka eraka hasret gözlerim

Bağlanız (Amman amman)

4.6. Osandım Senin Elinden

4.6.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Osandım senin elinden	-a-	3+5=8
Deli gönül abdal gönül	-b-	4+4=8
Gidemem gurbet elinden	-a-	3+5=8
Deli gönül abdal gönül	-b-	4+4=8
2		
Aşk ile kendin öğersin	-c-	3+5=8
Döner bağrımı döğersin	-c-	5+3=8
Sen kimi görsen seversin	-c-	5+3=8
Deli gönül abdal gönül	-b-	4+4=8
3		
Yanarsın yar diye diye	-d-	4+4=8
Niye deli gönül niye	-d-	4+4=8
Neler ettin Ferhâdî'ye	-d-	4+4=8
Deli gönül abdal gönül	-b-	4+4=8

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezgi 8 heceli semai türündedir. Hece durakları 3+4, 5+3 ve 4+4 şeklindedir.

4.6.2. Ezginin Ritmik Yapısı

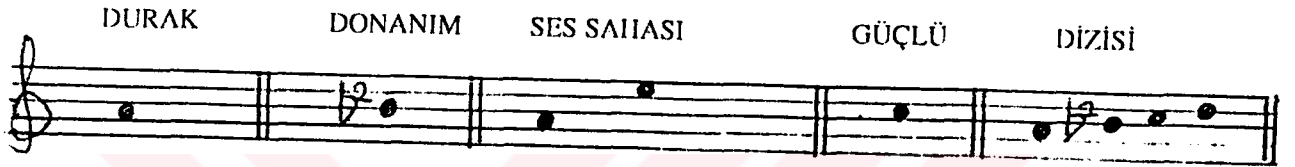
a) Usulü : $19/8 = \text{Karma usul. } 9+10 = 19/8$

$$\text{Açılımı} = (2+2+3+2) + (2+3+2+3) = 19/8$$

b) Metronom değeri = $\text{♩} = 138$

c) Toplam ölçü sayısı = 4

4.6.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

La - Do	Aşağıdan Yukarıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si b ²	Aşağıdan Yukarıya

Seyri = Çıkıcı.

4.6.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel ifade = (Osandım Senin Elinden)

A = (a4)

Simgesel ifade = (Genişletilmiş)

$$a [A 4 (x + y + x^1 + y^1 + z + \alpha + \beta + \alpha^1)]$$

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REFERTUAR SIRA No: 2281
İNCELEME TARİHİ :

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRESİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
DİVRİKLİ MAHMUT ERDAL

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRESİ :

OSANDIM SENİN ELİNDEN

A

0 SAN DIM SE Nİ NE LİN DE NO YO Y Y
AŞ KI LE KEN Dİ NO GER SİN O YO Y Y
Y A NAR SIN YAR Dİ YE Dİ YE O YO Y Y

X

DE Lİ GÖ NÜL AB DAL GÖ NÜ L
DÖ NER BAĞ RI Nİ DÖ GER SİN
Nİ YE DE Lİ GÖ NÜL Nİ YE

X¹

Y

Ğİ DE MEM GUR BE TE Lİ N DEN ZA LİM
SEN Kİ Mİ GÖR SEN SE VE R SİN ZA LİM
NE LE RET DİN FER HA Dİ YE ZA LİM

Z

β

DE Lİ GÖ NÜL AB DAL GÖ NÜL VAY

uysal

-1-

OSANDIM SENİN ELİNDEN
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL
GİDEMEM GURBET ELİNDEN
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL.

-2-

AŞK İLE KENDİN ÖĞERSİN
DÖNER BAĞRINI DÖĞERSİN
SEN KİMİ GÖRSEN SEVERSİN
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL.

-3-

YANARSIN YAR DİYE DİYE
NİYE DELİ GÖNÜL NİYE
NELER ETTİN FERHADİ'YE
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL.

4.7. Açıl Mor Menevşem

4.7.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Açıl mor menevşem bahar erişti	-a	6+5=11
Lale sümbül nergis reyhan yetiştı	-a-	4+4+3=11
Benim kısmetime ak zambak düştü	-a-	6+5=11
Menevşem oy bir tanem ey haydi de haydi	-b-	8+5=13
2		
Çadır almış nerelerden gelirsın	-c-	4+4+3=11
Benim sana yandığımı bilirsın	-c-	4+4+3=11
Çokta sürmez benim gibi olursun	-c-	4+4+3=11
Menevşem oy bir tanem ey haydi de haydi	-b-	8+5=13
3		
Açılmış menevşem ne güzel olmuş	-d-	6+5=11
Lalesi sümbülü hep bize kalmış	-d-	6+5=11
Seni seven gözler uykuya dalmış	-d-	6+5=11
Menevşem oy bir tanem ey haydi de haydi	-b-	8+5=13

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezginin son mısrası düzensiz, diğer mısraları 11 heceli koşmadır. Son mısra ise 13 hecelidir.

MENEVŞEM (oy) BİRTANEM (ey) HAYDİ DE HAYDİ

Oy ve ey yardımcı ifadeler çıkarıldığında 11 hece olduğu görülür. Hece durakları 6+5, 4+4+3= 11 şeklindedir.

4.7.2. Ezginin Ritmik Yapısı

- a) Usulü = 2/4 = Ana usul.
- b) Metronom değeri = $\text{♩} = 144$
- c) Toplam ölçü sayısı = 22

4.7.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER =

Mi - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Do - Mi	Aşağıdan Yukarıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si	Yukarıdan Aşağıya

Seyri = Çıkıcı.

Melodik ve Ritmik Varyant Örneği

Ritmik Varyant Örneği

4.7.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = (Açıl Mor Menevşem)

A (A4) + (b3) + (a3) + (b3) + (a3) + b6)

Simgesel İfade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a_4 (x+y+x+z) + b_3 \left(\frac{1.M}{\alpha+\beta+x^1} \right) + a_3 (y+x+z) + \right. \\ \left. b_3 \left(\frac{2.M}{\alpha+\beta+x^1} \right) a_3 (y^1+x+z^1) b_6 \left(\frac{3.M.}{\alpha+\beta+x^2} + \frac{N}{y^1+x^3+z^2} \right) \right]$$

YÖRESİ

SİVAS - DİVRİĞİ

KİMDEN ALINDIĞI

NURİ ÜSTÜNSES

SÜRE

DERLEYEN

M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN

M. SARISOZEN

AÇIL MOR MENEVŞEM

A 0 x y x 2

1 2 x¹ 1 (SAZ) y

A ÇIL MOR ME NEVŞEM BA HAR E Rİ Şİ Dİ
ÇADIR RAL MIŞ NE RE LER DEN GE Lİ Rİ SİN
A ÇIL MIŞ ME NEV SEM NE GÜ ZE LO LU MUŞ

1 2 x¹ (SAZ) y¹ x

YE Tİ Şİ Dİ
Bİ Lİ Rİ SİN
ZE KAL MIŞ

1 2 x² y¹

BE NİM KİS ME Tİ ME AK ZAM BA KI DÜŞÜ DÜ ME NEV SEM OY
ÇOK TA SÜRMEZ BE NİM Gİ Bİ O LU - RU SUN
SE Nİ SE VE³ GÖZ LE RUY KU YA DAL - Z² MIŞ

BİR DA NE MEY HAY Dİ DE HAY Dİ
..

- 1 -
AÇIL MOR MENEVŞEM BAHAR ERİŞDİ
LÂLE SÜMBÜL NERGİS REYHAN YETİŞTİ
BENİM KİSMETİME AK ZAMBAK DÜŞTÜ
MENEVŞEM OY BİR TANEM EY HAYDİDE HAYDİ

- 2 -
ÇADIR ALMIŞ NERELERDEN GELİRSİN
BENİM SANA YANDIĞIMI BİLİRSİN
ÇOKTA SÜRMEZ BENİM GİBİ OLURSUN
MENEVŞEM OY BİR TANEM EY HAYDİDE HAYDİ

- 3 -
AÇILMIŞ MENEVŞEM NE GÜZEL OLMUŞ
LÂLESİ SÜMBÜLÜ HEP BİZE KALMIŞ
SENİ SEVEN GÖZLER UYKUYA DALMIŞ
MENEVŞEM OY BİR TANEM EY HAYDİDE HAYDİ

4.8. Katı Havadan Uçarsın

4.8.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Katı havadan uçarsın	-a-	5+3=8
Endireyim gönül seni	-b-	4+4=8
Budak budak gül dalına	-c-	4+4=8
Kondurayım gönül seni	-b-	4+4=8
2		
Yüce dağlar yüce olur	-d-	4+4=8
Gündüz geçer gece olur	-d-	4+4=8
Bu ayrılık nice olur	-d-	4+4=8
Ayırayım gönül seni	-b-	4+4=8
3		
Ördeği avlarlar gölde	-c-	3+5=8
Şahini beslerler kolda	-c-	3+5=8
Bezirgân geçtiği yerde	-e-	3+5=8
Çınlatayım gönül seni	-b-	4+4=8

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezgi 8 heceli ve bağlantılı semaidir. Her dizeden sonra nakarat kısmı tekrarlanır.

4.8.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = 10/8 = Birleşik usul $3+2+2+3 = 10$

$$2+3+2+3 = 10$$

b) Metronom değeri = $\text{♩} = 44$

c) Toplam ölçü sayısı = 34

4.8.3. Ezginin Melodik Yapısı

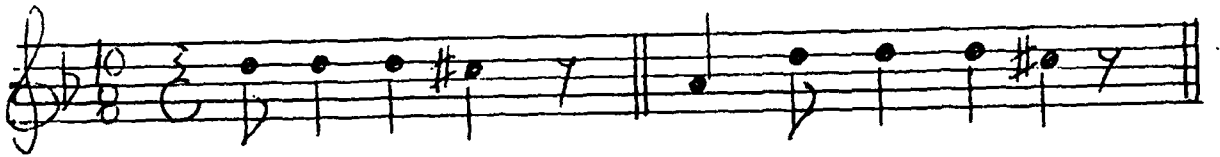

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

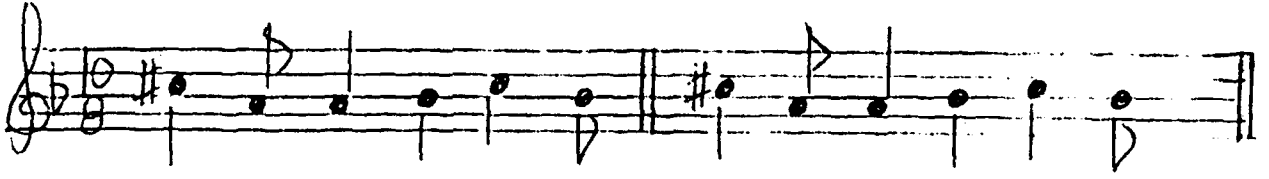
La - Re	Aşağıdan Yukarıya
Si b - Re	Aşağıdan Yukarıya
Mi - Do #	Yukarıdan Aşağıya
Do # - La	Yukarıdan Aşağıya

Seyri = İnici Çıkıcı

Ritmik Varyant Örneği

Melodik ve Ritmik Varyant Örneği

4.8.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = (Kati Havada Uçarsın)

A (a4) + (b24)

Simgesel İfade = (Genişletilmiş)

$$\Lambda \left[a4 (x+y+x'+y) + b24 \left(\frac{1.M}{z+\alpha} + \frac{N}{\beta+\gamma+\alpha'+\gamma} + \frac{2.M.}{z+z} + \frac{N}{\alpha^2+\gamma+\alpha'+\gamma} + \frac{3.M.}{z+\alpha} + \frac{N}{\beta+\gamma+a'+\gamma} + \frac{4.M}{z+z} + \frac{N}{\alpha^2+\gamma+\alpha'+\gamma} \right) \right]$$

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1707
İNCELEME TARİHİ: 8-3-1978

DERLEYEN
M. SARI SÖZEN

YÖRESİ
DİVRİK

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSER

SÜRESİ: ♩ = 44

KATI HAVADAN UÇARSIN

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

♩ = 44

KA TI HA VA DA NU CAR SIN DE NE YE
YU CE DAĞ LAR YÜ CE LAR LAR OĞ LUR DE " " "

A ĞA_M NA_Y DA NA NA_Y Kİ BAR NA NA_Y NA_Y
" " " " " " " (ÇAP KIN) " " " " " "

NA NA NA_Y EN Dİ RE YİM GÖ NÜ L SE Nİ DE NE YE
" " " " GÜN DÜZ GE CER GE CE O LUR " " "
" " " " SA Hİ Nİ BES LER LE R KOL DA " " "

A ĞAM NA_YI NA NA NA_YI Kİ BAR NA NA_Y NA_Y NA
" " " " " " " (ÇAP KIN) " " " " " "

NA NA_YI BU DAK BU DAK GÜL DA LI NA DE NE YE
" " " " BU AY RI LIK Nİ CE O LUR " " "
" " " " BE ZİR CAN GEC Tİ Ğ YER BE " " "

A ĞA_M NA_Y DA NA NA_Y Kİ BAR NA NA_Y NA_Y DA
" " " " " " " (ÇAP KIN) " " " " " "

KATI HAVADAN UÇARSIN
(Sahife - 2)

NA NA_Y KON DU RA YIM GÖ NÜ L SE Nİ
A ÇIN LA TA YIM YIM
DE NE YE A GA_M NA_Y NA NA NA_Y
(CA KI BAR KIN)
NA NA_Y NA_Y NA NA NA_Y

— 1 —

KATI HAVADAN UÇARSIN
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay
ENDİREYİM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay
BUDAKBUDAK GÜL DALINA
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay
KONDURAYIM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay

— 2 —

YÜCE DAĞLAR YÜCE OLUR
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay
GÜNDÜZ GEÇER GECE OLUR
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay
BU AYRILIK NİCE OLUR
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay
AYIRAYIM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay

— 3 —

ÖRDEĞİ AVLARLAR GÖLDE
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay
ŞAHİNİ BESLERLER KOLDA
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay
BEZİRGAN GEÇTİĞİ YERDE
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay
ÇINLATAYIM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Çapkin nanayı nay nanay

4.9. Dumluca'nın Bayırına

4.9.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durakı</u>
1		
Dumluca'nın Bayırına	-a-	4+4=8
Kervan konmuş çayırına	-a-	4+4=8
Anan baban hayırına	-a-	4+4=8
Sana yandım alı gelin	-b-	4+4=8
2		
Sana yandım alı gelin	-b-	4+4=8
Ağ gerdanı benli gelin	-b-	4+4=8
Ölürsem kanlım olursun	-c-	5+3=8
Kıyma bana telli gelin	-b-	4+4=8
3		
Evlerinin ardındayım	-d-	4+4=8
Güzellerin yurdundayım	-d-	4+4=8
Bir güzelin derdindeyim	-d-	4+4=8
Derdinden oldum divane	-e-	5+3=8

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezgi 8 heceli semaidir. Hece durakları 4+4 ve 5+3 şeklinde olmuştur.

4.9.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = 9/8 = Birleşik usul 2+2+2+3 = 9/8

b) Metronom değeri = $\text{♩} \text{♩} = 120$

c) Toplam ölçü sayısı = 18

4.9.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

La - Fa	Aşağıdan Yukarıya
La - Re	Aşağıdan Yukarıya
La - Fa #	Aşağıdan Yukarıya
Re - Fa	Aşağıdan Yukarıya
Si - Re	Aşağıdan Yukarıya
Re - La	Yukarıdan Aşağıya
La - Fa #	Yukarıdan Aşağıya
La - Fa	Yukarıdan Aşağıya
Sol- Mi	Yukarıdan Aşağıya
Mi - Do #	Yukarıdan Aşağıya

Seyri = İnici Çıkıcı

Ritmik Varyant Örneği

Melodik ve Ritmik Varyant Örneği

4.9.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = Dumluca'nın Bayırına

$$A (a4) + (b24) + (a2) + (b4)$$

Simgesel İfade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a4(x+x+y+y) + b4 \left(\frac{1.M}{z+\alpha} + \frac{2.M.}{\beta+\phi} \right) + a2 (x + x) + \right. \\ \left. b4 \left(\frac{3.M}{z+\alpha} + \frac{4.M.}{\beta+\phi} \right) \right]$$

YÖRESİ
DİVRİK

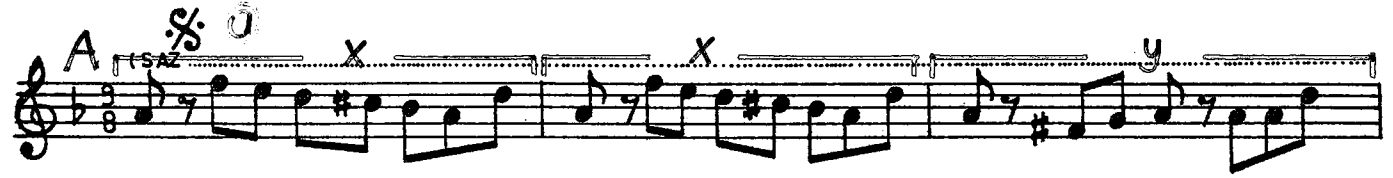
DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNES

DUMLUCANIN BAYIRINA

NOTAYA ALAN
M. SARI SÖZEN

SÜRE

DUMLU CA NI ——— N BAYI RI NA
SA NA YANDI ——— M ALLI GE LİN
EV LE Rİ Nİ ——— N ARDIN DA YIM

KERVAN KON MU ——— Ş ÇA YI RI NA VAY
AĞ GER DA Nİ ——— BENLİ GE LİN VAY
GÜ ZEL LE RİN ——— YURDUN DA YIM VAY

A NAN BA BA ——— N HAYI RI NA
Ö LÜR SEMKA ——— N LI MO LUR SUN
BİRGÜ ZE Lİ ——— N DEDİNDİYİM

SA NA YAN DI ——— M AL LI GE LİN VAY
KIY MA BA NA ——— TEL Lİ GE LİN VAY
DER DİN DE NO ——— L DUM Dİ VA NE VAY

- 1 -
DUMLUCANIN BAYIRINA
KERVAN KONMUŞ ÇAYIRINA VAY
ANAN BABAN HAYIRINA
SANA YANDIM ALLI GELİN VAY

- 2 -
SANA YANDIM ALLI GELİN
AĞ. Gerdani Benli Gelin Vay
Olürsem Kanlım Olursun
Kıyma Bana Telli Gelin Vay

- 3 -
EVLERİNİN ARDINDAYIM
GÜZELLERİN YURUNDAYIM VAY
BİR GÜZELİN DEDİNDİYİM
DERDİNDEN OLOUM DİVANE VAY

k. gurcan

4.10. Beni Görüp Yüzün Öte Dönderme

4.10.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Beni görüp yüzün öte dönderme	-a-	4+4+3=11
Yine benim gönlüm sendedir sende	-b-	6+5=11
Yıkıp hilal kaşın(da) yavrum) yere indirme	-a-	6+5=11
Yine senin aşkın (yavrum) candadır canda	-b-	6+5=11
2		
Şerbet senin dudağında dilinde	-b-	4+4+3=11
Arzumanım kaldı ince belinde	-b-	4+4+3=11
Sen bir güzelsin ki Türkmen elinde	-b-	6+5=11
Günah bende değil sendedir sende	-b-	6+5=11
3		
Sensiz çıkıp şu yaylayı yaylamam	-c-	4+4+3=11
Sırrın açıp yadellere söylemem	-c-	4+4+3=11
Çok günah işledim inkâr eylemem	-c-	6+5=11
Günah bende değil sendedir sende	-b-	6+5=11

NAZIM TÜRÜ :

Bu ezgi 11 heceli koşmadır. Hece durakları 6+5 ve 4+7 şeklinde oluşmuştur. İlk kıtada ifadeye bütünlük kazandırmak için 3. ve 4. mısradaki “Yavrum” kelimesi kullanılmıştır.

4.10.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = 4/4 = Ana usuldür.

b) Metronom değeri = ♩ = 60

c) Toplam ölçü sayısı = 51

4.10.3. Ezginin Melodik Yapısı

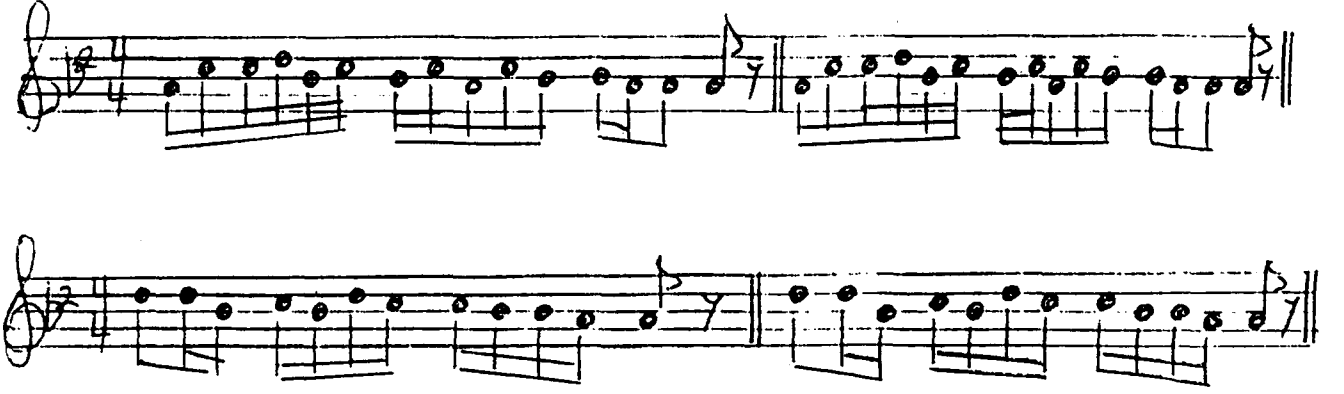

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

Mi - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Sol	şağıdan Yukarıya
Do - Mi	Aşağıdan Yukarıya
La - Do	Aşağıdan Yukarıya
Si b ² - Re	Aşağıdan Yukarıya
La - #Fa	Yukarıdan Aşağıya
Sol - Mi	Yukarıdan Aşağıya
Fa # - Re	Yukarıdan Aşağıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Do - La	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si b ²	Yukarıdan Aşağıya

Seyri = İnici Çıkıcı

Melodik ve Ritmik Varyant Örneği

4.10.4. Ezginin İncelenmesi

Kümesel İfade = Beni Görüp Yüzün Öte Döndürme

A (a2) + (b8)

Simgesel İfade = Genişletilmiş

$$\Lambda \left[a2 \left(\frac{1.M}{(x+y)} \right) + b8 \left(\frac{2.M.}{z+\alpha+\beta} + \frac{3.M.}{z'+\alpha} + \frac{4.M}{\alpha'+\beta'+z} \right) \right]$$

4.11. Mursal'dan Çıktım Hekme'ye Doğru (Barabar)

4.11.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Mursal'dan çıktım Hekme'ye doğru	-a-	5+5=10
Bir gelin yavruma çağırıyor nenni	-b-	6+5=11
Dedi bacım neresisin dedi Mursal'lı	-c-	4+4+5=13
Yoldaş olam şu yollarda barabar	-d-	4+4+3=11

Bağlantı

Barabar barabar barabar barabar barabar	-d-	Duraksız
---	-----	----------

2

Gelin dedi bu yoncalık çamurluk	-e-	4+4+3=11
Bir ahd eyledim ki o da ömürlük	-e-	6+5=11
Ali'mi salmıyor zalim ayrılık	-e-	6+5=11
Mektup yazak şu yollarda barabar	-d-	4+4+3=11

Bağlantı

3

Oğlan dedi tanımam ki yazayım	-f-	4+4+3=11
Goyver bacım şu dağları gezeyim	-f-	4+4+3=11
Evliyisen sennen nasıl gideyim	-f-	4+4+3=11
Ben ayrıldım garşı yoldan barabar	-d-	4+4+3=11

Bağlantı

4

Gelin dedi şu gediği savuştur	-g-	4+4+3=11
Gorkiyim nerdeyse bana kavuştur	-g-	6+5=11
Gardaş oruyaca beni yolla barabar	-d-	6+7=13

MURSAL'DAN ÇIKTIM HEKME'YE DOĞRU
(SAYFA - 2)

NE RE Lİ SİN DE Dİ GAR DAŞ MU R SA _ L LI YOL DAŞ

O LA _ M MI ŞU YO _ L LA _ R DA BA _ RA _ BAYR

BA RA BAR BARA BAR BA RA BAR BA RA BA RI

BA RA BA RI BA RA BAR

BA RA BA RI BA RI

BA RI BA RI BA RI

BA RI BA RI BA RI

M.ÖZBULAK

BARABAR
(SAYFA - 3)

MURSAL'DAN ÇIKTIM HEKME'YE DOĞRU
BİR GELİN YAVRUMA ÇAĞRIYI NENİN NENİN NENİN
DEDİM BACIM NERELİSİN DEDİ MURSAL'LI
YOLDAŞ OLAM ŞU YOLLARDA BARABAR

BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

GELİN DEDİ BU YONCALIK GAYRI ÇAMIRLIK
BİR AHD EYLEDİMKİ GARDAŞ OF OF O DA ÖMÜRLÜK
ALİ'Mİ SALMIYI ZALİM AYRILIK
MEKTUP YAZAK ŞU YOLLARDA BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

OĞLAN DEDİ TANIMAM Kİ YAZAYIM
GOYVER BACIM ŞU DAĞLARI GEZEYİM
EVLİYİSEN SENNER NASIL GİDEYİM
BEN AYRILDIM GARŞI YOLDAN BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

GELİN DEDİ ŞU GEDİĞİ SAVUŞTUR
GORKİYİM ALLAH ALİ NERDEYSE BANA KAVUŞTUR
GARDAŞ ORUYACA BENİ YOLLA BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

OĞLAN DEDİ Kİ BEN ÖLEM BACIM
EKİN DEĞMİŞ KEÇEYE DÖNMÜŞ SAÇI
İŞTE BEN ALİ'YİM CANIMIN İÇİ
YOL ÜSTÜNDE AĞLADILARKİ BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

MURSAL : DİVRİĞİ YE BAĞLI BİR KÖY
HEKME : MURSAL KÖYÜ YAKININDA BİR YERLEŞİM YERİ

4.12. *Kahpe Felek Sana Nettiim Neyledim*

4.12.1. *Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi*

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Duruşu</u>
1		
Kahpe Felek Sana Nettiim Neyledim	-a-	4+4+3=11
Attın Gurbet Ele Parelerimi	-b-	6+5=11
Akıbeti Beni Sılamadan Ettin	-c-	6+5=11
Kestin Mümkünümü Çarelerimi	-b-	6+5=11
Bağlantı		
Aman Aman Dağlar Duman Geçti Zaman Ben Varamam		
Aman Aman Dağlar Duman Halim Yaman		
2		
Ben kemlik görmedim hüsnü alâdan	-d-	6+5=11
Gözlerim mektubun gelsin siladan	-d-	6+5=11
Ölürüm kurtulmam ben bu yaradan	-d-	6+5=11
Dost olan bağlansın yarelerimi	-b-	6+5=11
Bağlantı		
3		
Şu dağların arkasını bilirim	-e-	4+4+3=11
İflah olmam ben bu dertten ölürüm	-e-	4+4+3=11
Vadem yeter çöl gurbette kalırım	-e-	4+4+3=11
Yine ben sarayım yarelerimi	-b-	6+5=11
Bağlantı		

NAZIM TÜRÜ :

Bu türkü nazım şekli olarak bağlantılı koşmadır. 11 hece 4+4+3 ve 6+5 şeklinde hece duraklarıyla şekillenmiştir.

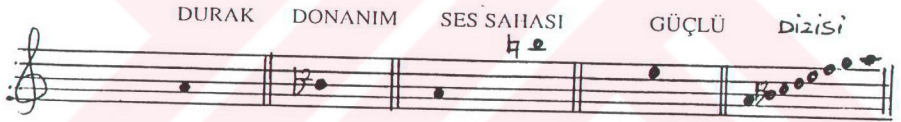
4.12.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = Ezgi 4/4'lük ana usuldür.

b) Metronom değeri = $\text{♩} = 48$

c) Toplam ölçü sayısı = 42

4.12.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

Sol - Si $\sharp$	Aşağıdan Yukarıya
Mi - Sol	Aşağıdan Yukarıya
Re - Fa	Aşağıdan Yukarıya
Do - Mi	Aşağıdan Yukarıya
Si $\flat$ - Re	Aşağıdan Yukarıya
La- Fa $\sharp$	Yukarıdan Aşağıya
Sol - Mi	Yukarıdan Aşağıya
Fa $\sharp$ - Re	Yukarıdan Aşağıya

Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si b ²	Yukarıdan Aşağıya
Do - La	Yukarıdan Aşağıya

4.12.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = Kahpe Felek Sana Nettiim Neyledim

A (a10) + (b4)

Simgesel İfade = Genişletilmiş

$$A \left[a10 \left(\frac{1.M}{x+y} + \frac{2.M}{x+y} + \frac{3.M}{x+y} + \frac{4.M}{z+\alpha} + \frac{N}{\beta+\delta} \right) + b4 \left(\frac{4.M}{z+Q} + \frac{N}{w+t} \right) \right]$$

4.13. Yandım Allah

4.13.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durakı</u>
1		
Yandım Allah yandım yatamıyorum	-a-	6+5=11
Gençlik elden gitti tutamıyorum	-a-	6+5=11
Yarın bahçesinde bir bülbül idim	-b-	6+5=11
Alındı dillerim ötemiyorum	-a-	6+5=11

Bağlantı

Aman aman aman ey
 Gülüm aman aman ey
 Bugün kara gözlü yardan
 Ayrıldım oy oy

2

Yüce dağ başında kar yiyeyim mi	-c-	6+5=11
Yar senin derdinden eriyeyim mi	-c-	6+5=11
Aşkın zincirini taktın boynuma	-d-	6+5=11
Kıyamete kadar süreyim mi	-c-	6+5=11

Bağlantı

NAZIM TÜRÜ :

Bu türkü nazım şekli olarak bağlantılı koşmadır. 11 hece 6+5=11 şeklinde hece duraklarıyla şekillenmiştir.

La - Mi	Yukardan Aşağıya
Mi - Do	Yukardan Aşağıya
Re- Si b ²	Yukardan Aşağıya
Do - La	Yukardan Aşağıya
Sol- Re	Yukardan Aşağıya

4.13.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = Yandım Allah

A (a 26)

Simgesel İfade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a_{26} \left(\frac{1.M}{x+y+z} + \frac{2.M.}{\alpha+\beta+\varnothing} + \frac{N}{z+Q+z'+Q'+z'} + \frac{3.M.}{x+y+z} + \frac{4.M}{\alpha'+\beta+\varnothing} + \frac{N}{z+Q+z+Q'l+z'l+w+t+p+l} \right) \right]$$

YÖRESİ
DİVRİK

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNES

SÜRESİ:

YANDIM ALLAH

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YAN DIM AL LAH YAN DIM YA TA MI RU
YU CE DAG BA SIN DA KAR YI YE YIM M

GENC LI KEL DEN GIT TI TU TA MI YO RUM
YAR SE NIN DER DIN DEN E RI YE YIM MI

VAH VA H A MA NA MA NAM MA NE
Y GU LU MA MA NAM MA NE Y YA RIN BAH CE
AS KIN ZEN CI

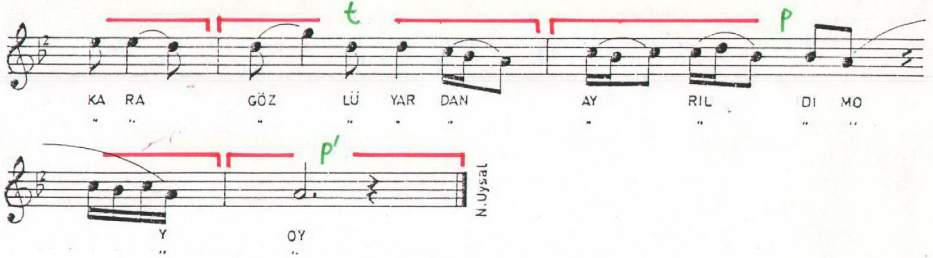
SIN DE BIR BUL BU LI DIM A LIN DI DIL
RI NI TAK TIN BOY NU MA KI YA ME TE

LE RIM O TE MI YO RUM VAH VA
KA DAR SU RU YE YIM MI VAH VA

H A MA NA MA NAM MA NE
H A MA NA MA NAM MA NE

Y GU LU MA MAN AM MA NE Y BU GUN

YANDIM ALLAH
(Sahife-2)

— 1 —

YANDIM ALLAH YANDIM YATAMIYORUM,
GENÇLİK ELDEN GİTTİ TUTAMIYORUM, VAH, VAH,
YARIN BAHCESİNDE BİR BÜLBÜL İDİM.
ALINDI DİLLERİM ÖTEMIYORUM, VAH, VAH,
AMAN AMAN AMANEY,
GÜLÜM AMAN AMANEY,
Bağlantı: BUGÜN KARA GÖZLÜ YARDAN,
AYRILDIM OY OY.

— 2 —

YÜCE DAĞ BAŞINDA KAR YİYEYİMMİ,
YAR SENİN DERDİNDEN ERİYEYİMMİ, VAH, VAH,
AŞKIN ZENCİRİNİ TAKTIN BOYNUMA,
KIYAMETE KACAR SÜRÜYEYİMMİ VAH VAH.
Bağlantı:....

4.14. Gine Gam Yükünün Kervanı Geldi

4.14.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Gine gam yükünün kervanı geldi	-a-	6+5=11
Çekemem bu derdi(de yavrum)bölek seninle -b-		6+5=11
Eremem lokmana çaresiz kaldım	-c-	6+5=11
Çekemem bu derdi(de yavrum)bölek seninle -b-		6+5=11
2		
Bağımıza gazel düştü güz oldu	-d-	4+4+3=11
Geçti bu vakitler(yavrum) ne de tez oldu	-d-	6+5=11
Derdim bin bir iken bin beş yüz oldu	-d-	6+5=11
Çekemem bu derdi(de yavrum)bölek seninle -b-		6+5=11

NAZIM TÜRÜ :

Türkü nazım şekli olarak 11’li koşmadır. İfadeye bütünlük ve vurgu katmak için “yavrum” ve “de” terennümleri kullanılmıştır. Hece durakları 6+5=11 ve 4+4+3=11 şeklindedir.

4.14.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = 4/4’lük ana usuldür.

b) Metronom değeri = ♩ = 60

c) Toplam ölçü sayısı = 16

4.14.3. Ezginin Melodik Yapısı

Seyri = İnici Çıkıcı

Melodik ve Ritmik Varyant Örneği

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

La - Re	Aşağıdan Yukarıya
Si b ² - Re	Aşağıdan Yukarıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Re- Si b ²	Yukarıdan Aşağıya
Do - La	Yukarıdan Aşağıya

4.14.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = Gine Gam Yükünün Kervanı Geldi

$$A (a^2 + (b^2) + (a^2) + (b^2))$$

Simgesel İfade = (Genişletilmiş)

$$A \left[a^2 \left(\frac{1.M}{x+y} \right) + b^2 \left(\frac{2.M.}{z+\alpha} \right) + a^2 \left(\frac{3M}{x+y} \right) + b^2 \left(\frac{4 M}{z+\alpha} \right) \right]$$

YÖRESİ
DIVRIK

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSE

GİNE GAM YÜKÜNÜN

DERLEME TARİHİ

SÜRESİ :

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

① x y

A

GI NE GAM YÜ KÜ NÜN KER VA Nİ GE ... L Dİ
BA ĞI MI ZA GA ZEL DÜS TÜ ĞU ZO ... L DU

② 2 α

CE KE MEM BU DER Dİ DE YAV RUM BÖ LEK SE NİN LE
GEÇ Tİ BU VA KİT LER — YAV RUM NE DE TE NİN ZOL DU

① x y

E RE MEM LOK MA NA CA RE SİZ KAL Dİ ... M
DER DİM BİN BİR İ KEN BİN BEŞ YÜZ ZOL DU

② 2 α

ÇE KE MEM BU DER Dİ DE YAV RUM BÖ LEK SE NİN LE
" " " " " " " " " " " " " " " "

Uysal

— 1 —

GİNE GAM YÜKÜNÜN KERVANI GELDİ
ÇEKEMEM BU DİRDİDE YAVRUM BÖLEK SENİNLE
EREMEM LOKMANA ÇARESİZ KALDIM
ÇEKEMEM BU DİRDİDE YAVRUM BÖLEK SENİNLE

— 2 —

BAĞIMIZA GAZEL DÜSTÜ GÜZ OLDU
GEÇTİ BU VAKİTLER YAVRUM NE DE TEZ OLDU
DERDİM BİN BİR İKEN BİN BEŞ YÜZ OLDU
ÇEKEMEM BU DİRDİDE YAVRUM BÖLEK SENİNLE.

4.15. Dere Geçit Vermezse

4.15.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Dere geçit vermezse	-a-	4+3=7
Atlarım taştan taş	-b-	3+4=7
Elpir yelpir fistanın	-c-	4+3=7
Yırtarım baştan baş	-b-	3+4=7
Bağlantı		
Oy nereye nereye	-d-	4+3=7
Koyun indi dereye	-d-	4+3=7
Uzaktan el etme yar	-e-	3+4=7
Dön geriye geriye	-d-	4+3=7
Uzaktan el etme yar	-e-	3+4=7
Gel beriye beriye	-d-	4+3=7
2		
Derenin oylumuna	-f-	3+4=7
Kuş konar yaylımına	-f-	3+4=7
Görüşelim nazlı yar	-g-	4+3=7
Geldik yol ayrımına	-f-	3+4=7
Bağlantı		
3		
Şu dere buz bağladı	-h-	3+4=7
Dibi nergiz bağladı	-h-	4+3=7
Beni bir gelin vurdu	-k-	3+4=7
Yaramı kız bağladı	-h-	4+3=7
Bağlantı		

NAZIM TÜRÜ :

Türkü nazım şekli olarak 7 heceli manidir. Bağlantı bölümü de 6 mısra kolup 7 hecelidir. Hece durakları 4+3 ve 3+4=7 şeklindedir.

4.15.2. Ezginin Ritmik Yapısı

a) Usulü = 4/4'lük ana usuldür.

b) Metronom değeri = $\text{♩} = 104$

c) Toplam ölçü sayısı = 10

4.15.3. Ezginin Melodik Yapısı

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

Sol - Do	Aşağıdan Yukarıya
Fa # - Re	Yukarıdan Aşağıya
Si - Sol	Yukarıdan Aşağıya
Re- Si	Yukarıdan Aşağıya

4.15.4. Ezginin Biçim İncelemesi

Kümesel İfade = Dere Geçit Vermezse

A [(a10)]

Simgesel İfade =(Genişletilmiş)

$$A \left[a10 \left(\frac{1.M}{x} + \frac{2.M}{y} + \frac{3.M}{x^2} + \frac{4.M}{y^2} + \frac{N}{x^2+y+x^2+y+x^2+y} \right) \right]$$

RT. MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
HM. No: 324 - 9.6. 1973

ÖRESİ
HIVRIK

ÇİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSİZ
SÜRE

DERE GEÇİT VERMEZSE

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

DE RE GE ÇİT VER MEZ SE AT LA RİM TAŞ TAN TA ŞA EL Pİ Rİ YEL PİR FİS

TA NİN YİR TA RİM BAŞ TAN BA ŞA OY NE RE YE NE RE YE

KOYUN İN Dİ DE RE YE U ZA Kİ TA NE LET ME YAR DÖNGE Rİ YE

GE Rİ YE U ZA Kİ TA NE LET ME YAR GELBE Rİ YE BE Rİ YE

2
DERENİN OYLUMUNA
KUŞ KONAR YAYLIMINA
GÖRÜSELİM NAZLI YAR
GELDİK YOL AYRIMINA
BAĞLANTI

3
ŞU DERE BUZ BAĞLADI
DİBİ NERGİZ BAĞLADI
BENİ BİR GELİN VURDU
YARAMI KIZ BAĞLADI
BAĞLANTI

4.16. Kırat

4.16.1. Ezginin Edebi Yapısının İncelenmesi

<u>Ezginin Sözleri</u>	<u>Uyak Düzeni</u>	<u>Hece Durağı</u>
1		
Kırat bu dağları aşmalı bugün	-a-	6+5=11
Dostun ellerine(ömrüm) düşmeli bugün	-a-	6+5=11
Varam dost eline bir sual edem	-b-	6+5=11
Yarinen devranım sohbetim bugün	-a-	6+5=11
Bağlantı		
Nenni nenni nenni gül nenni nenni		
2		
Açılsın laleler açılsın güller	-c-	6+5=11
Güllerin dalında (ömrüm) ötsün bülbüller	-c-	6+5=11
Bağlantı		
Hele nenni nenni de nenni dost nenni		
Nenni nenni nenni gül nenni nenni		
3		
Şu gurbeti icad eden onmasın	-d-	4+4+3=11
Ay doğsun üstüne(ömrüm)güneş doğmasın	-d-	5+4=11
Vursun felek sillesini kalkmasın	-d-	4+4+3=11
Bağlantı		
Hele nenni nenni de nenni dur nenni		
4		
Aç kolların semah eyle	-e-	4+4=8
Dem-i devrana dönsün	-f-	4+3=8
Bağlantı		
Gülüm nenni nenni de nenni		
Hele nenni de dur eylen		

5

Gâhi bülbül gâhi güller	-g-	4+4=8
Ağladıkça verem eder	-g-	4+4=8
Ben bülbülüm aşk deseler	-g-	4+4=8
Dem-i devran kılar öter	-g-	4+4=8

Bağlantı

Hele nenni nenni de nenni
 Dost can yoldan dur
 Ayrılanlar eğlen dur
 Eğlen dur dinlen dur
 Aç kolların iki taraf ırgalan
 Gülüm nenni nenni de nenni
 Canım nenni nenni de nenni

6

Ahûzar elinden hoş eden dilber	-h-	6+5=11
Her gelip geçtiğin yollar ağlasın	-h-	6+5=11
Demedim mi fani dünya güldürmez	-k-	4+4+3=11
Aşık olan dem-i devran eylesin	-h-	4+4+3=11

Bağlantı

Her dem canan aşkına hü hü

7

Gönül gamlı fendli dünyanın hali	-m-	6+5=11
Göster yollarımı Bektaş-ı Veli	-n-	6+5=11

Bağlantı

Felek nenni nenni nenni dost nenni
 Demedim mi fani dünya bâki olmaz

8

Eğer yolcuysan yollarda durma	-p-	6+5=11
Felek döndüyse yaptığına aldanma	-p-	5+4+3=12
Kim gülmüş dünyada kaygolsun feleğe	-r-	6+6=12
Çok yansın ağlasın hem candan dilber	-p-	6+5=11

Bağlantı

Hele nenni nenni nenni dost nenni
 Gurban nenni nenni nenni de dur eylen
 Eylen dur dinlen dur

NAZIM TÜRÜ :

Semahın 1. kıtası 11 heceli koşma türündedir. 1 mısralık bağlantı vardır. 11 hece 6+5 şeklindedir.

Sözlerin 2. kublesi 2 mısradan ibarettir. 11 hece 6+5 şeklindedir. Bağlantı bölümü ise 2 mısradır.

3. kuble ise 3 mısradır. 11 heceli olan 3 mısra 4+4+3=11, 6+5=11 şeklindedir. Bu kublede bağlantı 1 mısradır.

4. kuble 2 mısradan oluşmuş düzensizdir. 1. mısra 4+4=8 heceli semai şeklindedir, daha sonra bağlantı kısmıyla semah son bulur.

SEMAH HAKKINDA GENEL BİLGİLER :

Semah sözü Aparça “sema” ya da “Sima” köküne dayanır. “İşitmek, güzel ve iyi şöhreti, anlayışı duymak” anlamına gelir. Terim olarak müzik ezgilerini dinlemek, dinlerken vecde gelip devirmek, kendinden geçip oynayıp dönmek demektir.

Seyri = İncidir.

Ritmik Varyant Örnekleri

SIÇRAMA YAPTIĞI SESLER :

Re - Sol	Aşağıdan Yukarıya
La - Do	Aşağıdan Yukarıya
Sol- Do	Aşağıdan Yukarıya
Do - Sol	Yukarıdan Aşağıya
La - Re	Aşağıdan Yukarıya
Fa # - La	Aşağıdan Yukarıya
La - Mi b	Aşağıdan Yukarıya
Do - Mi b	Aşağıdan Yukarıya
Sol - Mi	Yukarıdan Aşağıya
Re - Si b ²	Yukarıdan Aşağıya
Si b ² - Sol	Yukarıdan Aşağıya
La- Fa #	Yukarıdan Aşağıya
Sol - Mi	Yukarıdan Aşağıya
Fa - Re	Yukarıdan Aşağıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya
Do - La	Yukarıdan Aşağıya
Re - La	Yukarıdan Aşağıya
Fa # - Re	Yukarıdan Aşağıya
Mi - Do	Yukarıdan Aşağıya

Melodik ve Ritmik Varyant Örnekleri

Ses Uzaması

4.16.4. Ezginin İncelenmesi

Kümesel İfade = Kırat (Semah)

A [(a14) + (b36) + B (c11) + (d23) +

C (e6) + (f 6) + (e8) + (f 15) + (e7) +

B (c8) + C (e6) + (f 12) + B (c4)

Simgesel İfade = (Geniştirilmiş)

$$A \left[\begin{aligned} & a14 (x+x^1+x^2+x^3+x^4+x^5+x^6+x^7+x^8+x^9+x^{10}+x^{11}+x^{12}+x^{13})+ \\ & b36 (y+y^1+z+z^1+\beta+\alpha+\beta^1+\alpha^1+\beta^2+\alpha^2+ \\ & \beta^3+\alpha^3+y^2+y^3+z^2+z^3+\beta^5+\alpha^5+\beta^6+\alpha^6+\beta^7+\alpha^7+\beta^8+\alpha^8+ \\ & y^4+y^5+z^4+z^5+\beta^9+\alpha^9+\beta^{10}+\alpha^{10}) \end{aligned} \right] +$$

$$B \left[\begin{aligned} & c11 (\wp+\wp^1+z+\wp^2+\wp^3+\wp^4+z^1+\wp^5+\wp^6+\wp^7+z^1)+ \\ & d23 (Q+w+Q^1+w^1+t+t^1+Q^2+w^2+Q^3+w^3+ \\ & Q^4+Q^5+\wp^8+z^2+\wp^8+z^2+\wp^2+w^4+z^3+\wp^9+ \\ & \wp^{10}+\wp^{11}+z^4) \end{aligned} \right] +$$

$$C \left[\begin{aligned} & e6 (h+h^1+h^2+h^3+h^4+h^5)+ \\ & f6 (j+j^1+j^2+j^3+j^4)+ \\ & e8 (h^6+h^7+h^8+k+h^9+k^1+k^1+k^1)+ \\ & f5 (j+j^5+j^6+j^7)+ \\ & e7 (h^{10}+k^2+k^3+h^3+h^3+k^4+h^{10}) \end{aligned} \right] +$$

$$B \left[c8 (\wp^3+\wp^7+\wp^{12}+\wp^{12}+\wp^{14}+\wp^{15}+\wp^{13}+\wp^{15}) \right] +$$

$$C \left[\begin{aligned} & e6 (h^8+k+k^5+h^3+k^6+h^9)+ \\ & f12 (j+j^8+j^9+j^{10}+j^{11}+h^8+k^7+h^{10}+h^8+k^8+h^{10}+k^9) \end{aligned} \right] +$$

$$B \left[c4 (\wp^{16}+\wp^{17}+\wp^3+\wp^{12}) \right]$$

YÖRESİ
DİVRİK

KİMDEN ALINDIĞI

ALİ KIZILTUĞ

SÜRESİ: 10/8 = 48

KIRAT
(SEMAH)

DERLEYEN

İST. Rad. THM. Sb. Md.

DERLEME TARİHİ

10-3-1975

NOTAYA ALAN

NİDA TUFEKİ (7.7.1977)

10/8

A

X

X²

X³

X⁴

X⁵

X⁶

X⁷

X⁸

X⁹

X¹⁰

X¹¹

X¹²

X¹³

B

Y

Z

Z'

β

α

serbest

β'

α'

KI RAT BU DAĞ LA RI AŞ MA LI BU GÜN

DOS TU NEL LE Rİ NE ÖM RÜM ÖM RÜM

ÖM RÜ M ÖM RÜ M ÖM RÜM ÖM RÜ MÖM RÜM

DOS TU NEL LE Rİ NE DÜŞ ME Lİ BU GÜN - - - -

KIRAT
(Sahife - 2)

VA RAM DOS TE Lİ NE BİR SU AL E DEM -----

YA Rİ NEN DEV RA NIM M SOH BE TİM BU GÜN -----

YA Rİ NEN DEV RA NIM M SOH BE TİM BU GÜN

A ÇIL SIN LÂ LE LER A ÇIL SIN CÜ L LER

GÜL LE RİN DA Lİ N DA Ö M RÜ M ÖM RÜ M

ÖM RÜ M ÖM RÜ M ÖM RÜ M ÖM RÜ M

GÜL LE RİN DA LİN DA ÖT SÜN BÜ L BÜ L LER

HE LE NEN Nİ NEN Nİ DE DOST NEN Nİ NEN Nİ

NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ GÜL NEN Nİ NEN Nİ

ŞU GUR BE Tİ İ CA DE DEN ON MA SIN

KIRAT
(Sahife - 3)

AY DOĞ SU NÜS TÜ NE Ö — M RÜ — M Ö — M RÜ — M

Ö — M RÜ — M Ö — M RÜ — M ÖM RÜM ÖM RÜM ÖM RÜM

AY DOĞ SU NÜ — S TÜ NE GÜ NES DOĞ MA SIN

VUR SUN FE LE — K SİL LE Sİ Nİ KALK MA Sİ NEY

HE LE NE — N Nİ NEN Nİ NE — N Nİ DE

DUR NEN Nİ AÇ KOL LA RIN SE MA HEY LE DE Mİ DEV RA

NA DÖN SÜN GÜ LÜM NEN Nİ HEN Nİ DE NEN Nİ

HE LE NE — N Nİ DE DU REY LEN GA Hİ BÜ — L BÜL GA Hİ GÜL LER

AĞ LA DIK ÇA VE RE ME DER BEN BÜLBÜ LÜM AŞK DE SE LER

DE Mİ DEV RAN KI LAR Ö TE — R HE LE NE — N Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ

KIRAT
(Sahife - 4)

A musical score for a song titled "KIRAT" (Sahife - 4). The score is written on ten staves, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are in Turkish and are written below the notes. The score includes various musical notations such as notes, rests, and bar lines. There are also some handwritten annotations in green ink, including numbers (e.g., 9⁴, 9⁵, 8⁸, 2², 8⁸, 2², 8², W⁴, 2³, 8³, 8¹⁰, 8¹¹, 2⁴, h, h¹, h², h³, h⁴, h⁵, j, j¹, j², j³, j⁴, h⁶, h⁷, h⁸, h⁹, k¹, k¹, k¹) and symbols (e.g., 48, 48, 48, 48, 48, 48, 48, 48, 48, 48). The lyrics are: DOST DOST DOST DOST CAN YOL DAN DUR AY RI LAN LA REY LEN DUR EY LEN DUR DIN LEN DUR AÇ KOL LA RIN İ Kİ TA RA FIR GA LAN GÜ LÜM NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ CA NİM NEN Nİ DE NEN Nİ DE NEN Nİ A HÜ ZA RE LIN DEN CO ŞE DEN DİL BA R HER GE LİP GEÇ Tİ ĞİN YOL LAR AĞ LA SIN DE ME DİM Mİ FA Nİ DÜN YA GÜL DÜR ME Z A Şİ KO LAN DE Mİ DEV RAN EY LE SİN HER DEM CA NA N AŞ KI NA HÜ HÜ HÜ HÜ HÜ HÜ

KIRAT
(Sahife - 5)

GÖ NÜL GAM SI FEND Lİ DÜN YA NIN HA Lİ
 GÖS TER YOL LA
 RI MI BEK TA ŞI VE Lİ... HÜ HÜ
 FE LEK NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DOST NE N Nİ
 DE ME OİM Mİ FA Nİ DÜN YA BA KÖL MAZ
 E ĞER YOL CU
 YU SAN YOL LAR DA DUR MA FE LEK DÖN DÜY
 SE YAP TI Ğİ NA AL DAN MA KİM GÜL MÜŞ DÜN
 YA DA KAY GOL SU N FE LE

Musical notation includes various ornaments: f , j , j^6 , j^7 , j^8 , j^9 , j^{10} , j^{11} , j^{12} , j^{13} , j^{14} , j^{15} , k^2 , k^3 , k^4 , k^5 , k^6 , h^3 , h^8 , h^9 , h^{10} , h^{12} , h^{13} , h^{14} , h^{15} , h^{16} , h^{17} , h^{18} , h^{19} , h^{20} , h^{21} , h^{22} , h^{23} , h^{24} , h^{25} , h^{26} , h^{27} , h^{28} , h^{29} , h^{30} , h^{31} , h^{32} , h^{33} , h^{34} , h^{35} , h^{36} , h^{37} , h^{38} , h^{39} , h^{40} , h^{41} , h^{42} , h^{43} , h^{44} , h^{45} , h^{46} , h^{47} , h^{48} , h^{49} , h^{50} , h^{51} , h^{52} , h^{53} , h^{54} , h^{55} , h^{56} , h^{57} , h^{58} , h^{59} , h^{60} , h^{61} , h^{62} , h^{63} , h^{64} , h^{65} , h^{66} , h^{67} , h^{68} , h^{69} , h^{70} , h^{71} , h^{72} , h^{73} , h^{74} , h^{75} , h^{76} , h^{77} , h^{78} , h^{79} , h^{80} , h^{81} , h^{82} , h^{83} , h^{84} , h^{85} , h^{86} , h^{87} , h^{88} , h^{89} , h^{90} , h^{91} , h^{92} , h^{93} , h^{94} , h^{95} , h^{96} , h^{97} , h^{98} , h^{99} , h^{100} .

KIRAT
(Sahife - 6)

ĞE ÇOK YAN SIN AĞ LA SIN HEM CAN

DAN Dİ — L BA — R HE LE NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ

DOST NE — N Nİ GUR BAN NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DE

DU REY LEN EY LEN DUR DİN LEN DUR uysal

KIRAT BU DAĞLARI AŞMALI BUGÜN
DOSTUN ELLERİNE (ÖMRÜM) DÜŞMELİ BUGÜN
VARAM DOST ELİNE BİR SUAL EDEM
VARİKEN DEVRANIM, SOHBETİM, BUGÜN
NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ

ACILSIN, LÂLELER ACILSIN, GÜLLER,
GÜLLERİN DALINDA (ÖMRÜM) ÖTSÜN, BÜLBÜLLER
HELE NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ DOST NEN Nİ
NEN Nİ NEN Nİ GÜL NEN Nİ NEN Nİ

SU GURBETİ İÇAD, EDEN ONMASIN
AY DOĞSUN, ÜSTÜNE (ÖMRÜM) GÜNEŞ DOĞMASIN
VURSUN FELEK SİLESİNİ KALKMASIN
HELE NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ DUR NEN Nİ

Geçiş...

AC KOLLARIN SEMÂH, EYLE
DEM, İ DEVRANA DÖNSÜN
GÜLÜM NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ
HELE NEN Nİ DE DÜR EYLEN

GAHİ BÜLBÜL GAHİ GÜLLER
AĞLADIKÇA VEREM EDER
BEN BÜLBÜLÜM ASK DESELER
DEM, İ DEVRAN KILAR ÖTER
HELE NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ

DOST CAN YOLDAN DUR
AYRILANLAR EĞLEN DUR
EĞLEN DUR DİNLEN DUR
AC KOLLARIN İKİ TARAF IRGALAN
GÜLÜM NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ
CANIM NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ

AHÜZAR ELİNDEN ÇOŞ EDEN DİLBER
HER GELİP GEÇTİĞİN YOLLAR AĞLASIN
DEMEDİM Mİ FANİ DÜNYA GÜLDÜRMEZ
AŞIK OLAN DEMİ DEVRAN EYLESİN
HERDEM CANAN ASKINA, HU HU, ...
GÖNÜL GAMLİ FENOLİ DÜNYANIN HALİ
GÖSTER YOLLARIMI BEKTASI VELİ
FELEK NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DOST NEN Nİ
DEMEDİM Mİ FANİ DÜNYA BAKI OLMAZ

EĞER YOLCUYUSAN YOLLARDA DURMA
FELEK DÜNDÜYSE YAPTIĞINA ALDANMA
KİM GÜLMÜŞ DÜNYADA, KAYGI OLSUN FELEĞE
ÇOK YANSIN AĞLASIN HEM CANDAN DİLBER
HELE NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DOST NEN Nİ
GURBAN NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DE DÜR EYLEN
EYLEN DUR DİNLEN DUR.

SONUÇ

1) İncelenen 15 Divriği türküsünün 12'sinin (1., 3., 4., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15. türkü) karar perdesi (Durak) La dır. 1 Türkünün karar perdesi (2. Türkü) Re, 1 Türkünün karar perdesi (6. Türkü) Do, 1 Türkünün karar perdesi ise (14. Türkü) Si dir.

2) İncelenen 15 Divriği türküsünün 8'inde (1., 4., 7., 8., 9., 10., 14, 15. Türkü) güçlü perdesi Re, 6 türküde (3., 5., 6., 11., 12., 13. türkü) güçlü perdesi Mi, 1 türküde ise (2. Türkü) güçlü perdesi Sol perdesidir.

3) İncelenen 15 Divriği türküsünün 11 tanesinde (1., 2., 3., 4., 5., 9., 10., 11., 12., 13., 14. Türkü) Si b² arazısına rastlıyoruz. 9 Türküde (2., 3., 4., 8., 9., 11., 12., 14., 15. Türkü) Fa # arızasına rastlıyoruz. Mi b arızasına ise 3 türküde (2., 14., 15. Türkü) rastlıyoruz. Si b, Do # arızasına ise 2 türküde (7., 8. Türkü) rastlıyoruz.

4) İncelediğimiz 15 Divriği türküsünde rastladığımız seyir özellikleri şunlardır :

- 5 Türkü çıkıcı seyir özelliğinde; (1., 5., 6., 10, 13. Türkü).
- 5 Türkü inici çıkıcı seyir özelliğinde ; (2., 4., 6, 7., 8. Türkü).
- 5 Türkü inici seyir özelliğinde; (3., 11., 12, 14., 15. Türkü).

5) En çok kullanılan dizi :

(1., 3., 4., 5., 9., 10., 11., 12., 13, 15.) 10 türkude yukardaki diziyeye rastlanmaktadır.

6) Görülen diğer diziler :

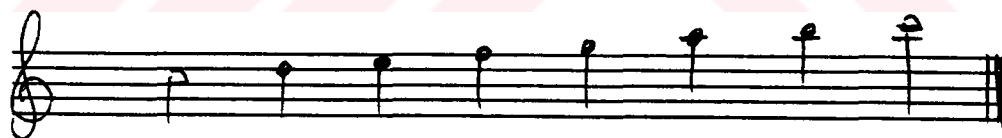
(7., 8. Türküde)

(14. Türküde)

(15 Türküde)

(6. Türküde)

7) İncelenen 15 Divriği Türküsünün 6 tanesinin (2., 9., 11., 12., 13., 14. Türkü) 4/4'lük ana usulde olduğunu görüyoruz. 2 Türkünün (1., 6. türkü) 2/4'lük usulde olduğunu görüyoruz. 10. ve 15. türkünün bazı bölümleri de 2/4'lüktür. Bir türkü (3. Türkü) 12/8'liktir. Bir türkü ise (4. Türkü) Sebaredir.

7. türküde (Osandım Senin Elinden) 19/8'lik karma usul görülmektedir. İki birleşik usulden (9+10=19) meydana geldiği ve düzümlerinin 2+2+2+3=9 +

$3+2+2+3=10$ olduğunu görmekteyiz. 10. türküde $5/8 = 3+2$ ve $5/4 = 2+3$ şeklinde usullere rastlıyoruz.

15. Türküde ise $10/8 = 2+3+2+3$ ve $9/8 = 2+3+2+2$ şeklinde usullere rastlamaktayız.

5., 7., 15. türküde ortak düzümlere $2+3+2+3=10/8$ rastlıyoruz.

8) İncelenen 15 Divriği türküsünün 4 tanesi (2., 11, 12, 15. türkü) bağlantılı 11 heceli koşma türündedir. 5 türkü ise yine 11 heceli koşma türündedir. 5 türkü ise (3., 5., 7., 8., 15. Türkü) 8 heceli Semai türündedir. 2 türküde ise (1. 14. türkü) 7 heceli bağlantılı mani ye rastlamaktayız.

9) 10. ve 15. türküde ise kişiye özel icra tarzından dolayı düzensiz mısralara rastlamaktayız.

10) Ses sahası en geniş türkü Yandım Allah (12.Türkü) türküsüdür.

Ses sahası en dar olan türküler ise şunlardır; 1. Türkü (Kara Duta Yaslandım) # Fa - Re, 6. Türkü (Açıl Mor Menevşem) Do - Sol, 10 Türkü (Osandım Senin Elinden) La - Mi, 13. Türkü (Gine Gam Yükünün) La - Mi, sesleri arasındadır.

KAYNAKLAR

AYDIN, Şahin, Divriği Yöresi Sözlü Halk Ezgilerinin İncelenmesi,
İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet
Konservatuarı, Bitirme Ödevi. 1990

Divriği Kültür Derneği Divriği Şubesi Yayınları. 1989.

ERSEVEN, İlhan Cem, Alevilerde Semah. Ekin Yayınevi 1990

GÖLPINARLI, Abdülbâki, Mevlevî Âdab ve Erkânı. İot. 1963

KUTLU, Özen, Divriği Ağzı. 1965.

Sivas İli Yakın Çevre İncelenmesi 1970.

T.R.T. Müzik Dairesi Yayınları.

Yurt Ansiklopedisi Anadolu Yayıncılık. Sivas 1983.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
TMM 116 ~ 17/3/1973

DERLEYEN
AHMET YAMACI

YÖRESİ
DİVRİĞİ

DERLEME TARİHİ
1956

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÖSTÜNSES

KARA DUTA YASLANDIM

NOTAYA ALAN
AHMET YAMACI

SÜRE

(♩ = 96)

KA RA DU TA YAS LAN DIM YAĞ MUR YAĞ DI IS LAN DIM KI NA MA YIN

AH BAP .LAR ŞE KER İ LE BES LEN DIM VAY

GEL GÜ LÜM ET
KA RA DUT O
ÇİĞ SÜT DEN KAY

(Bağlantı) { Gel gülüm etme gülüm
Mor menevşe sümbülüm
Ben senden ayrı düştüm
Sensin benim sevgülüm vay.

2
Çiğ süttten kaymak olmaz
Güzele doymak olmaz
Eğil bir yol öpeyim
Yalcuyum durmak olmaz
(Bağlantı)

3
Kara dut oyulurmu
Güzele doyulurmu
Güzel seven yığidin
Kolları yorulurmu
(Bağlantı)

YÖRESİ
SİVAS - Divrik

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSER

SÜRESİ :
96

ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ
(—AĞIR KAŞIK, HAVASI—)

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
NIDA TUFERCI

U LU TAN RI SE NI ÖV MÜS YA RAT MI S
 YAZ GE LEN DE KÖ SE BA ŞI DÖR DO LU . . . R
 YÜ CE DAĞ BA SİN DA KA RİŞ TER GÖ NÜ . . . L

 O YO YOY ————— BA SEY LE MIS
 AK SU RU YE
 AY VA DA NUS

 GÜ ZE ... L LE Rİ ... N ÜS TÜ NE GEL
 GA RA GO YU ... N YUR DO LUR GEL
 SAN DI DA NA RI ... S TER GO NUL GEL

The first line of musical notation is in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of two measures. The first measure contains a quarter note G4, an eighth note A4, a quarter note B4, and a quarter note C5. The second measure contains a quarter note D5, an eighth note E5, a quarter note F#5, and a quarter note G5. The melody is written on a five-line staff with a treble clef. Below the staff, the lyrics are written in two lines: Sı Gölü and Re mezen den.

TEL TE LET MIS DA RA MI S O YO
YU RE GI ME DER DO LU R
BUL DEN GUL DEN U SAN DI M

YÖY -----

SA LI VER MİŞ İN CE BE Lİ
BE Nİ Mİ LE MER Cİ ME Yİ
YA RIN BAH CE SİN DEN GÜ LİS

NÜS TÛ NE GEL A NA LAR SU NA LAR GEL HE LE GEL GEL
DAS LI DA YAR " - - " - " " "
TER GÜ NÜL GEL " - - " - " " "

ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ
(Sahife - 2)

- 1 -

ULU TANRI SENİ ÖVMÜŞ YARATMIŞ OY OY OY
BASEYLEMİŞ GÜZELLERİN ÜSTÜNE GEL
SIYAH ZÜLFÜN TEL TEL ETMİŞ DARAMIŞ OY OY OY
SALIVERMİŞ İNCE BELİN ÜSTÜNE GEL
Bağlantı — ANALAR SUNALAR GEL HELE GEL

- 2 -

YAZ GELENDE KÖŞE BAŞI DÖRDÖLÜR OY OY OY
AK SÜRÜYE GARA GOYUN GURDÖLÜR GEL
GÖREMEZSEM YÜREĞİME DERDÖLÜR
BENİM İLE MERCİMEĞİ DAŞLIDA YAR
Bağlantı.

- 3 -

YÜCE DAĞ BAŞINDA KARİSTER GÖNÜL OY OY OY
AYYADAN USANDIDA NAR İSTER GÖNÜL HEY
LALEDEN SÜMBÜLDEN GÜLDEN USANDIM OY OY OY
YARIN BAHÇESİNDEN GÜL İSTER GÖNÜL GEL
Bağlantı.

YÖRESİ
DİVRİK

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSES

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

SÜRE :

İPEK MENDİL DANE DANE

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

İ PE Kİ MEN DİL
DA NE DA NE YU DU LAR SER
Dİ LE Rİ GÜ NE A NA CEL LA
Lİ YU DU LAR BA ŞU CUN DA
DÖ NE DÖ NE CE LAL OY OY
A NA CE LA LI YU DU LAR
BA ŞU CUN DA DÖ NE DÖ NE

2
EVLERİNİN ÖNÜ YONCA
YONCA KALKMIŞ DAM BOYUNCA
BU YONCAYI KİM BİCECEK
CELÂL OĞLAN OLMAYINCA (CELÂL OY OY)

3
EVLERİNİN ÖNÜ KARE
SELÂM SÖYLEN CELÂL YARE
NİŞANLISIN ELLER ALMIŞ
BULUNMAZMI BUNA ÇARE (CELÂL OY OY)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 498
İNCELEME TARİHİ: 22.11.1973

YÖRESİ

SİVAS - DİVRİÇİ

KİMDEN ALINDIĞI

NURİ ÜSTÜNSES

SÜRE

DERLEYEN

M. SARISOZEN

DERLEME TARİHİ

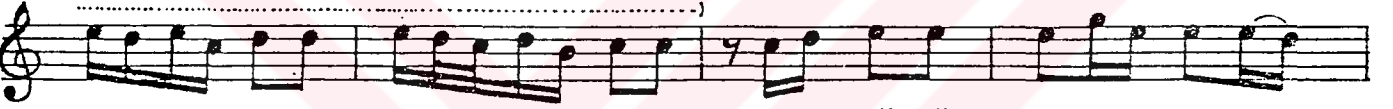
NOTAYA ALAN

M. SARISOZEN

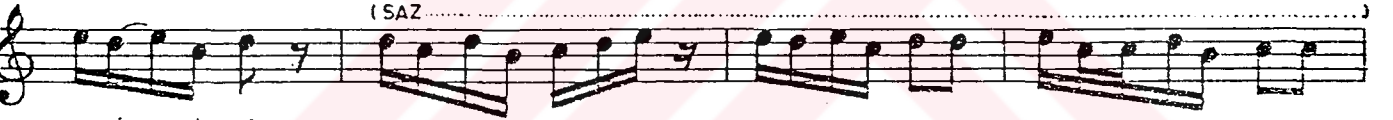
AÇIL MOR MENEVŞEM

A ÇIL MOR ME NEVŞEM BA HAR E Rİ Şİ Dİ
ÇADIR RAL MIŞ NE RE LER DEN GE Lİ Rİ SİN
A ÇIL MIŞ ME NEV ŞEM NE GÜ ZE LO LU MUŞ

LÂ LE SÜN BÜL NER Gİ Sİ REY HAN
BE NİM SA NA YANDI — ÇI MI
LA LE Sİ SÜN BÜLÜ HEP Bİ

YETİ Şİ Dİ
BİLİ Rİ SİN
ZEKAL — MIŞ

BE NİM KISME Tİ ME AK ZAM BA KI DÜŞÜ DÜ ME NEV ŞEM OY
ÇOK DA SÜRMEZ BE NİM Gİ Bİ O LU — RU SUN
SE Nİ SE VEN GÖZ LE RUY KU YA DAL — MIŞ

BİR DA NE MEY HAY Dİ DE HAY Dİ
..

- 1 -
AÇIL MOR MENEVŞEM BAHAR ERİŞDİ
LÂLE SÜMBÜL NERGİS REYHAN YETİŞTİ
BENİM KISMETİME AK ZAMBAK DÜŞTÜ
MENEVŞEM OY BİR TANEM EY HAYDİDE HAYDİ

- 2 -
ÇADIR ALMIŞ NERELERDEN GELİRSİN
BENİM SANA YANDIĞIMI BİLİRSİN
ÇOKTA SÜRMEZ BENİM GİBİ OLURSUN
MENEVŞEM OY BİR TANEM EY HAYDİDE HAYDİ

- 3 -
AÇILMIŞ MENEVŞEM NE GÜZEL OLMUŞ
LÂLESİ SÜMBÜLÜ HEP BİZE KALMIŞ
SENİ SEVEN GÖZLER UYKUYA DALMIŞ
MENEVŞEM OY BİR TANEM EY HAYDİDE HAYDİ

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM 246- 8/ 6 / 1973

YÖRESİ
SİVAS-DİVRİĞİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSES

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

İZZETİ ÇAĞIRIN

SÜRE

(Saz....)

İZZETİ ÇAĞIRIN EY KALBİ ME Rİ ME Rİ
E LİN DE NA ME Sİ E Yİ LE YÂR EZ BE Rİ A MA NA
MA NAM MAN EY YA VU Rİ YAV Rİ YAV Rİ
KUM RALSAÇLI E LÂ GÖZ LÜ BİR Dİ Lİ BE Rİ
YIK TIN A TAM E VİN Vİ RAN EY LE DİN A
MA NA MA NAM MAN EY YA VU Rİ YAV Rİ YAV Rİ

(2)

Kan ağılar gözlerim göreyim diye
Domurcak gözlerin dereyim diye
Bir de mah cemâlin göreyim diye
Kaldı baka baka hasret gözlerim

Bağlantı (Amman amman)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2281
İNCELEME TARİHİ :

DERLEYEN
NİDA TÜFEKÇİ

YÖRESİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
DİVRİKLİ MAHMUT ERDAL

NOTAYA ALAN
NİDA TÜFEKÇİ

SÜRESİ :

OSANDIM SENİN ELİNDEN

2/9 8

O SAN DIM SE Nİ NE LİN DE NO YO Y
AŞ KI LE KEN Dİ NO GER SİN O YO Y
YA NAR SIN YAR Dİ YE Dİ YE O YO Y

DE Lİ GÖ NÜL AB DAL GÖ NÜ L
DÖ NER BAĞ RI Nİ DÖ GER SİN
Nİ YE DE Lİ GÖ NÜL Nİ YE

Gİ DE MEM GUR BE TE Lİ N DEN ZA LİM
SEN Kİ Mİ GÖR SEN SE VE R SİN ZA LİM
NE LE RET DİN FER HA Dİ YE ZA LİM

DE Lİ GÖ NÜL AB DAL GÖ NÜL VAY

uyso

-1-

OSANDIM SENİN ELİNDEN
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL
GİDEMEM GURBET ELİNDEN
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL.

-2-

AŞK İLE KENDİN ÖĞERSİN
DÖNER BAĞRINI DÖĞERSİN
SEN KİMİ GÖRSEN SEVERSİN
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL.

-3-

YANARSIN YAR DİYE DİYE
NİYE DELİ GÖNÜL NİYE
NELER ETTİN FERHADİ YE
DELİ GÖNÜL ABDAL GÖNÜL.

YÖRESİ
DİVRİK

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSER

NOTAYA ALAN
M. SARI SÖZEN

SÜRESİ: ♩♩=44

KATI HAVADAN UÇARSIN

♩♩

KA TI HA VA DA NU CAR SIN DE NE YE
YU CE DA LAR YU CE O LUR DE
ÖR DE Çİ AY LAR LAR GÖL DE

A ÇA_M NA_Y DA NA NA_Y Kİ BAR NA NA_Y NA_Y
- - - - - (ÇAP KIN) 4 - - - - -

NA NA NA_Y EN Dİ RE YİM GÜ NÜ L SE Nİ DE NE YE
- - - - - GÜN DÜZ GE CER GE CE O LUR - - - - -
- - - - - SA Hİ Nİ BES LER LE R KOL DA - - - - -

A ÇAM NA YI NA NA NA YI Kİ BAR NA NA_Y NA_Y NA
- - - - - (ÇAP KIN) - - - - -

NA NA YI BU DAK BU DAK GÜL DA LI NA DE NE YE
- - - - - BU AY RI LİK Nİ CE O LUR - - - - -
- - - - - BE ZİR CAN GEC Tİ Çİ YER BE - - - - -

A ÇA_M NA_Y DA NA NA_Y Kİ BAR NA NA_Y NA_Y DA
- - - - - (ÇAP KIN) - - - - -

KATI HAYADAN UÇARSIN
(Sahife - 2)

NA NA_Y KON DU RA YIM GÖ NÜ L SE Nİ
.. .. A VI RA YIM
.. .. ÇIN LA TA YIM

DE NE YE A ÇA_M NA_Y NA NA NA_Y Kİ BAR
.. (ÇA_P KIN)

NA NA_Y NA_Y NA NA NA_Y uysal
..

— 1 —

KATI HAYADAN UÇARSIN
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay
ENDİREYİM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay
BUDAKBUDAK GÜL DALINA
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay
KONDURAYIM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Kibar nanayı nay nanay

— 2 —

YÜCE DAĞLAR YÜCE OLUR
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay
GÜNDÜZ GEÇER GECE OLUR
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay
BU AYRILIK NİCE OLUR
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay
AYIRAYIM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay

— 3 —

ÖRDEĞİ AVLARLAR GÖLDE
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay
ŞAHİNİ BESLERLER KOLDA
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay
BEZİRGAN GEÇTİĞİ YERDE
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay
ÇINIATAYIM GÖNÜL SENİ
De neye ağam nayda nanay
Çapkın nanayı nay nanay

YÖRESİ
DIVRIK

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNES

DUMLUCANIN BAYIRINA

NOTAYA ALAN
M. SARISOZEN

SÜRE

(SAZ.)

DUMLU CA NI ——— N BAYI RI NA
SA NA YANDI ——— M ALLI GE LİN
EV LE Rİ Nİ ——— N ARDIN DA YIM

(SAZ.)

KERVAN KON MU ——— Ş ÇA YI RI NA VAY
AĞ GER DA NI BENLİ GE LİN VAY
GÜ ZEL LE RİN YURDUN DA YIM VAY

(SAZ.)

A NAN BA BA ——— N HAYI RI NA
Ö LÜR SEMKA ——— N LI M O L U R S U N
BİRGÜ ZE Lİ ——— N DERDİNDEYİM

(SAZ.)

SA NA YAN DI ——— M AL LI GE LİN VAY
KIY MA BA NA TEL Lİ GE LİN VAY
DER DİN DE NO ——— L DUM Dİ VA NE VAY

- 1 -
DUMLUCANIN BAYIRINA
KERVAN KONMUŞ ÇAYIRINA VAY
ANAN BABAN HAYIRINA
SANA YANDIM ALLI GELİN VAY

- 2 -
SANA YANDIM ALLI GELİN
AĞ GERDANI BENLİ GELİN VAY
OLURSEM KANLIM OLURSUN
KIYMA BANA TELLİ GELİN VAY

- 3 -
EVLERİNİN ARDINDAYIM
GÜZELLERİN YURDUNDAYIM VAY
BİR GÜZELİN DEROİNDAYIM
DERDİNDEN OLDUM DİVANE VAY

YÖRESİ
SİVAS-DİVRİĞİ

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSİZ
SÜRESİ :

BENİ GÖRÜP YÜZÜN ÖTE DÖNDERME

NOTAYA ALAN

BE Nİ GÖ RÜP YÜ ZÜ _ N Ö TE DÖ _ N

DE _ R ME Yİ NE BE NİM GÖ _ N LÜM YAV RUM

SEN DE DİR SEN DE SEN DE DİR SEN DE

Yİ KIP Hİ LA _ L KA ŞIN DA YAV RUM YE RE İN DİR ME

Yİ NE SE NİN - AŞ KIN YAV RUM CAN DA DİR CAN DA

uygul

— 1 —

BENİ GÖRÜP YÜZÜN ÖTE DÖNDERME
YİNE BENİM GÖNLÜM SENDE DİR SENDE
Yİ KIP HİLÂL KAŞINDA YAVRUM YERE İNDİRME
YİNE SENİN AŞKIN YAVRUM CANDADIR CANDA

— 2 —

ŞERBET SENİN DUDAĞINDA DİLİNDE
ARZUMAN'IM KALDI İNCE BELİNDE
SEN BİR GÜZELSİN Kİ TÜRKMEN ELİNDE
GÜNAH BEN DE DEĞİL SENDE DİR SENDE

— 3 —

SENSİZ ÇIKIP ŞU YAYLAYI YAYLAYAMAM
SİRRİN AÇIP YADELLERE SÖYLEYEMEM
ÇOK GÜNAH İŞLEDİM İNKAR EYLEMEM
GÜNAH BENDE DEĞİL SENDE DİR SENDE .

YÖRESİ

SİVAS-DİVRİĞİ

KİMDEN ALINDIĞI

ALİ KIZILTUĞ

MURSAL'DAN ÇIKTIM
HEKME'YE DOĞRU
(BARABAR)

DERLEYEN
TRT DERLEMELERİNDEN

DERLEME TARİHİ
22 . 11 . 1975

NOTAYA ALAN
ÖMER ŞAN

MUR SA_L DAN ÇIK DIM HEK ME YE DOĞ

RU_ U_ BİR GE LİN YA_V RU MA ÇAĞ RI Yİ

NE.N Nİ_ NE.N Nİ_ NE.N Nİ_ NE.N Nİ_ NE_N

DE Dİ_M BA CIM

MURSAL'DAN ÇIKTIM HEKME'YE DOĞRU

(SAYFA - 2)

NE RE Lİ SİN DE Dİ GAR DAŞ MU R SA...L LI YOL DAŞ

O LA...M MI ŞU YO...L LA...R DA BA... RA... BAYR

BA RA BAR BARA BAR BA RA BAR BA RA BA RI

BA RA BA RI BA RA BAR

M.ÖZBULAK

BARABAR
(SAYFA - 3)

MURSAL'DAN ÇIKTIM HEKME'YE DOĞRU
BİR GELİN YAVRUMA ÇAĞIRIYI NENİN NENİN NENİN
DEDİM BACIM NERELİSİN DEDİ MURSAL'LI
YOLDAŞ OLAM ŞU YOLLARDA BARABAR

BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

GELİN DEDİ BU YONCALIK GAYRİ ÇAMIRLIK
BİR AHD EYLEDİMKİ GARDAŞ OF OF O DA ÖMÜRLÜK
ALİ'Mİ SALMIYI ZALİM AYRILIK
MEKTUP YAZAK ŞU YOLLARDA BARABAR

BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

OĞLAN DEDİ TANIMAM Kİ YAZAYIM
GOYVER BACIM ŞU DAĞLARI GEZEYİM
EVLİYİSEN SENNEN NASIL GİDEYİM
BEN AYRILDIM GARŞI YOLDAN BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

GELİN DEDİ ŞU GEDİĞİ SAVUŞTUR
GORKİYİM ALLAH ALİ NERDEYSE BANA KAVUŞTUR
GARDAŞ ORUYACA BENİ YOLLA BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

OĞLAN DEDİ Kİ BEN ÖLEM BACIM
EKİN DEĞMİŞ KEÇEYE DÖNMÜŞ SAÇI
İŞTE BEN ALİ'YİM CANIMIN İÇİ
YOL ÜSTÜNDE AĞLADILARKİ BARABAR
BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR BARABAR

MURSAL : DİVRİĞİ YE BAĞLI BİR KÖY
HEKME : MURSAL KÖYÜ YAKININDA BİR YERLEŞİM YERİ

YÖRESİ
DİVRİK .An kazar Köyü
KİMDEN ALINDIĞI
BEKİR TEKTAŞ
SÜRESİ : ♩ = 48

KAHPE FELEK SANA NETDİM NEYLEDİM

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
OSMAN ÖZDENKÇİ

KAH PE FE LEK SA NA NET DİM NEY LE DİM
BEN KEM LİK GÖR ME DİM HÜS NÜ A LA DAN
ŞU DAĞ LA RIN AR KA Sİ Nİ Bİ Lİ RİM

AT TIN GUR BE TE LE PA RE LE Rİ Mİ
GÖZ LE RİM MEK TU BUN GEL SİN Şİ LA DAN
F LA HÖL MAM BEN BU DERT TEN O LU RİM

A KI BE Tİ BE Nİ Sİ LAM DA NET TİN
Ö LÜ RİM KUR TUL MAM BEN BU YA RA DAN
VA DEM YE TER ÇÖL GUR BET TE KA Lİ RİM

KES TİN MÜM KÜ NÜ MÜ ÇA RE LE Rİ Mİ A MA NA MAN
DOST O LAN BAĞ LA SİN YA RE LE Rİ Mİ " " " "
Yİ NE BEN SA RA YIM YA RE LE Rİ Mİ " " " "

DAĞ LA — R DU MAN GEÇ Tİ ZA MAN BEN VA PA MAM
" " " " " " " " " " " "

KES TİN MÜM KÜ NÜ MÜ ÇA RE LE Rİ Mİ A MA NA MAN
DOST O LAN BAĞ LA SİN YA RE LE Rİ Mİ " " " "
Yİ NE BEN SA RA YIM YA RE LE Rİ Mİ " " " "

DAĞ LA — R DU MAN HA Lİ — M YA MAN
" " " " " " " " " " " "

KAHPE FELEK SANA NETTİM NEYLEDİM

ATTIN GURBETE LE PARELERİMİ
AKİBETİ BENİ SİLİMDEN ETTİN

KESTİN MÜMKÜNÜMÜ ÇARELERİMİ

Bağlantı: AMAN AMAN DAĞLAR DUMAN GEÇTİ ZAMAN BEN VARAMAM
AMAN AMAN DAĞLAR DUMAN HALİM YAMAN

BEN KEMLİK GÖRMEDİM HÜSNÜ ALADAN
GÖZLERİM MEKTUBUN GELSİN SİLADAN
ÖLÜRÜM KURTULAMAM BEN BU YARADAN
DOST OLAN BAĞLASIN YARELERİMİ
Bağlantı.

ŞU DAĞLARIN ARKASINI BİLİRİM
İFLAH OLMAM BEN BU DERTTEN ÖLÜRÜM
VADEM YETER ÇÖL GURBETTE KALIRIM
YİNE BEN SARAYIM YARELERİMİ
Bağlantı.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA No: 1135
İNCELEME TARİHİ : 13_11_1975

DERLEYEN
M. SARISÖZEN

YÖRESİ
DİVRİK

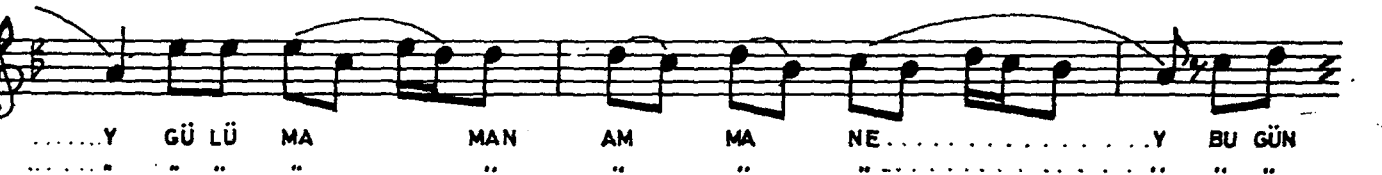
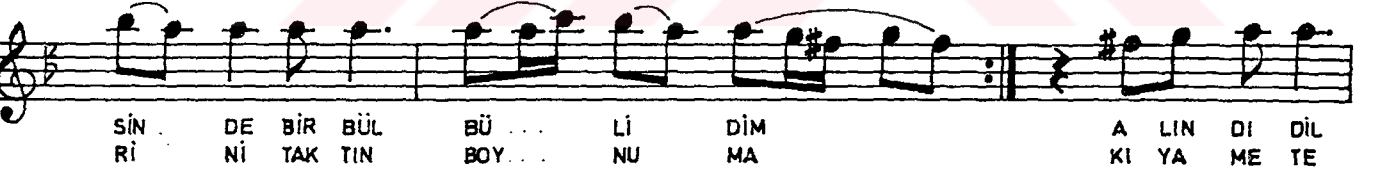
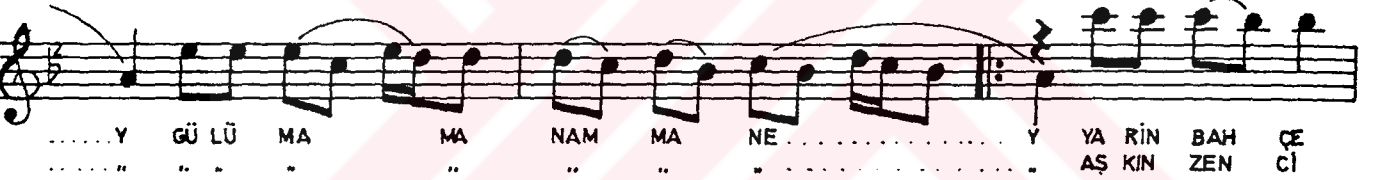
KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNES

SÜRESİ:

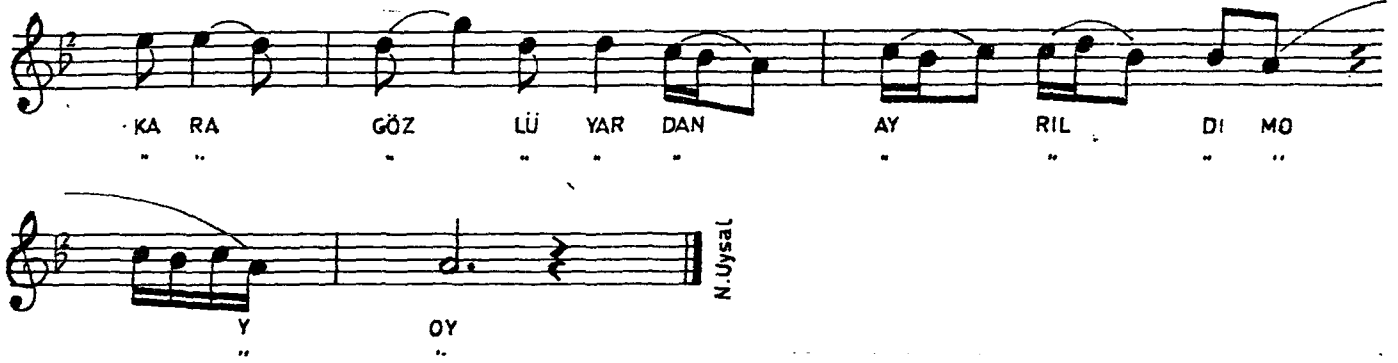
YANDIM ALLAH

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
M. SARISÖZEN

YANDIM ALLAH
(Sahife-2)

—1—

YANDIM ALLAH YANDIM YATAMIYORUM,
GENÇLİK ELDEN GİTTİ TUTAMIYORUM, VAH, VAH,
YARIN BAHÇESİNDE BİR BÜLBÜL İDİM.
ALINDI DİLLERİM ÖTEMIYORUM, VAH, VAH,
AMAN AMAN AMANEY.
Bağlantı — GÜLÜM AMAN AMANEY.
BUGÜN KARA GÖZLÜ YARDAN,
AYRILDIM OY OY.

—2—

YÜCE DAĞ BAŞINDA KAR YİYEYİMMİ,
YAR SENİN DERİNDEN ERİYEYİMMİ, VAH, VAH,
AŞKIN ZENCİRİNİ TAKTIN BOYNUMA,
KIYAMETE KADAR SÜRÜYEYİMMİ VAH VAH.
Bağlantı.....

YÖRESİ
DİVRİK

KİMDEN ALINDIĞI
NURİ ÜSTÜNSER

SÜRE

DERE GEÇİT VERMEZSE

DERLEYEN
MUZAFFER SARISÖZEN

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
MUZAFFER SARISÖZEN

DE RE GE ÇİT VER MEZ SE AT LA RİM TAŞ TAN TA ŞA EL Pİ Rİ YEL PİR FİS

TA NİN YİR TA RİM BAŞ TAN BA ŞA OY NE RE YE NE RE YE

KOYUN İN Dİ DE RE YE U ZA Kİ TA NE LET ME YAR DÖNGE Rİ YE

GE Rİ YE U ZAKI TA NE LET ME YAR GELBE Rİ YE BE Rİ YE

2
DERENİN OYLUMUNA
KUŞ KONAR YAYLIMINA
GÖRÜŞELİM NAZLI YAR
GELDİK YOL AYRIMINA
BAĞLANTI

3
ŞU DERE BUZ BAĞLADI
DİBİ NERGİZ BAĞLADI
BENİ BİR GELİN VURDU
YARAMI KIZ BAĞLADI
BAĞLANTI

İNCELEME TARİHİ : 26 - 9 - 1977

KİMDEN ALINDIĞI

ALİ KIZILTUĞ

SÜRESİ: = 48

İST. Rad. THM. Şb. Md.

10-3-1975

NİDA TÜFEKÇİ (7.7.1977)

(SEMAH)

SÜRESİ: 48

10
8

KI RAT BU DAĞ LA RI AŞ MA LI BU GÜN

DÖS TU NEL LE Rİ NE ÖM RÜM ÖM RÜM

ÖM RÜ M ÖM RÜ M ÖM RÜ MÖM RÜM

DÖS TU NEL LE Rİ NE DÜS ME Lİ BU GÜN

KIRAT TARI
(Sahife - 2)

VA RAM DOS TE Lİ NE BİR SU AL E DEM

YA Rİ NEN DEV RA NİM M SOH BE TİM BU GÜN

YA Rİ NEN DEV RA NİM M SOH BE TİM BU GÜN

A ÇIL SIN LÂ LE LER A ÇIL SIN GÜ L LER

GÜL LE RİN DA Lİ N DA Ö M RÜ M ÖM RÜ M

ÖM RÜ M ÖM RÜ M ÖM RÜ M ÖM RÜ M

GÜL LE RİN DA LİN DA ÖT SÜN BÜ L BÜ LER

HE LE NEN Nİ NEN Nİ DE DOST NEN Nİ NEN Nİ

NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ GÜL NEN Nİ NEN Nİ

ŞU GUR BE Tİ CA DE DEN ON MA SIN

KIRAT
(Sahlfe - 3)

A musical score for a song titled "KIRAT (Sahlfe - 3)". The score is written on ten staves of music, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes. The music features various melodic lines, including eighth and sixteenth notes, and rests. A tempo marking of "♩ = 76" is present on the fifth staff. The lyrics are in a mix of Turkish and Persian/Urdu script. The score is divided into sections by bar lines and repeat signs. A large, faint watermark "KIRAT" is visible across the middle of the page.

AY DOĞ SU NÜS TŪ NE Ö — M RŪ — M Ö — M RŪ — M

Ö — M RŪ — M Ö — M RŪ — M ÖM RŪM ÖM RŪM ÖM RŪM

AY DOĞ SU NŪ — S TŪ NE GŪ NES DOĞ MA — SIN

VUR SUN FE LE — K SİL — LE Sİ Nİ KALK MA Sİ NEY

♩ = 76

HE LE NE — N Nİ NEN Nİ NE — N Nİ DE

DUR NEN Nİ AÇ KOL LA RIN SE MA HEY LE DE Mİ DEV RA

NA DÖN SŪN GŪ LŪM NEN Nİ NEN Nİ DE NEN N

HE LE NE — N Nİ DE DU REY LEN GA Hİ BŪ — L BŪL GA Hİ GŪL LER

AĞ LA DIK ÇA YE RE ME DER BEN BŪLŪ LŪM AŞK DE SE LER

DE Mİ DEV RAN KI LAR Ö TE — R HE LE NE — N Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ

KIRAT
(Sahife - 4)

The musical score is written on ten staves in a single system. The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 7/8. The lyrics are in Turkish and are written below the notes. The score includes various musical notations such as eighth notes, quarter notes, and rests. A large, faint watermark is visible across the center of the page.

DOST DOST DOST DOST CAN YOL DAN DUR AY RI LAN LA REY LEN DUR

EY LEN DUR DİN LEN DUR AÇ KOL LA RIN İ Kİ TA RA

FIR CA LAN GÜ LÜM NEN Nİ NEN Nİ DE NEN Nİ CA NİM NEN Nİ DE

NEN Nİ DE NEN Nİ A HÜ ZA RE LİN DEN ÇO ŞE

DEN DİL BA R HER GE LİP GEÇ Tİ ĞİN YOL LAR

AĞ LA SİN DE ME DİM Mİ FA Nİ DÜN YA

GÜL DÜR ME

A Şİ KO LAN DE Mİ DEV RAN

EY LE SİN HER DEM CA NA N AŞ Kİ NA

HÜ HÜ HÜ HÜ HÜ HÜ

KIRAT
(Sahife - 5)

The musical score is written on ten staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The lyrics are: GÖ NÜL GAM Sİ Lİ FEND Lİ DÜN YA NİN HA Lİ. The second staff continues the melody with the lyrics: GÖS TER YOL LA. The third staff has the lyrics: RI MI BEK TA ŞI VE Lİ... HÜ HÜ. The fourth staff includes a tempo marking of a quarter note equal to 76 (♩ = 76) and the lyrics: FE LEK NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DOST NE N Nİ. The fifth staff has a time signature change to 7/4 and the lyrics: DE ME DİM Mİ FÂ Nİ DÜN YA BA KÖL MAZ. The sixth staff has a time signature change to 9/8 and a tempo marking of a quarter note equal to 48 (♩ = 48), with the lyrics: E ĞER YOL CU. The seventh staff has the lyrics: YU SAN YOL LAR DA DUR MA FE LEK DÖN DÜY. The eighth staff has the lyrics: SE YAP TI Ğİ NA AL DAN MA KİM GÜL MÜŞ DÜN. The ninth staff has the lyrics: YA DA KAY GOL SU N FE LE. The score includes various musical notations such as notes, rests, beams, and slurs.

GÖ NÜL GAM Sİ Lİ FEND Lİ DÜN YA NİN HA Lİ

GÖS TER YOL LA

RI MI BEK TA ŞI VE Lİ... HÜ HÜ

FE LEK NEN Nİ NEN Nİ NEN Nİ DOST NE N Nİ

DE ME DİM Mİ FÂ Nİ DÜN YA BA KÖL MAZ

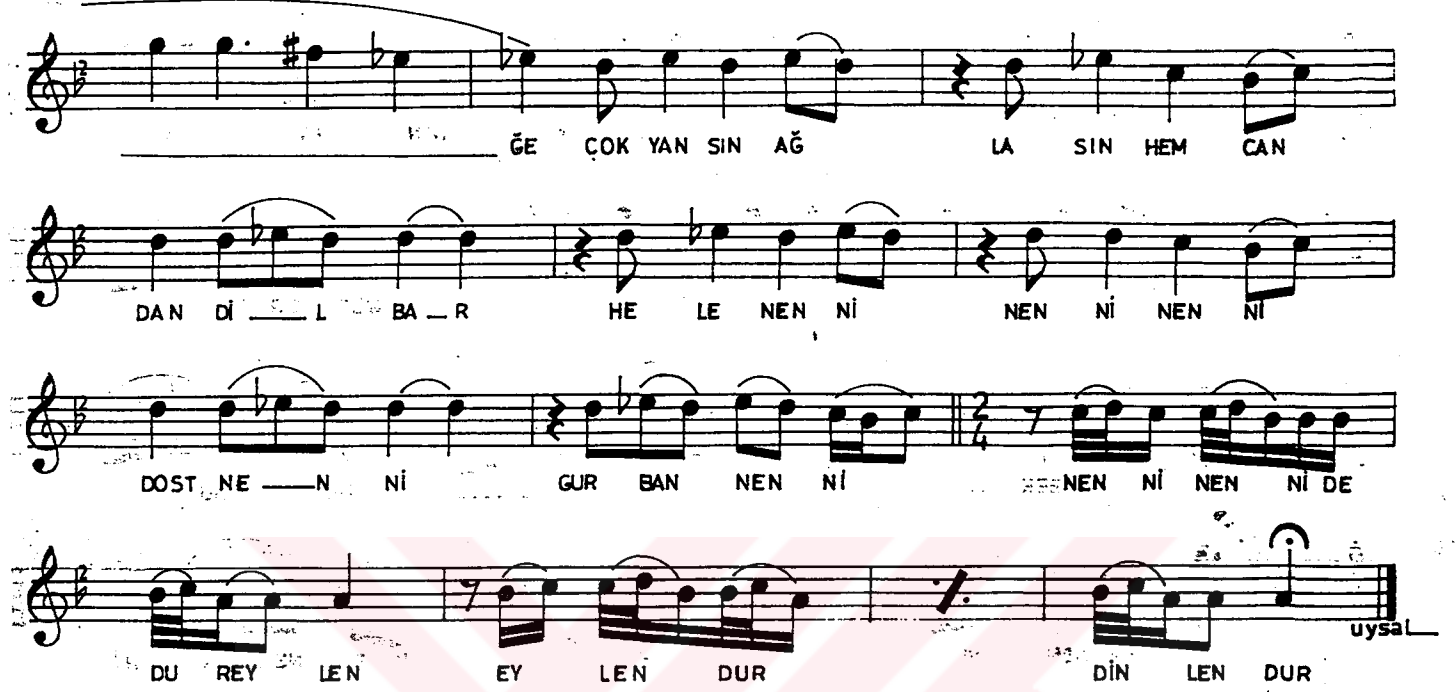
E ĞER YOL CU

YU SAN YOL LAR DA DUR MA FE LEK DÖN DÜY

SE YAP TI Ğİ NA AL DAN MA KİM GÜL MÜŞ DÜN

YA DA KAY GOL SU N FE LE

KIRAT
(Sahife - 6)

KIRAT BU DAGLARI ASMALI BUGÜN
DOSTUN ELLERINE (ÖMRÜM) DÜŞMEÜ BUGÜN
VARAM DOST ELİNE BİR SUAL EDEM
YARINEN DEVRANIM SOHBETİM BUGÜN
NENNI NENNI NENNI GÜL NENNI NENNI

ACILSIN LALELER ACILSIN GÜLLER
GÜLLERİN DALINDA (ÖMRÜM) ÖTSÜN BÜLBÜLLER
HELE NENNI NENNI DE NENNI DOST NENNI
NENNI NENNI NENNI GÜL NENNI NENNI

SU GURBETİ İCAD EDEN QNMAŞIN
AY DOĞSUN ÜSTÜNE (ÖMRÜM) GÜNEŞ DOĞMASIN
YURSUN FELEK SİLLESİNİ KALKMASIN
Geçiş... HELE NENNI NENNI DE NENNI DUR NENNI

AC KOLLARIN SEMÂH EYLE
DEMİ DEVRANA DÖNSÜN
GÜLÜM NENNI NENNI DE NENNI
HELE NENNI DE DUR EYLEN

GÂHİ BÜLBÜL GÂHİ GÜLLER
AĞLADIKÇA VEREM EDER
BEN BÜLBÜLÜM ASK DESELER
DEMİ DEVRAN KILAR ÖTER
HELE NENNI NENNI DE NENNI

DOST CAN YOLDAN DUR
AYRILANLAR EĞLEN DUR
EĞLEN DUR DİNLEN DUR
AC KOLLARIN İKİ TARAF IRGALA
GÜLÜM NENNI NENNI DE NENNI
CANIM NENNI NENNI DE NENNI

AHÜZAR ELİNDEN COŞ EDEN DİLBER
HER GELİP GEÇTİĞİN YOLLAR AĞLASIN
DEMEDİMİ FANI DÜNYA GÜLDÜRMEZ
AŞIK OLAN DEMİ DEVRAN EYLESİN
HERDEM CANAN ASKINA HÜ HÜ
GÖNÜL GAMLI FENDLİ DÜNYANIN HALİ
GÖSTER YOLLARIMI BEKTAŞI VELİ
FELEK NENNI NENNI NENNI DOST NENNI
DEMEDİMİ FANI DÜNYA BAKİ OLMAZ

EĞER YOLCUYUSAN YOLLARDA DURMA
FELEK DÖNDÜYSE YAPTIĞINA ALDANMA
KİM GÜLMÜŞ DÜNYADA KAYGI OLSUN FELEĞE
ÇOK YANSIN AĞLASIN HEM CANDAN DİLBER
HELE NENNI NENNI NENNI DOST NENNI
GURBAN NENNI NENNI NENNI DE DUR EYLEN
EYLEN DUR DİNLEN DUR

YÖRESİ = DİVRİĞİ

K. ALINDIĞI = ALİ KIZILTUĞ

SÜRE = ♩ = 120

DERLEYEN VE NOTAYA

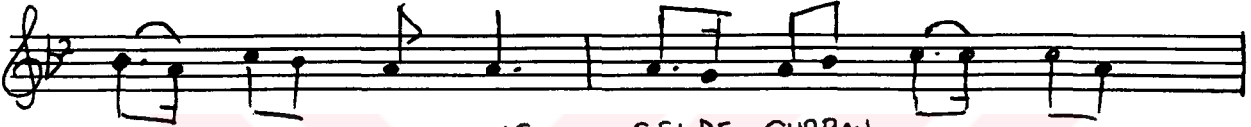
ALAN

CENGİZ ÖZKAN

GEL DE GURBAN OLMA BÖYLESİ YARE

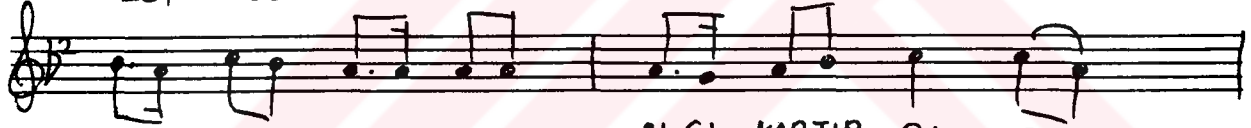
BENİ YOLCU E DİPTE

GEN DİAĞ LA MIŞ GELDE GURBAN OL MADA

BÖY LESİ YA RA

ALCI KARTIP GA RA

LAR DANBAĞ LA MIŞ GEL GEL

GELDE GURBAN OL MADA BÖY LESİ YA RA

ALCI KARTIP GA RA LAR DANBAĞ LA MIŞ

GELDE GURBAN OL MADA BÖY LESİ YA RA

1

BENİ YOLCU EDİP DE GENDİ AĞLAMIŞ
GEL DE GURBAN OLMA DA BÖYLESİ YARE
AL ÇIKARTIP GARALARDAN BAĞLAMIŞ
GEL DE GURBAN OLMA DA BÖYLESİ YARE

2

GOMŞULAR TOPLANIP DA YANINA GELMİŞ
BİZ BURADAYIH DEYİ DE TESELLİ VERMİŞ
YÜZ SENE DÖNMEŞİN DE BEKLERİM DEMİŞ
GEL DE GURBAN OLMA DA BÖYLESİ YARE

3

ELLERİ GOYNUNDA YAR DIŞA ÇIKMAMIŞ
HAVA NASIL DEYİDE DÖNÜP BAKMAMIŞ
BAYRAMDA ELİNE DE GİNA YAKMAMIŞ
GEL DE GURBAN OLMA DA BÖYLESİ YARE

4

GOLTUĞUNA ÇEKMİŞ DE YAVRULARINI
BİR GÜN ARATMAMIŞ DA BABALARINI
DÜŞÜNMEŞİN DEMİŞ ALİ HEÇ BURALARNI
GEL DE GURBAN OLMA DA BÖYLESİ YARE

5

AC GEZERİM YİNE DE YELE BİLDİRMEM
YİĞİDİMİN ALNINA DA GARA SÜRDÜRMEM
(DÜŞMANLARI YİĞİDİME GÜLDÜRMEM)
KIZILTUĞ'N ALNINA DA GARA SÜRDÜRMEM
(DEMİŞ DEMİŞ) GEL DE GURBAN OLMA DA BÖYLESİ YARE

YÖRESİ = SİVAS - DİVRİĞİ
K. AL = MAHİMUT ERDAL

DERLEYEN
MAHİMUT ERDAL

GİNE DERTLİ DERTLİ
(SEMÂH)

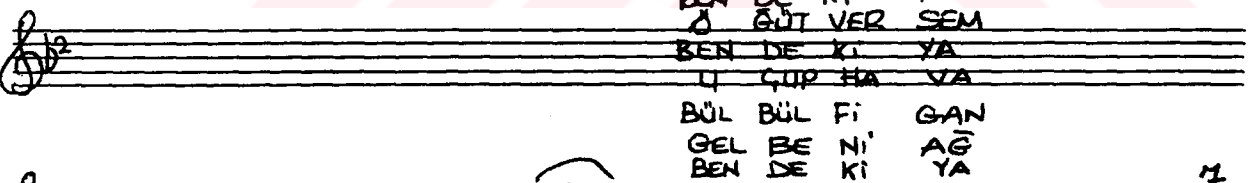
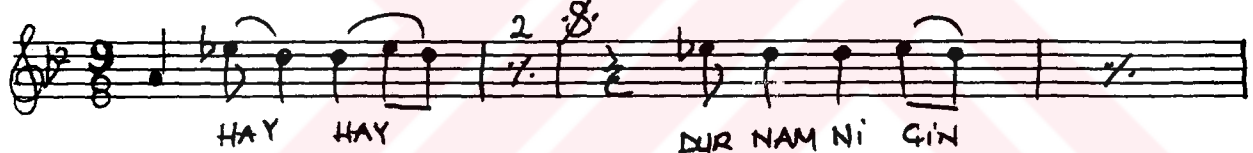
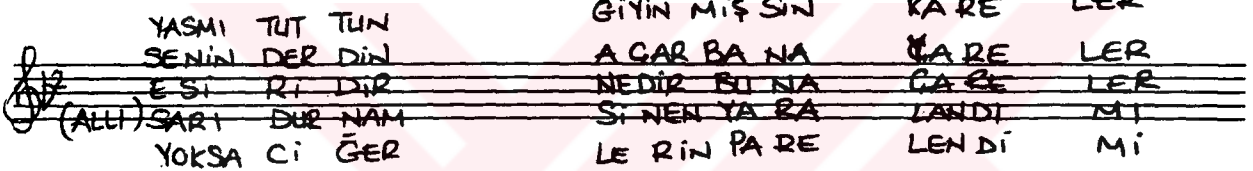
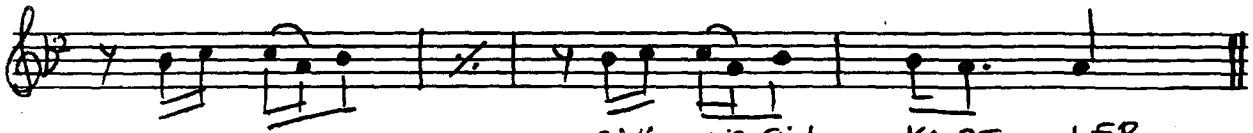

I.T.Ü. TÜRK MÜSİKİSİ DEVLET
KONSERVATUARİ

GİNE DERTLİ DERTLİ
(SEMÂH)
2

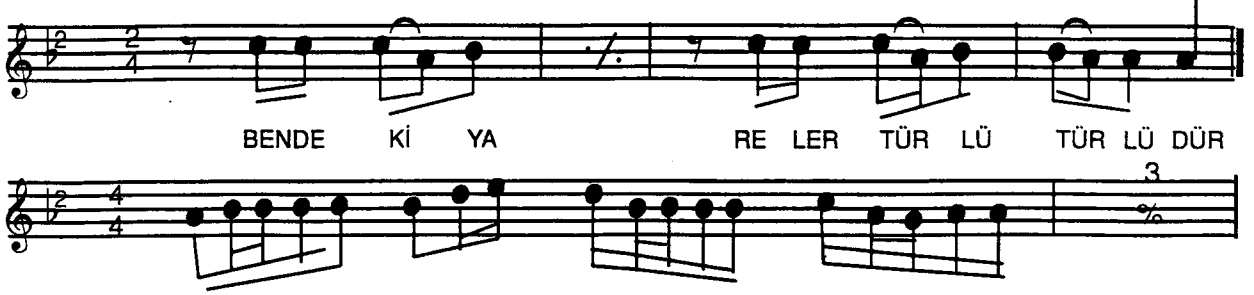
KÜS KÜN MÜ SÜN NE DE Dİ LER
ÜZ DÜ LER SARIDA DUR NAM
AL LI DA DUR NAM SİNENDE YA RE
LEN Dİ Mİ YOK SA Cİ GER
LE RİN PARE LEN Dİ Mİ
(HIZLI) HAY HAY BA HAR SE Lİ
Gİ Bİ A KIP ÇAĞ LA MA DERTLİ Ö TUP
YÜ RE Gİ Mİ DAĞ LA MA ÜSTA Dİ Nİ
BUL DU RA YIM AĞ LA MA SARIDA DUR NAM
ALLI DA DUR NAM
Sİ NEN YA RA LAN Dİ Mİ YOK SA Cİ GER

GİNE DERTLİ DERTLİ
(SEMAH)
3

GİNE DERTLİ DERTLİ (SEMAH)

4

AB DAL PİR SUL TA NIM HEY HEY BEN DE BÖY LE YİM (Saz...)
E MİR HAK TAN GEL Dİ HEY HEY Kİ ME NEY LE YİM
DER DİM ÇOK TUR HAN Gİ Sİ Nİ SÖY LE YİM
BEN DE Kİ YA RE LER HEY HEY TÜR LÜ TÜR LÜ DÜR

ÖZGEÇMİŞ

1967 yılında Sivas'ın Divriği ilçesi Yozyatağı köyüne bağlı Gölağıl mezrasında doğdu. İlk ve orta tahsilini İstanbul'un değişik semt okullarında tamamladıktan sonra, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet konservatuarı, Çalgı Eğitimi Bölümü'nü kazarak müzik hayatına başladı. 1991 yılında buradan mezun olarak İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Müziği Sanat Dalı imtihanını kazanarak Yüksek Lisans eğitimine başladı.

Geçen zaman içinde T.R.T. İstanbul Radyosu'nun 1989 yılında açmış olduğu istisna akti ile kçalışma sınavının kazanarak, İstanbul Radyosu'nda bağlama sanatçısı oldu. İstanbul Ünivresitesi'ne bağlı Kadıköy İcra Heyeti'nde de görev yaptı. İstanbul'da bulunan bir çok Halk Eğitim Merkezi'nde usta öğreticilik yaptı. Öğrenciliği süresince okulunda yer alan konser ve sosyal faaliyetlere bağlama çalarak eşlik etti. Halen T.R.T. İstanbul Radyosu'nda saz sanatçısı olarak görevine devam etmektedir.